

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΑ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1972 | ΑΡΙΘ. 20

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο Ν

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Α'

LXI. Σύ, Δέσποτα, ἔδωκας τὴν ἐξουσίαν τῆς βασιλείας αὐτοῖς διὰ τοῦ μεγαλοπρεποῦς καὶ ἀνεκδιηγήτου κράτους σου, εἰς τὸ γινώσκοντας ἡμᾶς τὴν ὑπὸ αὐτοῖς δεδομένην δόξαν καὶ τιμὴν ὑποτάσσεσθαι αὐτοῖς, μηδὲν ἐναντιουμένους
5 τῇ θελήματί σου· οἷς δός, Κύριε, ὑγίειαν, εἰρήνην, ὁμόνοιαν, εὐστάθειαν, εἰς τὸ διέπειν τὴν ὑπὸ σοῦ δεδομένην αὐτοῖς ἡγεμονίαν ἀπροσκόπως. 2. σὺ γάρ, Δέσποτα, ἐπουράνιε βασιλεῦ τῶν αἰώνων, δίδως τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων δόξαν καὶ τιμὴν καὶ ἐξουσίαν τῶν ἐπὶ τῆς
10 γῆς ὑπαρχόντων· σὺ, Κύριε, διεύθυνον τὴν βουλὴν αὐτῶν κατὰ τὸ καλὸν καὶ εὐάρεστον ἐνώπιόν σου, ὅπως διέποντες ἐν εἰρήνῃ καὶ πραύτητι εὐσεβῶς τὴν ὑπὸ σοῦ αὐτοῖς δεδομένην ἐξουσίαν ἴλεώ σου τυγχάνωσιν. 3. ὁ μόνος δυνατὸς ποιῆσαι ταῦτα καὶ περισσότερα ἀγαθὰ μεθ'
15 ἡμῶν, σοὶ ἐξομολογούμεθα διὰ τοῦ ἀρχιερέως καὶ προστάτου τῶν ψυχῶν ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ σοὶ ἡ δόξα καὶ ἡ μεγαλωσύνη καὶ νῦν καὶ εἰς γενεὰν γενεῶν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

2. «κράτους σου»: Σοφ. Σολομ. 6,3. 5. «οἷς δός...»: Πβλ. Α' Τιμ. 2,1 ἔ. 6. «εὐστάθειαν»: Σοφ. Σολ. 6,24. 8. «βασιλεῦ τῶν αἰώνων»: Πβλ. Ἀποκ. 15,3. Τωβ. 13,7.11. Α' Τιμ. 4,17. 11. «κατὰ τὸ καλὸν καὶ εὐάρεστον ἐνώπιόν σου»: Πβλ. Δευτ. 12,25.28. 13,19. 24,9. 13-14. «ὁ μόνος δυνατὸς...»: Πβλ. Β' Βασιλ. 2,6. 15. «ἀρχιερέως»: Πβλ. Ἐβρ. 2,17. 3,1. 4,14 ἔ. κ.λ. 15-16. «προστάτου...». Α' Πέτρο. 2,25.

1/2. αὐτοῖς ΙΣ: λ. ΑΚ | 5. ὑγίειαν Ι | 14. ποιῆσαι + καὶ Λ | 17. καὶ—γενεῶν: λ. Α | γενεὰν Ι: γενεὰς ΚΣ.

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΡΩΜΗΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α΄ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ

(Ἀπόδοσις εἰς ἀπλὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν).

LXI. Σὺ, Δέσποτα, ἔδωκες τὴν ἐξουσίαν τῆς βασιλείας εἰς αὐτοὺς μὲ τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ ἀνεκδιήγητον κράτος τῆς δυνάμεώς Σου, ὥστε καὶ ἡμεῖς, ἀναγνωρίζοντες τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν ποῦ ἐδόθη εἰς αὐτοὺς ἀπὸ Σέ, νὰ ὑποτασσώμεθα εἰς αὐτοὺς καὶ νὰ μὴ ἐναντιωνώμεθα καθόλου εἰς τὸ θέλημά Σου· εἰς αὐτοὺς (ἄρχοντας καὶ ἡγεμόνας) δῶσε (χάρισε), Κύριε, ὑγείαν, εἰρήνην, ὁμόνοιαν, σταθερότητα, ὥστε ν' ἀσκοῦν τὴν ἐξουσίαν ποῦ ἐδόθη εἰς αὐτοὺς ἀπὸ Σέ ἀπροσκόπτως (ἀψόγως, ἀμέμπτως, ἀσκανδαλίστως).

2. Διότι Σὺ, Δέσποτα ἐπουράνιε, βασιλεῦ τῶν αἰώνων (αἰώνιε βασιλεῦ), δίδεις εἰς τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων δόξαν καὶ τιμὴν καὶ ἐξουσίαν εἰς ὅλα τὰ ὑπάρχοντα ἐπὶ τῆς γῆς· Σὺ, Κύριε, κατεύθυνε τὴν θέλησιν αὐτῶν πρὸς κάθε καλὸν καὶ εὐάρεστον ἐνώπιόν Σου, ὥστε ἀσκοῦντες μὲ εἰρήνην καὶ πραότητα εὐσεβῶς (ἐν φόβῳ Θεοῦ) τὴν ἐξουσίαν ποῦ ἐδόθη εἰς αὐτοὺς ἀπὸ Σέ νὰ ἐπιτυγχάνουν (νὰ ἐλκύουν) τὴν συμπάθειάν Σου (τὴν εὐμένειαν καὶ τὸ ἔλεός Σου).

3. Εἰς Σέ, ποῦ εἶσαι ὁ μόνος ἰκανὸς διὰ νὰ πραγματοποιήσῃς τὰ τόσα καὶ ἀκόμη περισσότερα ἀγαθὰ μεταξὺ ἡμῶν, ἐξομολογώμεθα (τιμῶντες, ἀνυμνοῦντες καὶ δοξάζοντες τὸ ὄνομά Σου) διὰ τοῦ Ἀρχιερέως καὶ προστάτου τῶν ψυχῶν μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ Ὁποίου εἰς Σέ ἀνήκει (καὶ ἀναπέμπεται) ἡ δόξα καὶ ἡ μεγαλωσύνη (ἡ μεγαλειότης, ἡ μεγαλοπρέπεια) καὶ τώρα καὶ εἰς γενεὰν γενεῶν (εἰς ὅλας τὰς γενεὰς τῶν ἀνθρώπων) καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Οἱ συνεργοὶ τοῦ Ἐφημερίου.

Τὸ ἔργον τοῦ Ἐφημερίου, εἰς τὴν ἐνορίαν, εἶναι πολύπλευρον. Ἄν εἶναι ζηλωτῆς ποιμὴν καὶ θέλῃ νὰ τὸ ἐκπληρώσῃ εἰς τὸ ἀκέραιον, ἔχει ἀνάγκην συνεργῶν. Οἱ καλοὶ Ἐφημέριοι φροντίζουν νὰ τοὺς εὐρίσκουν μεταξὺ τῶν πλέον πιστῶν καὶ ἰκανῶν ἐνοριτῶν των. Κατὰ τὴν παροῦσαν περίοδον, καθ' ἣν ἡ ζωὴ ἐκάστης ἐνορίας ἀρχίζει νὰ λαμβάνῃ νέον τόνον, καλὸν εἶναι ἕκαστος τῶν Ἐφημερίων νὰ ἀναζητήσῃ συνεργοὺς μεταξὺ τῶν φιλοτίμων ἐνοριτῶν του, διὰ νὰ τοὺς χρησιμοποιήσῃ, παρὰ τὸ πλευρόν του, ὥστε ἡ ἀποστολή του νὰ ἐκπληρωθῇ τελειότερον. Πολλοὶ εἶναι οἱ τομεῖς, ὅπου δύνανται οὗτοι νὰ προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των, πρὸς ἴδιον ψυχικὸν ὄφελος καὶ διὰ τὸ γενικώτερον καλὸν τῆς ἐνορίας. Ἀρχεῖ ἡ ἐπιλογή των νὰ γίνῃ μὲ συνέσειν καὶ διάκρισιν ἐκ μέρους τοῦ Ἐφημερίου καὶ αἱ πατρικαὶ του ὁδηγίαι πρὸς αὐτοὺς νὰ εἶναι σαφεῖς καὶ πλήρεις.

«Εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν...».

Μετὰ τὸ θέρος, τὸ ἐκκλησίασμα εἰς ἐκάστην ἐνορίαν γίνεται πυκνότερον. Εὐκαιρία εἶναι λοιπὸν τώρα νὰ ἀρχίσῃ, διὰ τοῦ κηρύγματος καὶ διὰ τῶν ἐπὶ μέρους συστάσεων, μία ἀγωγή ἐκ μέρους τοῦ ποιμένου εἰς τοὺς ἐνορίτας του, ἀποβλέπουσα εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς λειτουργικῆς εὐταξίας ἐν τῷ ναῷ. Οἱ Χριστιανοὶ μας, συνήθως, στεροῦνται τιαύτης ἀγωγῆς. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν δὲν γνωρίζουν «πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ Θεοῦ ἀναστρέφουσαι». Κατὰ τὴν θείαν λατρείαν δὲν ἐπικρατεῖ ἡ ἐπιβαλλομένη τάξις, εὐσχημοσύνη καὶ ἡσυχία, πρὸς μεγάλην ζημίαν τοῦ συνόλου ἐκκλησιάσματος. Ὀλίγοι πατρικοὶ λόγοι, κάθε τόσον, εἶναι ἰκανοὶ —ὡς ἡ σχετικὴ πείρα μαρτυρεῖ— νὰ φέρουν εἰς συνείσθησιν τοὺς παραβιάζοντας αὐτὴν τὴν τάξιν καὶ ἡσυχίαν, νὰ ἐμπνεύσουν εἰς αὐτοὺς ἕνα φωτεινὸν φόβον τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ εἶναι οὕτως ἡ λειτουργικὴ σύναξις, εἰς ἕκαστον Ναόν, ἐν θέαμα ὑποδειγματικὸν δι' ἄλλους.

Τὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα.

Τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον ἀνοίγει πάλιν τὰς ἀγκάλας του, διὰ νὰ δεχθῇ τοὺς νεοσσοὺς τῆς ἐνορίας. Καλὸν εἶναι λοιπὸν, οἱ Ἐφημέριοι νὰ φροντίσουν τώρα, ὅπως συνειδητοποιηθῇ εἰς τοὺς γονεῖς ἡ ἀνάγκη νὰ στείλουν τὰ τέκνα των εἰς αὐτό. Ἡ πείρα

ΑΙ ΙΕΡΟΤΕΛΕΣΤΙΑΙ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Α'.

Ἡ Ὁρθόδοξος λατρεία, ἐκτὸς τῆς πλουσίως διαμορφωθείσης διὰ τῶν αἰώνων τελεσιουργίας τῶν καθιερωμένων ἐπτά μυστηρίων, περιλαμβάνει καὶ πολλὰς ἄλλας ἱεροτελεστίας καὶ τελεουργικὰς εὐχὰς καὶ πράξεις.

Τινὲς ἐκ τῶν ἱεροτελεστιῶν τούτων κατετάσσοντο παλαιότερον εἰς τὰ μυστήρια. Ἐπομένως ἢ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς σχολαστικῆς ρωμαιοκαθολικῆς δογματικῆς ἀποκρυστάλλωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μυστηρίων εἰς ἐπτά δὲν εἶναι ἀπολύτως σύμφωνος πρὸς τὴν παλαιότεραν ὀρθόδοξον παράδοσιν, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἀριθμὸς τῶν μυστηρίων δὲν ἦτο αὐστηρῶς καθωρισμένος. Οὕτω λ.χ. ὁ Ψευδοδιονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης ὁμιλεῖ δι' ἕξ μυστήρια, ἐν οἷς κατατάσσει καὶ τὴν μοναχικὴν κουράν, ὡς καὶ τὴν κηδεῖαν (Ἐκκλησ. Ἱεραρχ. I, § 1 καὶ 5, II, § 1 καὶ 2, Migne Ἐ.Π. 3, 372, 376, 392, 397, 424, καὶ 425). Τὰ μυστήρια τοῦ γάμου, τοῦ εὐχελαίου καὶ τῆς μετανοίας ἀπουσιάζουν ἐκ τοῦ καταλόγου τούτου τῶν μυστηρίων. Καὶ ὁ Θεόδωρος ὁ Στουδίτης, στοιχῶν τῷ παραδείγματι τοῦ Ψευδοδιονυσίου, ὁμιλεῖ περὶ ἕξ μυστηρίων. (Ἐπιστ. βιβλ. II, 165, Migne Ἐ.Π. 99, 1524). Τὸν 17' αἰῶνα ὁ μοναχὸς Ἰώβ ὁ Ἱασίτης περιλαμβάνει εἰς τὰ ἐπτά μυστήρια τὴν μοναχικὴν κουράν. Ἀκόμη κατὰ τὸν 18' αἰῶνα ὁ μητροπολίτης Ἐφέσου Ἰωσήφ ἀναφέρει δέκα μυστήρια, ἐν οἷς μνημονεύονται ἡ καθέρωσις ναῶν, ἡ ἀκολουθία τῆς κηδεῖας καὶ ἡ μοναχικὴ κουρά (Ἔργα, Ὀδησσός, 1903, σελ. 38, ἑλληνιστί).

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐξηγεῖται, διατι ὁ Sergei Bulgakow γράφει τὰ ἑξῆς: «Ὁ ἀριθμὸς ἐπτά (εἰς τὰ μυστήρια) δὲν ἔχει ὀριστικὸν χαρακτῆρα. Αἱ ἁγιαστικαὶ πράξεις δὲν διαφέρουν τῶν

μαρτυρεῖ ὅτι ἡ παρατηρουμένη κάμψις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐγγραφομένων εἰς αὐτὸ μαθητῶν, καθ' ἕκαστον ἔτος, ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ἐλλείπει ἀπὸ τούτων γονεῖς τῶν αὐτῆ ἢ συνειδητοποιήσις. Εἰς τὴν προσπάθειαν, ἐξ ἄλλου, ὅπως τὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα ἀξάνουν τὸν ἀριθμὸν τῶν παρακολουθούτων τὰ μαθήματα παιδίων καὶ νέων, ὄχι μικρὰν συμβολὴν δύνανται νὰ προσφέρουν καὶ οἱ ἐκπαιδευτικοὶ μας λειτουργοί. Μὲ τὰς ἰδικὰς τῶν συστάσεις καὶ τὴν ἰδικὴν τῶν μέριμναν, εἶναι βέβαιον ὅτι κατὰ πολὺ θὰ συντείνουν, ὥστε νὰ καταστῇ μεγαλύτερος ὁ ἀριθμὸς τῶν νεανικῶν ψυχῶν ποὺ τρέφονται μὲ τὸ γάλα τῆς πίστεως εἰς τὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα.

ἑπτὰ μυστηρίων εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἐνεργὸν ἰσχύον των. Διότι μεταδίδουν ἐπίσης καλῶς τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀρκεῖ νὰ τηρῶνται ὀρισμένοι ἐξωτερικοὶ τύποι. Τὰ ἑπτὰ μυστήρια εἶναι ἀπλῶς αἱ σπουδαιότεραι φανερώσεις τῆς ἐνυπαρχούσης εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μυστηριακῆς δυνάμεως» (L' Orthodoxye, Paris 1935, σελ. 156-157). Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ὁ καθηγητῆς Nikolai Afanasjew ἔγραφεν, ὅτι «ἡ σύγχρονος δογματικὴ σκέψις αἰσθάνεται, ὅτι ἡ διδασκαλία αὕτη (περὶ τοῦ καθορισμοῦ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μυστηρίων εἰς ἑπτὰ) ἔρχεται εἰς ἐσωτερικὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας, πρὸς αὐτὴν ταύτην τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας, ὅχι μόνον τοῦ ἀρχεγόνου, ἀλλὰ καὶ τοῦ συγχρόνου Χριστιανισμοῦ. Καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, λέγει ὁ Θεός, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα... (Πράξ. β', 17). Τὸ θεμέλιον τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ χάρις. Ὅ,τι τελεῖται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἔχει τὸν χαρακτῆρα χάριτος καὶ ὅ,τι δὲν ἔχει αὐτὸν τὸν χαρακτῆρα, δὲν ἀνήκει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὡς ὄργανισμὸν χάριτος. Πάντες ἔχομεν λάβει «χάριν ἀντὶ χάριτος». Αὐτὴν τὴν χάριν ὁ Θεὸς δὲν τὴν δίδει μὲ μέτρον. Ἐκαστος δέχεται τὴν φανέρωσιν τοῦ Πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον. (Α' Κορ. ιβ' 7). Τὸ Πνεῦμα πνέει, ὅπου θέλει, καὶ τὰ μυστήρια εἶναι αἱ φανερώσεις τοῦ Πνεύματος ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας... Τὸ Πνεῦμα πνέει, ὅπου θέλει, ἀλλ' ἂν ὑπάρχουν ἑπτὰ μόνον φανερώσεις τοῦ Πνεύματος, τότε σημαίνει, ὅτι τὸ Πνεῦμα δὲν πνέει, ὅπου θέλει, ἀλλὰ μόνον ἐκεῖ, ὅπου ἔχει προκαθορισθῆ» (Sacrements et Sacramentaux ἐν La Pensée Orthodoxe, VIII, 1951, σλ. 17. — Βόρις Μπομπρίνσκοϊ, Ἀγαστικά Πράξεις, Ὁρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια, τόμ. 1, Ἀθήναι 1962, σ. 238-239).

Ἡ ἄποψις τοῦ καθηγητοῦ Afanasjew ἐνέχει ὑπερβολὴν, παραγνωρίζουσαν τὸ γεγονός, ὅτι ἡ σοφία καὶ πρόνοια τοῦ Θεοῦ, ὅστις εἶναι τὸ ἔσχατον μὴ δεκτικὸν λόγου, καθώρισεν, ἵνα προϋπόθεσις τῆς ἐνεργείας τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ τῆς Θείας Χάριτος εἶναι, κατὰ κανόνα ἀνταποκρινόμενον εἰς τὸ αἷτημα τῆς κινητοποιήσεως τῆς ἀνθρωπίνης ἐλευθέρως βουλήσεως, ἢ κατὰ τὴν ὀρθὴν παρατήρησιν τοῦ Balgakow «τῆρησις ὀρισμένων ἐξωτερικῶν τύπων», καθοριζομένων ὑπὸ τῆς λειτουργικῆς καὶ λατρευτικῆς παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας.

Ὅθεν ἡ ὑπὸ μιᾶς Πανορθοδόξου Συνόδου τυχὸν ἐπανεξέτασις τοῦ ζητήματος τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μυστηρίων θὰ ἦτο δεδικαιολογημένη οὐχὶ ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς θεωρητικῶν στοχασμῶν, παραγνωρίζοντων τὴν ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου Alfred North Whitehead ἐξαρθεῖσαν ἀλήθειαν, καθ' ἣν ὁ Θεὸς δρᾷ διὰ τῆς «ἀρχῆς

τῆς συγκεκριμένης περιπτώσεως» (Principle of Concretion), ἥτις συντελεῖ, ὥστε ὀρισμένα συγκεκριμένα ἐνεργήματα («actualities») νὰ περιορίζουν τὸν ἀριθμὸν πολλῶν «δυνατοτήτων» («possibilities») (Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Κριτικὴ εἰσαγωγή εἰς τὸ ζήτημα τῶν σχέσεων Θρησκείας καὶ Γνώσεως, Ἀθῆναι, 1955, σελ. 85), ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς τῆς λειτουργικῆς παραδόσεως καὶ πράξεως τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις διὰ τοῦ καθορισμοῦ ὀρισμένων ἐξωτερικῶν αἰσθητῶν σημείων καὶ στοιχείων, δι' ὧν μεταδίδεται ἡ ἀόρατος χάρις τοῦ Θεοῦ, προφυλάσσει ἐκ τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ νοσηροῦ μυστικισμοῦ καὶ καθιεροῖ οἰονεὶ τοὺς κανονικοὺς ἀγωγούς, δι' ὧν διοχετεύεται εἰς τὰς ψυχὰς ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς λοιπὸν τῆς φαινομενολογίας τῆς ὀρθοδόξου λατρείας τινὲς ἐξ ἐκείνων τῶν τελετῶν τῆς Ἐκκλησίας, αἵτινες χαρακτηρίζονται ὡς «μυστηριοειδεῖς», δυσκόλως θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἀποκλεισθοῦν ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας, ἐφ' ὅσον ἔχουν πάντα τὰ εἰδολογικὰ καὶ καθ' ὕλην γνωρίσματα τῆς τελεσιουργίας τῶν μυστηρίων. Ἔστω ὡς παράδειγμα ἡ ἀκολουθία τοῦ μεγάλου ἁγιασμοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν οὐ μόνον ὑπάρχουν αἰσθητὰ σημεῖα καὶ στοιχεῖα ἀνάλογα πρὸς τὰ ὑπάρχοντα ἐν τοῖς ἄλλοις μυστηρίοις, ἀλλὰ καὶ ἀπαγγέλλεται λίαν χαρακτηριστικὴ εὐχή, ἀσφαλῶς ἔχουσα παλαιότερον σχέσιν πρὸς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος καὶ ὑπομνήσκουσα τὴν Ἐπίκλησιν κατὰ τὴν τελεσιουργίαν τοῦ μυστηρίου τῆς Θ. Εὐχαριστίας: «...Σὺ καὶ τὰ Ἰορδάνεια ρεῖθρα ἡγίασας, οὐρανόθεν καταπέμφσας τὸ Πανάγιον Σου Πνεῦμα... Αὐτὸς οὖν, φιλόανθρωπε Βασιλεῦ, πάρεσο καὶ νῦν διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ Ἁγίου Σου Πνεύματος καὶ ἁγίασον τὸ ὕδωρ τοῦτο (τρίς). Καὶ δὸς αὐτῷ τὴν χάριν τῆς ἀπολυτρόσεως, τὴν εὐλογίαν τοῦ Ἰορδάνου. Ποίησον αὐτὸ ἀφθαρσίας πηγῆν, ἁγιασμοῦ δῶρον, ἀμαρτημάτων λυτήριον, νοσημάτων ἀλεξιτήριον, δαίμοσιν ὀλέθριον, ταῖς ἐναντίαις δυνάμεσιν ἀπρόσιτον, Ἀγγελικῆς ἰσχύος πεπληρωμένον. Ἴνα πάντες οἱ ἀρυόμενοι καὶ μεταλαμβάνοντες ἔχοιεν αὐτὸ πρὸς καθαρισμόν ψυχῶν καὶ σωμάτων, πρὸς ἰατροίαν παθῶν, πρὸς ἁγιασμόν οἴκων, πρὸς πᾶσαν ὀφέλειαν ἐπιτήδειον... Αὐτὸς καὶ νῦν, Δέσποτα, ἁγίασον τὸ ὕδωρ τοῦτο, τῷ Πνεύματί σου τῷ Ἁγίῳ (τρίς). Δὸς πᾶσι, τοῖς τε ἀπτομένοις, τοῖς τε χριστέμοις, τοῖς τε μεταλαμβάνουσι, τὸν ἁγιασμόν, τὴν εὐλογίαν, τὴν κάθαρσιν, τὴν ὑγίειαν...».

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΜΟΝΑΧΙΣΜΟ

XXV

ΚΑΙ ΤΩΡΑ Η ΣΕΙΡΑ ΣΟΥ

Αὐτὸς εἶναι μὲ ἀπλᾶ λόγια ὁ «ἀγγελικὸς βίος, μᾶλλον δὲ καὶ θεϊκοῦ τρόπου μίμησις», ὅπως ὀνομάζει τὴν μοναχικὴν ζωὴν ὁ ἄββᾶς Ἰσαάκ ὁ Σύρος. Ζωὴ πλημμυρισμένη ἀπὸ τὴν αὖρα καὶ τὴν πνοὴ τοῦ Παρακλήτου. Ξαναζωντάνεμα τῆς προφητικῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ζωὴ αὐτὴ, γερὰ θεμελιωμένη πάνω σὲ χριστοκεντρικὰ κρηπιδώματα, συνιστᾷ τὴν δόξα καὶ τὴν εὐκλεία τῆς Ὁρθοδοξίας. Τὸ βαθύτερο νόημα τῆς κατὰ Θεὸν ἀσκήσεως, ποῦ κρύβει μέσα του ὁ μοναχισμὸς, καταξιώνει τὴν ὑπαρξί του σὰν «ἀγαπητικῆς» ζωῆς ποῦ βιώνει τὶς οὐσιώδεις ἀρχές τῆς Πίστεως.

Ὅποιος μὲ μάτι καθαρὸ θεωρεῖ τὸν μοναχισμό μας, τὸν βλέπει σὰν ἓνα φαινόμενο μέσα στὸν ἱστορικὸ στίβο, ἄξιο πολλῆς τιμῆς. Ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα χρόνια ἔπαιξε ἓνα σημαίνοντα ρόλο στὴν ἀνέλιξι τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ προσέφερε σὲ ὄσους ποθοῦσαν τὶς ἀπάτητες κορυφές τῆς θεώσεως τὰ μέσα γιὰ τὴν κατάκτησι αὐτοῦ τοῦ δυσκατόρθωτου ἔφετοῦ. Στὶς πηγές του ὁ μοναχισμὸς μας εἶναι ἀπαράμιλλος σὲ κάλλος, σὲ μορφή, σὲ σύλληψι. Τὰ φημισμένα κοινόβια, οἱ πολυλάλητες λαῦρες τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Θηβαΐδος, ἐστῖες βαθειᾶς καὶ εὐσυνειδητῆς βιώσεως τοῦ ἀγίου, κάτω ἀπὸ τὴ δημιουργικὴ ἀπάρνησι τοῦ ἐγωισμοῦ, μέσα στὴ φωτοφόρα ἐλευθερία ἐκλογῆς τοῦ ἀνθρώπου, μοιάζουν σὰν μιὰ πολὺτιμη δωρεὰ τοῦ Θεοῦ στὸν νῦν αἰῶνα. Γιατὶ ἐκεῖ διδάχθηκε στὴν πράξι κι ἐφαρμόσθηκε μὲ λιτότητα καὶ αὐστηρότητα ὁ ἀγὼν τοῦ πνεύματος κατὰ τῆς ὕλης καὶ τῶν ἀλόγων κινήσεων τῆς σαρκός. Ἡ ταῦτισι τῆς ἀνθρωπίνης θελήσεως πρὸς τὴ θεία βούλησι—πρᾶγμα θεμελιακὸ γιὰ τὴν ζωὴ μας, ἀλλὰ συνάμα καὶ τόσο δύσκολο — ἔγινε ἐκεῖ ἀπτὴ πραγματικότης, μέσα σὲ μιὰ ἀσκητικὴ δραστηριότητα λουσιμένη στὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖ ὁ ἄνθρωπος ἔγινε ἐλεύθερος ἀπὸ τὰ πάθη, ἀναγεννήθηκε ἐν Χριστῷ καὶ ἔζησε τὸ θαῦμα τοῦ Θαβῶρ σὰν προσωπικὴ ἀόρατη ἐμπειρία. Ἐγινε φορεὺς φωτός, θείου «ἀκτίστου» φωτός, ποῦ καθωδήγησε τὴν Ἐκκλησία.

Εἶναι βέβαιο πὼς χωρὶς μοναχοὺς ἢ Ἐκκλησία θὰ εἶχε χάσει πολλὰ μάχες. Καὶ ὁ κόσμος θὰ εἶχε στερηθῆ ἀπὸ λαμπρὰ ὑποδείγματα ἀρετῆς. Οἱ μοναχοὶ ἔνοιωσαν βαθειὰ τὸ νόημα τῆς θείας διδασκαλίας, δὲν ἔμειναν στὴν ἐπιφάνειά της, ἀλλὰ προ-

χώρησαν βαθειά, στὸν πυρῆνα καὶ στὴν οὐσία της, καὶ ξεκινώντας πάλι ἀπ' ἐκεῖ ἔδραζαν τὴν καθαρότητα τοῦ νοῦ κι ἔγιναν μέτοχοι τῆς θείας ζωῆς. Στὶς ἀμέτρητες στρατιᾶς τῶν μοναχῶν ὁ ἄνθρωπος τοῦ καιροῦ μας μπορεῖ νὰ βρῆ, ἂν τὸ θελήσει, πολλὰ χρήσιμα στοιχεῖα. Ἡ ζωὴ τοῦ μοναχοῦ, μιὰ ζωὴ γεμάτη ἀπὸ αἶνιγμα καὶ μυστήριο, γίνεται μολταδαῦτα ἕνας ρυθμιστικὸς παράγων στὶς σχέσεις Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, γιατί δείχνει τὴν προτεραιότητα σὲ βασικὲς ψυχικὲς ἀνάγκες, ἀπὸ τὴν πρόταξι τῶν ὁποίων ἐξαρτᾶται ἡ στενὴ κοινωνία Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου.

Σήμερα, εἰν' ἀλήθεια, πὼς γιὰ πολλοὺς ὁ μοναχισμὸς μας εἶναι ἄλας ἄναλο. Ἐχασε, λένε, τὴ δύναμι καὶ ξέχασε τὴν ἀποστολὴ του. Οἱ διαπιστώσεις αὐτὲς βέβαια δὲν ἀπέχουν πολὺ ἀπὸ τὴν πραγματικότητα. Γι' αὐτὸ ἔντονο προβάλλει τὸ αἴτημα ἐπανακαλύψεως τῶν πηγῶν τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἱστορικοῦ, ἐκκλησιαστικοῦ καὶ θεολογικοῦ φαινομένου. Δὲν ἄρκει μίᾳ οὐτοπιστικῇ νοσταλγία γιὰ τὸν περασμένο μοναχισμὸ. Καὶ σήμερα εἶναι μεγάλη ἡ ἀποστολὴ τῶν μοναχῶν, καὶ σήμερα εἶναι ἀναγκαῖα ἡ παρουσία των στὸν κόσμο. Ὅποιος τὸ ἀρνηθῆ αὐτό, θὰ ἔχη κάμει ἕνα τρομερὸ λάθος. Ἀλλὰ ἡ οὐσιαστικὴ ἐπιστροφή στὶς πηγὲς δὲν εἶναι ζήτημα μιᾶς ἢ δύο ἡμερῶν. Εἶναι ζήτημα ζωῆς ὀλοκλήρου. Εἶναι ζήτημα νέων ἀφοσιωμένων στὸν Χριστὸ καὶ τὴν Ἐκκλησία ψυχῶν, ποὺ θὰ θελήσουν νὰ συνεχίσουν μιὰ τόσο λαμπρὴ παράδοσι καὶ νὰ ἐνσαρκώσουν τὸ μοναχικὸ ἰδεῶδες. Ἔτσι διανοίγεται ἕνα εὐρὺ πεδίο δράσεως γιὰ ὄσους θὰ ἐνοιωθῶν μέσα τους ὄριμο τὸν θεῖο πόθο τῆς ἀφιερώσεως καὶ θὰ ἐπαιρναν τὴ μεγάλη ἀπόφασι νὰ ἐγκεντρισθοῦν στὸ ἀγωνιστικὸ σῶμα τοῦ ὀρθοδόξου μοναχισμοῦ μας, γιὰ νὰ πυκνώσουν τὶς φάλαγγες τῶν ἡρωϊκῶν ἀγωνιστῶν του καὶ νὰ παρουσιάσουν μὲ τὴ ζωὴ των καὶ τὴν ἀσκησί των ἔκτυπα τὰ ἀποτελέσματα τῆς βιώσεως τῶν ἀξιῶν εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν.

Τὸ μεγαλεῖο τῆς μοναχικῆς ζωῆς εἶναι ὄντως ἀσύγκριτο. Κόσμημα τῆς Ἐκκλησίας μας. Ὁ ὀρθόδοξος μοναχισμὸς μας δὲν εἶναι ποικιλμένος μὲ ἀνθρωπάρεσκα ψιμμύθια. Δὲν ἐνδιαφέρεται πολὺ διὰ τὴν ἐξωτερικὴ σοφία. Ἐμεινε περισσότερο πιστός, ὅπως ἄλλωστε καὶ ἡ Ὀρθοδοξία, στὴ μυστικιστικὴ παράδοσι τῶν Πατέρων καὶ λιγώτερο στὴ σχολαστικὴ θεώρησι τῶν πραγμάτων. Ἐνστερνισθεὶς τὴν οὐράνια διδασκαλία τοῦ Κυρίου, ἀνεζήτησε μακριὰ ἀπ' τὸν θορυβῶδη πολιτισμὸ μας καὶ μέσα στὴ γόνιμη ἡσυχία καὶ τὴν σιωπὴ, μὲ ἀπλότητα καὶ ταπεινοφροσύνη, δρόμους θεώσεως. Καὶ κατάρθωσε νὰ ἐπιτύχη τὸν στόχο του αὐτό, γιατί ὠδήγησε τὸν ἄνθρωπο ψηλά, πρὸς τὰ ἐκεῖ ὅπου ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι πιὸ καθαρὴ καὶ ἡ θέα τοῦ Θεοῦ καθαρώτερη.

Γι' αὐτὸ καὶ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας τὸν ἐστόλισαν με ἐγκώμια μοναδικὰ στὸ εἶδος τῶν, ποὺ ἀποπνέουν ἓνα πνευματικὸ ζωογόνο ἄρωμα, ἀντάξιο τῆς ἱστορίας του καὶ τῆς συμβολῆς του.

Σὲ λίγο τελειώνουν οἱ γραμμὲς τοῦ βιβλίου αὐτοῦ. Θὰ παραχωρήσουν τὴν θέσι στὸ στοχασμὸ καὶ στὴν ἐνόρασι. Καὶ καθὼς ἡ ζωὴ κυλᾷ μέσα στὴν τύρβη καὶ ὁ θόρυβος τῆς καθημερινότητος ἐναλλάσσεται μετὰ τὰ ψυχικὰ ἄγχη, ἃς ἀκουσθῆ σὰν σάλπισμα τὸ προσκλητήριον αὐτὸ γιὰ τὸ «μοναδικὸν ἐπάγγελμα». Καὶ ἃς σημάνῃ τὴν ἀφετηρία γιὰ τὴν λῆψι ἡρωικῶν ἀποφάσεων ἢ γιὰ τὴν ἀνασύνταξι τῶν πνευματικῶν δυνάμεων ποὺ σὲ ὑπνώτουςα κατάστασι παραμένουν κοντὰ ἢ μέσα στὸν μοναχισμό μας.

Καὶ ἂν ἡ δικὴ μας ἰσχνὴ φωνὴ δὲν μπορῆ νὰ ἐρεθίσῃ τὰ ἀκουστικὰ τύμπανα τῶν συγχρόνων μας, καὶ τὸ μήνυμα τῶν γραμμῶν αὐτῶν δὲν ἔχῃ τὴ δύναμι νὰ σαγηνεύσῃ τίς καρδιές, ἃς ἀκουσθῆ ἀπὸ τὰ βᾶθη τῶν αἰώνων ἡ ἠδύμολος καὶ γλυκυλάλος φωνὴ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, σὲ ἓνα ὑπέροχο ἐγκώμιόν του γιὰ τὴν μοναχικὴν ζωὴ ὑπὸ τὴν μορφή τοῦ Κοινοβίου: «Ἄλλ' ἐν τοῖς μοναστηρίοις τούτων (δηλ. τῶν ἐν τῷ κόσμῳ κακῶν) οὐδὲν ἐστὶν ἰδεῖν, ἀλλὰ καίτοι χειμῶνος ἡρμένου τοσοῦτου, μόνοι (οἱ μοναχοὶ) κάθηνται ἐν λιμένι καὶ γαλήνῃ καὶ ἀσφαλείᾳ πολλῇ, καθάπερ ἐξ οὐρανοῦ τὰ τῶν ἄλλων ἐπισκοποῦντες ναυάγια. Καὶ γὰρ πολιτείας οὐρανῶ πρέπουσαν εἴλοντο, καὶ ἀγγέλων οὐδὲν χειρὸν διάκεινται. Ὡσπερ οὖν ἐν ἐκείνοις οὐκ ἐστὶν ἀνωμαλία τις, οὐδὲ οἱ μὲν ἐν εὐημερίᾳ, οἱ δὲ ἐν ἐσχάτοις κακοῖς, ἀλλ' ἅπαντες ἐν εἰρήνῃ μιᾷ καὶ χαρᾷ καὶ δόξῃ, οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα. Οὐδεὶς ὄνειδίζει πενίαν, οὐδεὶς ἐπὶ πλοῦτι ἑμενύεται. Τὸ σὸν καὶ τὸ ἐμὸν, τοῦτο δὴ τὸ πάντα ἀνατρέπον καὶ θορυβοῦν ἐξώριστα. Καὶ πάντα αὐτοῖς κοινά, καὶ τράπεζα καὶ οἰκησις καὶ ἱμάτια. Καὶ τί θαυμαστόν, ὅπου γε καὶ αὐτὴ ἡ ψυχὴ μία πᾶσι καὶ ἡ αὐτὴ; Πάντες τὴν αὐτὴν εὐγένειάν εἰσιν εὐγενεῖς, τὴν αὐτὴν δουλείαν δοῦλοι, τὴν αὐτὴν ἐλευθερίαν ἐλεύθεροι. Εἰς ἐκεῖ πλοῦτος πᾶσιν ὁ ὄντως πλοῦτος, μία δόξα ἢ ὄντως δόξα. Οὐ γὰρ ἐν ὀνόμασιν, ἀλλ' ἐν πράγμασιν αὐτοῖς τὰ ἀγαθὰ. Μία ἡδονή, μία ἐπιθυμία, μία ἐλπίς πᾶσι, καὶ καθάπερ ἀπὸ κανόνος τινὸς καὶ στάθμης ἅπαντα διηκριβῶνται, καὶ ἀνωμαλία μὲν οὐδεμία, τάξις δὲ καὶ ρυθμὸς καὶ ἁρμονία καὶ πολλὴ τῆς συμφωνίας ἢ ἀκριβεία, καὶ διηνεκῆς εὐθυμίας ὑπόθεσις. Διὸ πάντες ταῦτα ποιοῦσι καὶ πάσχουσιν, ἵνα εὐθυμῶσι τε καὶ χαίρωσιν. Ἐκεῖ γὰρ μόνον τοῦτο καθαρῶς συμβαῖνόν ἐστὶν ἰδεῖν, ἄλλοθι δὲ οὐδαμοῦ, οὐ μόνον τῷ τῶν παρόντων ὑπερορᾶν καὶ πᾶσαν ἐκκεκόφθαι στάσεως καὶ μάχης ὑπόθεσιν καὶ λαμπρᾶς αὐτοῖς εἶναι περὶ τῶν μελλόντων τὰς ἐλπίδας, ἀλλὰ καὶ τῷ τὰ συμβαίνοντα

Η ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ

Τὸ θαῦμα τῆς Μεταμορφώσεως κατέχει ξεχωριστὴν θέσιν εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Ὅχι μόνον ἡ θεολογία, ἀλλὰ καὶ ἡ λαϊκὴ εὐσέβεια δίδουν μεγάλην σημασίαν εἰς αὐτό.

Ἡ Μεταμόρφωσι ἐγίνε ἐξ ἡμέρας ἀπὸ τότε ποῦ ὁ Ἰησοῦς ἀνήγγειλε στοὺς μαθητάς Του ὅτι πρέπει νὰ ἀνεβῆ στὰ Ἱεροσόλυμα, ὅπου θὰ ὑποστῇ τὸν σταυρικὸ θάνατο.

Κατὰ τοὺς συνοπτικούς, ἀφοῦ ἐπῆρε τοὺς μαθητάς Του Πέτρο, Ἰάκωβο καὶ Ἰωάννη ἦλθε μαζί τους «εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν», ὅπου καὶ «μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν»¹. Ὡστόσο παρέλαβε μονάχα τοὺς τρεῖς μαθητάς, γιατί ξεχώριζαν ἀπὸ τοὺς ἄλλους στὴν πίστι, τὴν ἀφοσίωσι καὶ τὴν ἀγάπη πρὸς Αὐτόν².

Κατὰ τὴν Μεταμόρφωσι τοῦ Κυρίου, τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς τῆς θεϊκῆς ἐκείνης μεγαλειότητος, ἐφανίσθησαν δύο ἐξέχουσες προσωπικότητες τῆς Π. Διαθήκης, ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἥλιος. Γιατὶ ὅμως παρουσιάσθησαν; Πρῶτον γιατί πολλοὶ θεωροῦσαν τὸν Κύριο σὰν τὸν Ἥλιον ἢ ἕνα ἀπὸ τοὺς μεγάλους προφήτες. Ἔπειτα σὰν ἀντιπρόσωποι τῆς Π. Διαθήκης ἔρχονται νὰ βεβαιώσουν ὅτι ὁ Χριστὸς ὄχι μονάχα δὲν εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὸν Νόμο τοῦ Μωϋσῆ καὶ τῶν προφητῶν, ἀλλὰ ὅτι εἶναι ὁ Νομοθέτης τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Κ. Διαθήκης. Τὸν Χριστό, ποῦ μὲ τύπους, σύμβολα καὶ προφητεῖες προανήγγειλε ἡ πρώτη, τὸν παρουσίασε ἡ δευτέρα. Ἀκόμη γιὰ νὰ φανερωθῇ, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐξουσιάζει τὴν ζωὴ καὶ τὸν θάνατο, τὰ ἄνω καὶ κάτω. Καὶ τέλος γιὰ τὸν λόγο ποῦ σημειώνει ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ὅτι «ἔλεγον

1. Κατὰ τὴν παράδοσι, ἡ ὁποία μνημονεύεται ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ὁριγένους, τὸ ὄρος αὐτὸ ἦταν τὸ Θαβάρ.

2. «Ὁ μὲν γὰρ Πέτρος, ἐκ τοῦ σφόδρα φιλεῖν αὐτόν· ὁ δὲ Ἰωάννης, ἐκ τοῦ σφόδρα φιλεῖσθαι· ὁ δὲ Ἰάκωβος ἐκ τοῦ δύνασθαι πιεῖν τὸ ποτήριον, ὅπερ καὶ ὁ Κύριος ἔπιε», κατὰ τὸν Συναξαριστή.

ἐκάστῳ λυπηρὰ καὶ χρηστὰ κοινὰ πάντων εἶναι νομίζειν. Ἡ τε γὰρ ἀθυμία ἀφανίζεται ράδιον, ἀναλόγως τῷ ἐνὶ συνδιαφερόντων τὸ φορτίον ἀπάντων, τῆς τε εὐθυμίας πολλὰς ἔχουσι τὰς ὑποθέσεις, οὐκ ἐπὶ τοῖς ἑαυτῶν μόνοις εὐφραϊνόμενοι καλοῖς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῖς ἀλλήλων οὐχ ἦττον, ἢ ἐπὶ τοῖς ἑαυτῶν...» (Πρὸς τοὺς πολεμοῦντας τὸν μοναχικὸν βίον. Ὁμιλία Γ').

τὴν ἔξοδον αὐτοῦ, ἦν ἐμελλε πληροῦν ἐν Ἱερουσαλήμ», δηλαδὴ συνομιλοῦσαν γιὰ τὸν σταυρικό θάνατο τοῦ Κυρίου.

Ἐξ ἄλλου στὴν Μεταμόρφωσι ἔχομε καὶ τὴν ἐμφάνισι τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ὁ Πατὴρ ποῦ ὀνομάζει τὸν Κύριον Υἱό Του ἀγαπητό, ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς, ποῦ μεταμορφώνεται καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ποῦ λάμπει μαζί με τὸν Κύριο διὰ τῆς φωτεινῆς νεφέλης.

Ὁ Πέτρος σπεύδοντας ρωτᾷ μήπως πρέπει νὰ κατασκευασθοῦν ἐκεῖ τρεῖς «σκηνές», μία γιὰ τὸν Ἰησοῦ καὶ ἀπὸ μία γιὰ τὸν Μωϋσῆ καὶ τὸν Ἥλία. Ἐνῶ ὁμοῦ μιλοῦσε, ἓνα σύννεφο φωτεινὸ τοὺς ἐσκίασε καὶ μιὰ φωνὴ ἀπὸ τὸ σύννεφο ἔλεγε: «Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα» (Ματθ. 17,5). Βλέποντας οἱ μαθηταὶ τὸ φῶς τῆς Μεταμορφώσεως καὶ μάλιστα ἀκούοντας τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ «ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα» (Ματθ. 17,6). Ὁ Κύριος τοὺς ἐσήκωσε καὶ κατεβαίνοντας ἀπὸ τὸ βουνὸ τοὺς εἶπε: «μηδενὶ εἶπητε τὸ ὄραμα ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀναστῆ ἐκ νεκρῶν» (Ματθ. 17,9).

Τί συνέβη λοιπὸν κατὰ τὴν Μεταμόρφωσι; Ποιό εἶναι τὸ βαθύτερο νόημά της;

Ὁ Χριστός, τὸν Ὅποῖον οἱ μαθηταὶ ἀντίκρουζαν καθημερινῶς καὶ εἶχαν συνηθίσει στὴν θεά Του, ἐφανίσθηκε ξαφνικὰ ἐμπρὸς τοὺς μεταμορφωμένους. Τυλιγμένος στὸ φῶς, ἀκτινοβόλος. Τὰ ἐνδύματά Του ἔγιναν «στίλβοντα, λευκὰ λίαν ὡς χιῶν, οἷα γναφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται οὕτω λευκάναι» (Μάρκ. θ', 3). Τὸ ὄραμα τοῦ Θεοῦ εἶναι συνδεδεμένο ἄρρηκτα μετὰ τὴν ἐντύπωσι τοῦ φωτός, τῆς λευκότητος. «Φῶς μὲν ἦν ἐκ πυρός τῷ Μωϋσεὶ φανταζόμενον, ἠνίκα τὴν βᾶτον ἔκαιε μὲν, οὐ κατέκαιε δέ, ἵνα καὶ τὴν φύσιν παραδείξῃ, καὶ γνωρίσῃ τὴν δύναμιν. Φῶς δὲ τὸ ἐν τῷ στύλῳ πυρὸς ὀδηγήσαν τὸν Ἰσραὴλ καὶ ἡμερῶσαν τὴν ἔρημον· φῶς τὸ Ἥλιαν ἄρπάσαν ἐν τῷ τοῦ πυρὸς ἄρματι, καὶ μὴ συμφλέξαν τὸν ἄρπαζόμενον· φῶς, τὸ τοὺς ποιμένας περιαστράψαν, ἠνίκα τὸ ἄχρονον φῶς τῷ χρονικῷ ἐμίγνυτο· φῶς, τὸ τοῦ προδραμόντος ἀστέρους ἐπὶ Βηθλεὲμ κάλλος, ἵνα καὶ Μάγους ὀδηγήσῃ, καὶ δορυφορήσῃ τὸ ὑπὲρ ἡμᾶς φῶς, μετ' ἡμῶν γενόμενον φῶς, ἢ παραδειχθεῖσα θεότης ἐπὶ τοῦ ὄρους τοῖς μαθηταῖς, μικροῦ στερροτέρου δὲ ὄψεως· φῶς, ἢ Παῦλον περιαστράψασα φαντασία, καὶ πληγῆ τῶν ὄψεων, τὸν σκότον τῆς ψυχῆς θεραπεύσασα...»³.

Πράγματι, κατὰ τὴν Μεταμόρφωσι τοῦ Σωτῆρος ἐφάνη ἡ μεγαλειότης καὶ ἡ δύναμις Του, μερικῆς ἀκτίνες τῆς θείας δόξης Του. Τοῦτο ἔγινε μολονότι ὁ Θεὸς εἶναι ἀθέατος καὶ ἀπρόσιτος εἰς τὴν ἀνθρώπινη φύσι. «Θεὸς μὲν ἔστι φῶς τὸ ἀκρότατον, καὶ ἀπρόσιτον καὶ ἄρρητον, οὔτε νῶ καταληπτόν, οὔτε λόγῳ ρητόν»⁴. «Ἄλλὰ καὶ τὸ «φῶς» ποῦ δὲν ἀνήκει στὰ ὅρια τοῦ ὕλικου ἀλλὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου, εἶναι πνευματικὸ φῶς. Καὶ ἡ «νεφέλη» ποῦ δὲν εἶναι ἓνα μετεωρολογικὸ φαινόμενο, ὅπως ὅλα, ἀλλὰ κάτι ποῦ δὲν εἴμαστε σὲ θέσι νὰ τὸ ἐκφράσουμε. Πρόκειται γιὰ μιὰ ἀγιότητα, ποῦ εἶναι ἀδιόρατη, εἶναι κάτι οὐράνιο, ποῦ φανερόνεται καὶ ποῦ παρ' ὅλα αὐτὰ μένει ἀκατάληπτο»⁵.

Στὸ Θαβώριο ὄρος κατὰ θεῖα οἰκονομία ἡ ἔκλαμψι τῆς θεότητος ἔγινε μονάχα μερικῶς καὶ ἀναλόγως πρὸς τὴν φυσικὴ δεκτικότητα τῶν μαθητῶν, οἱ ὅποιοι εἰς περίπτωσιν πλήρους ἐκλάμψεως ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ χάσουν καὶ τὴν ἴδια τους τὴν ζωὴ. «Μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, ἐμφαίνων τοῦ ἄρχετύπου κάλλους τὴν εὐπρέπειαν, καὶ ταύτην οὐχ ὀλόκληρον· τὸ μὲν πληροφορῶν αὐτούς, τὸ δὲ καὶ φειδόμενος, μήπως σὺν τῇ ὀράσει καὶ τὸ ζῆν ἀπολέσωσιν· ἀλλ' ὡς ἡδύνατο χωρεῖν τοὺς σωματικὸς ὀφθαλμοὺς περιφέροντες»⁶. Οἱ ὕμνοι τῆς Ἐκκλησίας μας μὲ σύντομο καὶ ἐπιγραμματικὸ τρόπο μᾶς μιλοῦν γιὰ τὴν Μεταμόρφωσι. Στὸν τρόπο, μὲ τὸν ὅποιο εἶδαν τὸ θαυμαστὸ γεγονός οἱ Μαθηταὶ τοῦ Κυρίου, ἀναφέρεται καὶ τὸ κοντάκιο τῆς ἑορτῆς. «Ἐπὶ τοῦ ὄρους μετεμορφώθη, καὶ ὡς ἐχ ὠ ρ ο υ ν οἱ Μαθηταὶ σου τὴν δόξαν σου, Χριστέ ὁ Θεός, ἐθεάσαντο». Μᾶς λέει πῶς οἱ μαθηταὶ εἶδαν τὴ θεϊκὴ δόξα τοῦ Κυρίου, «ὡς ἐχώρουν», ὅσο μπορούσαν. Δὲν ἦταν δυνατόν οἱ Ἀπόστολοι, ἀφοῦ ἦσαν ἄνθρωποι, νὰ ἰδοῦν ὀλόκληρη τὴ θεϊκὴ λαμπρότητα. «Καὶ ἡ τελειότερα ἔτι σκοπιὰ τῆς παρουσίας ζωῆς ἢ ἐνατενίζουσα πρὸς τὸ φῶς τῆς μακαρίας ὀράσεως εἶναι πάντοτε σχετικὴ καὶ πεπερασμένη, ἀμυδρὰ καὶ σκιώδης, ἐν ἐσόπτρῳ καὶ αἰνίγματι. Μόνον ὅταν παρέλθῃ ἡ σκηνὴ τοῦ παρόντος κόσμου καὶ διανοιγῇ ἡ αἰωνιότης, τὰ θεόμορφα πνεύματα τῶν ἁγίων θὰ δυνηθῶσιν ἐν πλήρει μέτρῳ νὰ ἐνωθῶσι μετὰ τοῦ μακαρίου φωτὸς τῆς τρισηλίου δόξης»⁷.

4. Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 364.

5. Romano Guardini, Ὁ Κύριος. Μετάφρασις Ἀρχιμ. Ἱερωνύμου Κοτσώνη, (νῦν Ἀρχιεπισκόπου), τόμ. Β', σελ. 46.

6. Στιχηρὸν Ἰδιόμελον εἰς τὴν Λιτὴν (Μέγας Ἑσπερινός).

7. Ἀνδρέου Θεοδώρου, Σωτηριολογικὴ ἐρμηνεία τῆς Θεῖας Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος, Ἀθῆναι 1968, σελ. 11.

Οί Μαθηταί στο πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐβλεπαν περισσότερο τὴν ἀνθρώπινη φύσι. Αὐτὴ ἦταν κάτι τὸ ἐξωτερικὸ καὶ ἀπτό, ἐνῶ ἡ θεότης φανερωνόταν μὲ τὰ θαυμάσια ἔργα καὶ τὶς ὑπερφυσικὲς δυνάμεις τοῦ Σωτῆρος. Στὴ θεία Μεταμόρφωσι ὁμοῦς ἡ σύνθεσι τῶν δύο φύσεων τοῦ Χριστοῦ φαίνεται μὲ μεγάλη λαμπρότητα. Τονίζεται «μερικῶς» καὶ «ἐξωτερικῶς» καὶ ἡ λαμπρότητα τῆς θείας φύσεως. «Τοῦτο τοίνυν ἐορτάζομεν σήμερον, τὴν τῆς φύσεως θέωσιν, τὴν εἰς τὸ κρεῖττον ἀλλοίωσιν, τὴν ἐπὶ τὰ ὑπὲρ φύσιν τῶν κατὰ φύσιν ἔκστασιν καὶ ἀνάβασιν», τονίζει ὁ Ἀνδρέας Κρήτης⁸. Καὶ ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος εἰς λόγον του εἰς τὸ Ἅγιον Βάπτισμα συμπληρώνει: «Ἐν τῷ φωτὶ Κυρίου θεάσαι φῶς, ἐν τῷ Πνεύματι τοῦ Θεοῦ τὸν Υἱὸν ἀγάσθητι, τὸ τρισὸν φῶς καὶ ἀμέριστον»⁹.

Τὸ φῶς αὐτὸ ἢ ἡ ἐκλαμψι μπορεῖ νὰ προσδιορισθῇ ὡς ὁ ὁρατὸς χαρακτήρας τῆς θεότητος, τῶν ἐνεργειῶν ἢ τῆς χάριτος, μὲ τὴν ὁποίαν γνωρίζεται ὁ Θεός. Τοῦτο τὸ ζήτημα ἄλλωστε προεκάλεσε κατὰ τὰ μέσα τοῦ 14ου αἰῶνος τὶς γνωστὲς θεολογικὲς ἔριδες. Οἱ λόγοι τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ¹⁰ ἀποτελοῦν ὕμνο πρὸς τὴν Μεταμόρφωσι τοῦ Κυρίου καὶ φανερόνουν τὴν ἐκπληξί τοῦ συγγραφέως ἐμπρὸς εἰς τὸ Θαβώριο φῶς. Τὸ φῶς τῆς Μεταμορφώσεως εἶναι προϊμιο τῆς μελλοντικῆς λαμπρότητος τῶν ἐκλεκτῶν. Αὐτὸ εἶδαν, λέει ὁ Γρηγόριος Παλαμᾶς, «οἱ ἔγκριτοι τῶν μαθητῶν, καθάπερ ἀκούεις ψάλλουσιν τὴν Ἐκκλησίαν...», τὴν οὐσιώδη τοῦ Θεοῦ καὶ αἰδίου εὐπρέπειαν εἶδον ἐν Θαβῶρ... τὴν ὑπέρφωτον τοῦ ἀρχετύπου κάλλους λαμπρότητα, αὐτὸ τὸ ἀνείδειον εἶδος τῆς θεϊκῆς ὠραιότητος, δι' οὗ θεουργεῖται καὶ τῆς πρὸς πρόσωπον θείας ὁμιλίας καταξιοῦται ὁ ἄνθρωπος, αὐτὴν τὴν αἰδίου καὶ ἀδιάδοχον βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, αὐτὸ τὸ ὑπὲρ νοῦν καὶ ἀπρόσιτον φῶς, φῶς οὐράνιον, ἄπλετον, ἄχρονον, αἰδίου, φῶς ἀπαστρέπτον ἀφθαρσίαν, φῶς θεοῦν τοὺς θεωμένους...».

(Συνεχίζεται)

Ἄρχιμ. ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ ΦΕΦΕΣ

8. Λόγος Ζ' εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Χριστοῦ, Migne P.G., τόμ. 97, σελ. 933.

9. Migne P.G., τόμ. 36, σελ. 408.

10. Οἱ λόγοι του βρίσκονται: Migne P.G., τόμ. 150, στ. 818 ἔ. καὶ τόμ. 151, ὁμιλίαι 34 καὶ 35.

ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟΝ ΣΩΜΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ζῶμεν σήμερον τὴν Ἐκκλησίαν ὡς Σῶμα Χριστοῦ; Διὰ τὴν ἀπαντήσωμεν εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο, ἐθεωρήσαμεν ἐπάναγκες νὰ δώσωμεν ἐν ταῖς προηγουμένοις μίαν συνοπτικὴν, κατὰ τὸ δυνατόν, θεολογικὴν εἰκόνα περὶ Ἐκκλησίας, ὡς Μυστικοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ. Ἐγινε, νομίζομεν, σαφές, ὅτι βασικὴ ἀρχὴ τῆς ιδιότητος ταύτης εἶναι ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας, ἐνότης ἔχουσα διπλοῦν χαρακτῆρα· πρῶτον, ἐνότης ἐνὸς ἐκάστου μέλους μετὰ τὴν Κεφαλὴν· καὶ δεύτερον, ἐνότης μεταξὺ τῶν μελῶν, τὰ ὁποῖα, ἅπαντα ἡνωμένα, εὐρίσκονται ἐν ἐνότητι μετὰ τὸν Κύριον.

Ἐχοντες ὑπὸ ὄψιν τὰς βασικὰς ταύτας προϋποθέσεις, δέον νὰ ἐρευνήσωμεν, ἐὰν καὶ κατὰ πόσον ἡμεῖς σήμερον ζῶμεν τὴν Ἐκκλησίαν ὡς Σῶμα Χριστοῦ.

Νομίζομεν ὅτι πρὸ παντὸς ὁ Χριστιανὸς θὰ πρέπη νὰ εἶναι εἰλικρινὴς καὶ, ἐν ἀνάγκῃ, ἐν μετανοίᾳ νὰ ὁμολογῇ τὴν πραγματικότητα.

Ἐὰν ἐρωτήσωμεν τὸν πολὺν κόσμον, δὲν ἐννοοῦμεν τοὺς θεολόγους, τί εἶναι Ἐκκλησία, θὰ ἴδωμεν ὅτι ταυτίζει τὴν ἔννοιαν μετὰ τὸν Ναὸν ἢ ἔστω ἔχει ἀσαφῆ καὶ λίαν συγκεχυμένην περὶ αὐτῆς ἰδέαν.

Ἡ πληθὺς τοῦ κόσμου, τοῦ λαοῦ τούτου τοῦ Θεοῦ, ἀγνοεῖ τὴν βαθυτέραν ἔννοιαν τῆς Ἐκκλησίας· ζῆ ἀσυνειδήτως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ· δὲν αἰσθάνεται τὴν ἐνότητα καὶ τὴν σχέσιν τοῦ μετὰ τὸν Χριστὸν καὶ μετὰ τὸν συνάνθρωπόν του.

Ἀποτέλεσμα τούτου εἶναι, ἀφ' ἐνὸς ὁ ἄνθρωπος νὰ βλέπη τὸν Θεὸν εὐρισκόμενον κάπως μακρὰν ἀπὸ τὰ προβλήματα καὶ τὴν ζωὴν του, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸν συνάνθρωπον νὰ θεωρῇ ξένον, διάφορον καὶ μηδεμίαν σχέσιν ἔχοντα μετὰ τὸν ἑαυτὸν του.

Ὁ πολὺς κόσμος ζῆ σήμερον ζῶν ἐγωκεντρικῶς.

Ἡ ἀγνοία τῆς θεολογίας περὶ Ἐκκλησίας κρατεῖ σήμερον τὸν ἄνθρωπον μακρὰν τοῦ Θεοῦ καὶ μακρὰν τοῦ ἀνθρώπου, δημιουργεῖ δηλαδὴ κρίσιν εἰς τὴν σχέσιν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸν συνάνθρωπον.

Ἀντικειμενικὴ ἔρευνα εἰς τὴν σύγχρονον πραγματικότητα ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ πολὺς κόσμος δὲν εὐρίσκει ἀρκετὸν χρόνον νὰ ἀσχοληθῇ μετὰ τὸν Θεόν, διότι, δυστυχῶς, νομίζει ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι κάτι μακρὰν τοῦ ἑαυτοῦ του, εἶναι Ἐκείνος, ὁ Ὅποιος θέτει μόνον περιορισμοὺς εἰς τὸν ἄνθρωπον.

Ὅσοι ἐπιτελοῦν τὸ λειτούργημα τῆς Ἰ. Ἐξομολογήσεως, ἰδίως εἰς τοὺς νέους, καὶ ὅσοι παρακολουθοῦν ὅτι τὸ ἀραιὸν ἐκ-

κλησίασμα ἀποτελεῖται, κυρίως, ἀπὸ τοὺς λευκανθέντας ἢ τείνον-
τας νὰ λευκανθοῦν ἀνθρώπους, ἀντιλαμβάνονται ὅτι κάτι, τοῦ-
λάχιστον, δὲν βαίνει ὁμαλῶς εἰς τὴν ὅλην θρησκευτικὴν καὶ πνευ-
ματικὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπάθεια, ὡς καὶ ἡ ἀδράνεια ἔναντι τῶν προβλη-
μάτων τῶν ἄλλων εἶναι ἴδιον, ὁμοίως, τῆς συγχρόνου ἐποχῆς. "Ο-
σοι ζοῦν εἰς πολυκατοικίας ἀναγνωρίζουν μίαν ἀλήθειαν: ὅτι οἱ
εἰσερχόμενοι διὰ τῆς ἰδίας θύρας, δὲν ἔχουν ἐνίοτε οὐδεμίαν με-
ταξὺ τῶν σχέσιν, πολλῶ δὲ μᾶλλον οὐδεμίαν γνῶσιν καὶ συμμετο-
χὴν εἰς τὰ προβλήματα τῶν ἄλλων. Κατὰ καιροῦς, τὸ μόνον γε-
γονός, τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει («τὸ ἐνδιαφέρον») τῶν κατοικούν-
των εἰς τὴν αὐτὴν τοποθεσίαν, εἶναι ἡ σκανδαλώδης, ἀρνητικὴ καὶ
ἐνίοτε καταστρεπτικὴ «ἐκ τῶν παρασκηνίων» συμμετοχὴ εἰς τὰς
προσωπικὰς τῶν ἄλλων ὑποθέσεις.

Χωρὶς, βεβαίως, νὰ ἀποκλειώμεν τὰς ἐξαιρέσεις τοῦ κα-
νόμου, διαπιστώνομεν σήμερον, ἐκ πρώτης τοῦλάχιστον ὄψεως,
εἰς τὸν πολὺν κόσμον ὅτι αὗτος ὀλίγον ἐνδιαφέρεται διὰ τὸν Θεὸν
καὶ ὀλίγον διὰ τὸν συνάνθρωπον. Ἄρα δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ, ὅτι
ὁ πολὺς «λαὸς τοῦ Θεοῦ» ζῆ σήμερον τὴν Ἐκκλησίαν ὡς «Σῶμα
Χριστοῦ», διότι ἐὰν ἔζη, θὰ ἐσκέπτετο, θὰ ἐκινεῖτο διηνεκῶς ἐν
Χριστῷ καὶ θὰ συνέχαιρε, θὰ συνέπασχε καὶ θὰ ἔζη τὰ προβλή-
ματα τῶν συνανθρώπων.

Ἀφοῦ διεπιστώσαμεν τὴν ἀνωτέρω κατάστασιν, καλὸν
εἶναι ἐν συντομίᾳ νὰ ἐξετάσωμεν, ποῖα εἶναι τὰ αἷτια τῆς θλιβερᾶς
ταύτης πραγματικότητος.

Βεβαίως, οἱ πάντες εἴμεθα ἔτοιμοι νὰ ἐπιρριψώμεν τὴν εὐ-
θύνην εἰς οἰονδήποτε ἄλλον ἐκτὸς τοῦ ἑαυτοῦ μας.

Ἄλλ' ὡς προανεφέρομεν, εἶναι ἀνάγκη πλέον νὰ ἐρευνη-
σωμεν τὸ πρόβλημα ἐν μετανοίᾳ πολλῇ καὶ εὐκρινείᾳ.

Οὐδεὶς δύναται νὰ ἀμφισβητήσῃ ὅτι ἡ ἀνισοροπία εἰς τὴν
σχέσιν πνευματικῶν καὶ υλικῶν ἀξιῶν, ἔχει φθάσει σήμερον εἰς
τὸ «ζενιθ» τῆς δόξης της.

Ἀποτέλεσμα τῆς ἀνισοροπίας ταύτης εἶναι ὅτι ὁ πολὺς
κόσμος ἔχει χάσει, ἐν πολλοῖς, τὸν προσανατολισμὸν του.

Δὲν δεχόμεθα ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ ἀπέχη τῶν σημε-
ρινῶν ἐπιτευγμάτων τῆς ἐπιστήμης καὶ τεχνικῆς, νὰ ζῆ δηλαδή
ὑπὸ πρωτογόνους ἢ μὴ ἀνεπτυγμένας συνθήκας· θὰ ἦτο, ἐξ ἄλλου,
παράλογον νὰ ὑπεστήριζε τις παρόμοιόν τι. Ἄλλ' ὅμως δὲν νο-
μίζομεν, ἐξ ἴσου, ὅτι εἶναι ὀρθόν, ὁ ἄνθρωπος νὰ γίνῃ ρομπὸτ καὶ
ψυχὸς μηχανή, νὰ χάσῃ δηλαδή τὸν ἀνθρωπισμὸν του.

"Οἱ σήμερον ζῶμεν αὐτὴν τὴν «ἀνισοροπίαν», ἡ ὁποία
ἐπιδρᾷ δυσμενῶς ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον, ὥστε οὗτος δυσχεραίνεται νὰ

σχηματίση τὴν ἰδέαν ὅτι εἶναι «μέλος Χριστοῦ» ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῆς Ἐκκλησίας.

Αὐτὴ εἶναι ἡ μία ὄψις τοῦ νομίσματος. Εἶναι σήμερον δυστυχῶς μία κατάστασις, τὴν πραγματικότητά τῆς ὁποίας δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν.

Ἄλλὰ ἡμεῖς ποίαν θέσιν ἔχομεν λάβει ἔναντι τοῦ ὑφισταμένου τούτου προβλήματος;

Ἔχομεν ἄρα γε αἰσθανθῆ ἀγωνίαν διὰ τὴν κατάστασιν τοῦ ψυχικῶς τε καὶ σωματικῶς πάσχοντος μέλους τοῦ σώματός μας, τοῦ συνανθρώπου μας; Ἐὰν πάθῃ τὸ χέρι ἢ τὸ πόδι μας, θὰ τρέξωμεν πάραυτα εἰς τὸν ἰατρὸν διὰ νὰ τὸ θεραπεύσῃ, μὴ φειδόμενοι χρημάτων καὶ κόπων. Ἔχομεν ἐνδιαφερθῆ τόσον πολὺ διὰ τὸν συνάνθρωπον;

Ἐνίοτε δημιουργοῦμεν ἓνα χριστιανισμὸν προσηρμοσμένον «στὰ καλοῦπια μας» καὶ ζῶμεν κεκλεισμένοι εἰς τὸν ἑαυτὸν μας, εὐρισκόμενοι ἐντὸς ἀπορθητοῦ, ἐν πολλοῖς, φρουρίου μιᾶς ἐγωκεντρικῆς ζωῆς.

Ἀναμφιβόλως προσπαθοῦμεν, κατὰ καιροῦς, νὰ δημιουργήσωμεν μίαν σχέσιν προσωπικὴν μὲ τὸν Θεόν, χωρὶς ἢ σχέσις αὕτη νὰ εἶναι συγχρόνως καὶ σχέσις ἐν τῇ χριστιανικῇ κοινότητι, ἐκκλησιαστικῇ. Ἄγνοοῦμεν ὅτι δὲν εἶναι ἀρκετὴ αὕτη μόνον ἢ ἀπ' εὐθείας σχέσις ἡμῶν μὲ τὸν Θεόν, διότι ἀποτελοῦμεν μέλη τοῦ Σώματος τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐὰν θέτωμεν ἑαυτοὺς μακρὰν τῆς κοινωνίας μὲ τοὺς συνανθρώπους, θέτομεν ἑαυτοὺς ἔξω τῆς Ἐκκλησίας, ἐκτὸς τῆς σωτηρίας.

Βεβαίως, δὲν ἔχομεν ὡς σκοπὸν νὰ ἀποδώσωμεν εὐθύνας, ἀφοῦ, περισσότερον ἢ ὀλιγότερον, ὅλοι συμμετέχομεν εἰς τὴν σημερινὴν θλιβερὰν πραγματικότητά.

Τὸ πρόβλημα τίθεται ὀξύτερον ἐπὶ ἄλλης βάσεως· τί δεόν γενέσθαι, πῶς θὰ πρέπει ἡ Ἐκκλησία νὰ ἐνεργήσῃ, ποία ἢ θέσις, εἰδικώτερον, ἡμῶν τῶν κληρικῶν ἔναντι τῆς ὑφισταμένης καταστάσεως.

Ἄς μοι ἐπιτραπῆ νὰ παραθέσωμεν ἐν τοῖς ἐπομένοις μέτρα τινά, τὰ ὁποῖα, νομίζομεν, θὰ διευκολύνουν, μέχρι ἑνὸς σημείου, τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος· δὲν θὰ λύσουν τὸ πρόβλημα, διότι εἰς τὴν λύσιν ταύτην συνεχῶς ἀντιτίθεται ἡ σύγχρονος τεχνοκρατούμενη ἐποχὴ, ἀλλὰ πάντως θὰ διευκολύνουν τὸν σημερινὸν ἄνθρωπον νὰ ἀπαλλαγῇ, ἐν τινι μέτρῳ, ἀπὸ τὸ ἄγχος τῆς ἀψύχου μηχανῆς, παρ' οὗ κυριαρχεῖται.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

1. Ἡ Μόνιμος Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Παιδείας δέον, διὰ τῶν Ἱερατικῶν Σχολῶν καὶ λοιπῶν μέσων, τὰ ὁποῖα διαθέτει, νὰ ὑπερτονίσῃ εἰς τοὺς ὑποψηφίους ἱερεῖς τῆς τῶ βαθῦ νόημα τῆς Θεολογίας τῆς Ἐκκλησίας.

«Ἡ Ἐκκλησία ὡς Σῶμα Χριστοῦ» πρέπει νὰ ἀποτελέσῃ εἰδικὸν μάθημα τόσον εἰς τὰς Ἱερατικὰς Σχολὰς, ὅσον καὶ εἰς τὰ Γυμνάσια.

Ἡ διδακτέα ὕλη εἰς τὰ Γυμνάσια χρήζει ἀναθεωρήσεως. Πρέπει εἰς μίαν ἐκ τῶν δύο τελευταίων τάξεων τοῦ Γυμνασίου νὰ διδάσκῃται τὸ μάθημα «ἡ Ἐκκλησία ὡς Σῶμα Χριστοῦ». Τὸ ἴδιον ἐπιβάλλεται καὶ εἰς τὴν τελευταίαν τάξιν τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου· νὰ παρέχωνται δηλαδὴ στοιχεῖα ἱκανὰ νὰ δημιουργήσουν παραστάσεις εἰς τοὺς μικροὺς μαθητὰς χρησίμους, ἵνα συνειδητοποιήσουν τὴν ἁρμονικὴν τῶν σχέσιν μετὰ τὸν Χριστὸν καὶ τὸν συνάνθρωπον. Αὐτονόητον, ἀφ' ἑτέρου, καθίσταται, ὅτι κατὰ παρόμοιον ἐπιβάλλεται καὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν κατηχητικῶν σχολείων.

Ἄλλὰ κατ' ἐξοχὴν καὶ εἰς τὰς Θεολογικὰς Σχολὰς εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖον οἱ φοιτηταί, ἐπὶ ἓν τοῦλάχιστον ἔτος, νὰ διδάσκωνται τὴν Ἐκκλησιολογίαν ἐντὸς τῶν πλαισίων, ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι «τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ».

2. Ἡ Διοικοῦσα Ἐκκλησία καλὸν εἶναι διὰ τῶν Σεβασμ. Ἱεραρχῶν τῆς νὰ συγκαλῆ, ἅπαξ τοῦλάχιστον τοῦ μηνός, Ἱερατικὰς Συνάξεις εἰς τὰ πλαίσια τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων, εἰς τὰς ὁποίας — Συνάξεις — νὰ ἐξετάζωνται μετ' ἀπλοῦν τρόπον ἐκκλησιολογικὰ προβλήματα, ἢ λύσις τῶν ὁποίων θὰ συμβάλλῃ εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς ὑφισταμένης προαναφερθείσης καταστάσεως. Καλὸν εἶναι αἱ Συνάξεις αὗται, εἰς τὰς Ἱεράς Μητροπόλεις, νὰ γίνωνται τμηματικῶς καὶ κατὰ περιοχάς, ὥστε ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν νὰ εἶναι περιορισμένος.

3. Νὰ ἀναπτυχθῇ στενοτέρα σχέσις Ἐπισκόπου καὶ Πρεσβυτέρων, ὥστε ὁ Πρεσβύτερος νὰ σέβεται τὸν Ἐπίσκοπόν του κινούμενος ἀπὸ ἀγάπην καὶ σεβασμὸν παρά ἀπὸ φόβον. Συγχρόνως ὁ Πρεσβύτερος δέον νὰ κατανοήσῃ ὅτι ἡ τοιαύτη σχέσις μετὰ τὸν Ἐπίσκοπόν του δὲν δημιουργεῖ πεδίου ἐκμεταλλεύσεως, ἀλλὰ ὑποχρέωσεως διὰ μίαν στενοτέραν συνεργασίαν ἐν τῷ σώματι τῆς Ἐκκλησίας.

4. Ὅπωςδήποτε, χρειάζεται μία ἀναθεώρηση εἰς τὸν τρόπον τῆς ποιμαντικῆς ἐργασίας τοῦ ἱερέως ἐν τῇ ἐνορίᾳ. Πρὸς τοῦτο, αἱ μεγάλαι ἐνορίαι τῶν πόλεων δεόν νὰ γίνουν μικρότεροι, διὰ νὰ καθίσταται περισσότερο δυνατὴ ἡ ποιμαντικὴ ἐπαφὴ τοῦ ἱερέως μὲ τὸ ποιμνιὸν του, τὸ ὁποῖον δεόν νὰ «καλῆ κατ' ὄνομα».

5. Ὁ ἱερεὺς πρέπει νὰ γνωρίζῃ τοὺς ἐνορίτας του προσωπικῶς. Μέχρι τοῦδε ὁ ἱερεὺς ἀναμένει τὸν ἐνορίτην νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν ἱερέα, ἂν τὸν ἐπισκεφθῇ, εἰς τὸν Ναόν. Σήμερον χρειάζεται ἀντιστροφή τοῦ τρόπου ἐργασίας.

Ὁ ἱερεὺς νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν ἐνορίτην εἰς τὴν οἰκογένειαν καὶ νὰ γίνῃ ὁ προσωπικὸς ἐνὸς ἐκάστου σύμβουλος ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ. Νὰ συμπροβληματίζεται, νὰ συγχαίρῃ καὶ συγκαλῆ μὲ ἕκαστον συγκεκριμένον μέλος τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, τοῦ σώματός του, τὸν ἐνορίτην του. Ὁ ἱερεὺς πρέπει νὰ διαθέσῃ ὅλον τὸν χρόνον του μόνον εἰς τὸ ποιμαντικὸν καὶ ἱεραποστολικὸν του ἔργον, ὄχι εἰς ἑτέραν βιοποριστικὴν ἐργασίαν, διότι τοῦτο γίνεται εἰς βάρος τοῦ ποιμαντικοῦ ἐν τῇ ἐνορίᾳ ἔργου. Ὅλοι γνωρίζομεν τὴν λαϊκὴν παροιμίαν, ἡ ὁποία λέγει «ἡ παπὰς παπὰς ἡ ζευγάς ζευγάς». Διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ὅμως ἡ ἀνεπηρέαστος ὁλοκληρωτικὴ αὐτῆ προσφορά, καλὸν εἶναι νὰ μελετηθῇ σοβαρῶς τὸ οἰκονομικὸν πρόβλημα τοῦ ἱερέως, ὥστε οὗτος νὰ δύναται νὰ ζῆ ἀξιοπρεπῶς μόνον ἐκ τοῦ μισθοῦ του, καὶ ἐπομένως νὰ θυσιάζεται καθ' ὅλον τὸν χρόνον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἀποστολῆς του, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἀγάπης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

6. Ὁ ἱερεὺς πρέπει νὰ παρακολουθῇ, ὡς φίλος τῆς οἰκογενείας, τὰ παιδιὰ ἀπὸ τὴν παιδικὴν τῶν ἡλικίαν, κατὰ τὴν ἐφηβικὴν καὶ μετεφηβικὴν τοιαύτην καὶ νὰ εἶναι ἡ ψυχὴ τῆς οἰκογενείας. Τοῦτο βεβαίως παρουσιάζει δυσκολίας τινάς, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀνατόρθωτον.

7. Ἐρχόμενοι τώρα εἰς τὸν φιλανθρωπικὸν τομέα δεόν νὰ ἀναφέρωμεν, ὅτι καὶ πάλιν ἡ βᾶσις τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου ἡμῶν εἶναι ἡ ζωὴ ἐν τῇ Ἐνορίᾳ.

Ἡ συμμετοχὴ ἡμῶν εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν ἄλλων εἶναι βασικὴ προϋπόθεσις τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας ὡς Σώματος Χριστοῦ. Εἶναι ἀπαράδεκτον νὰ αἰσθανώμεθα ὅτι ὑπάρχουν ἄνθρωποι ὑποφέροντες, ἐνῶ ἡμεῖς ἀδρανῶμεν, μὴ συγκινούμενοι μὲ τὰ προβλήματα αὐτῶν. Ἡ προσφορὰ ἐνδυμάτων, τροφῆς, στέγης κ.ἄ. εἰς τοὺς μὴ ἔχοντας τοιαῦτα ἀποτελεῖ ἱερώτατον χρέος ἡμῶν.

8. Ὡς βασικὴν προϋπόθεσιν διὰ τὴν πνευματικὴν ζωὴν μιᾶς Ἐνορίας θεωροῦμεν τὴν ὑπαρξίν παρ' ἐκάστη Ἐνορίᾳ («Ἐνοριακοῦ Κέντρου» — αἰθούσης—, τὸ ὅποιον θ' ἀποτελέσῃ τὸν χῶρον, περὶ τὸν ὅποιον θὰ στρέφεται ἡ πνευματικὴ ζωὴ τῆς Ἐνορίας. Ἐκεῖ δύνανται νὰ γίνωνται συνάξεις νέων, γονέων, γερόντων, ὡς καὶ ὁμιλίαι, ἔορται μὲ ποικίλας ἐκδηλώσεις.

Ἐπίσης εἰς τὸν τόπον αὐτὸν δύναται νὰ δημιουργηθῇ Ἐνοριακὴ Βιβλιοθήκη καὶ πᾶν ὅ,τι θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναδείξῃ τὸ Ἐνοριακὸν Κέντρον ὡς κέντρον νεότητος, φιλανθρωπίας καὶ ἐνότητος τῆς Ἐνορίας. Θὰ γίνῃ οὕτω συνειδησις εἰς τοὺς ἐνορίτας, ὅτι δὲν ζοῦν ἐν ἀπομονώσει, ἀλλ' ἐν ἀμέσῳ κοινωνίᾳ μὲ τὸν ποιμένα των καὶ τοὺς συνενόριτας των, ὅτι ἀποτελοῦν τὸ ἐν Σῶμα τοῦ Χριστοῦ.

9. Τέλος καὶ ἐν τῇ ἀσκήσει τοῦ ἀποστολικοῦ καὶ προφητικοῦ, τοῦ διδακτικοῦ δηλονότι ἔργου ἡμῶν, καλούμεθα ἡμεῖς οἱ Πρεσβύτεροι, οἱ ὑπηρεταὶ τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου καὶ οἱ οἰκονόμοι τῶν Μυστηρίων τοῦ Θεοῦ, νὰ κατηγήσωμεν τὸν Λαὸν τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ καταστήσωμεν συνειδητὸν εἰς αὐτόν, ὅτι οὗτος ἀποτελεῖ τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τὸ βασίλειον ἱεράτευμα, τὸ ἔθνος ἅγιον καὶ ὅτι ὅλοι ἡνωμένοι, Κλῆρος καὶ Λαός, ὀφείλομεν ἀπὸ κοινοῦ νὰ ἀντιμετωπιζώμεν τὰ προβλήματα μας, τὰ προβλήματα τῆς σκληρᾶς συγχρόνου ζωῆς μας, συμμετέχοντες ἐνεργῶς καὶ θετικῶς εἰς τὴν χαρὰν, τὴν λύπην καὶ τὴν ἀγωνίαν οἰουδήποτε μέλους τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, διὰ μιᾶς ζωῆς χριστοκεντρικῆς, λατρευτικῆς, μυστηριακῆς, ἀξιοπρεποῦς, πνευματικῆς καὶ ἀγίας¹.

Ἄρχιμ. ΤΙΜΟΘ. ΤΡΙΒΙΖΑΣ, M. Phil.

1. Ὡς πηγὰς καὶ βοηθήματα μετεχειρίσθημεν κυρίως τὴν Ἁγίαν Γραφήν καὶ τὴν P.G., J.P. Migne.

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον:
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»,
Ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθήναι (140).

Η ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

Μεταξύ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κύκλων τῶν μεγάλων κυρίως πόλεων ἐπεκράτησε κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ἐπανάστασιν χρόνους μία πολὺ περιέργως νοοτροπία, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ποιμαντικὴν δραστηριότητα τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐδημιουργήθη ἡ ἀντίληψις ὅτι ὁ ρόλος τῆς Ἐκκλησίας εἶναι κυρίως λειτουργικὸς καὶ ὅτι ἐπομένως ἡ θέσις τοῦ κληρικοῦ εἶναι εἰς τὸν ναόν, ὅπου θὰ πρέπει νὰ τὸν ἀναζητήσῃ ὁ πιστός. Ἡ ἀντίληψις αὕτη ἐπεκράτησε τόσον πολὺ, ὥστε νὰ θεωρῆται ἀπρεπὲς διὰ τὸν κληρικὸν νὰ ἀναμιγνύεται μὲ τὸν κόσμον, ὠδήγησε δὲ πολλοὺς διακεκριμένους κληρικοὺς εἰς διατύπωσιν σαφῶν κατευθύνσεων, αἱ ὁποῖαι ἀπαιτοῦν, ὅπως ὁ ἱερεὺς εὐρίσκειται ὁπωσδήποτε πάντοτε εἴτε εἰς τὴν οἰκίαν του εἴτε εἰς τὸν ναόν.

Ἡ ἀναζήτησις τοῦ πιστοῦ ὑπὸ τοῦ κληρικοῦ εἰς τὸν τόπον τῆς καθημερινῆς ζωῆς του ἀπεκλείσθη ἐντελῶς καὶ οὐδεὶς φαίνεται νὰ ἀποδίδῃ σημασίαν εἰς τὴν κατ' οἶκον ποιμαντικὴν ἐπίσκεψιν, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ κατ' οἶκον ποιμαντικὴ ἐπίσκεψις ἀποτελεῖ μακραιώνα ἀρχαιοτάτην παράδοσιν εἰς τὴν ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν. Παράδοσιν, ἡ ὁποία ἀκόμη ἐπιβιώνει εἰς τὴν ὕπαιθρον, ὅπου ἡ συμμετοχὴ τοῦ κληρικοῦ εἰς τὴν καθημερινὴν ζωὴν τῶν πιστῶν εἶναι πλήρης.

Αἱ παράδοξοι αὗται ἀπόψεις, αἱ ὁποῖαι ἐπέβαλον τὴν ἀπομόνωσιν τοῦ κληρικοῦ ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ ποιμνίου του, ἔχουν ἀσφαλῶς ξενικὴν προέλευσιν. Πολλοὶ προσπαθοῦν νὰ τὰς παρουσιάσουν ὡς ἀπόψεις ἀσκητικὰς, ἀλλὰ ἴσως χωρὶς νὰ τὸ ἀντιλαμβάνωνται προβάλλουν ἓνα ἀσκητισμὸν ξένον πρὸς τὴν ἀνατολικὴν παράδοσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἀπομόνωσις τοῦ μοναχοῦ δὲν εἶναι ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τὸν κόσμον, ἀλλὰ εἶναι μία εὐκαιρία αὐτοσυγκεντρώσεως καὶ αὐτοκατανοήσεως, ἡ ὁποία θὰ τὸν καταστήσῃ ἱκανὸν νὰ ἔχῃ μεγαλυτέραν καὶ καλυτέραν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ κόσμου.

Ἐξ ἄλλου ὁ ἐφημέριος δὲν εἶναι μοναχός, ἀλλὰ πατὴρ μιᾶς πνευματικῆς οἰκογενείας καὶ πρῶτιστον καθῆκόν του εἶναι νὰ παρακολουθῇ τὰ πνευματικὰ του τέκνα καὶ νὰ φροντίζῃ διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ποικίλων ἀναγκῶν των.

Ὅταν ὁ πατὴρ τῆς φυσικῆς οἰκογενείας ἀπομονώνεται ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα μέλη τῆς, ἡ συμπεριφορὰ του αὕτη χαρακτηρίζεται ὡς ἀνήθικος καὶ οὐδεὶς λόγος ὑπάρχει διὰ νὰ μὴ ἀποδοθῇ εἰς τὸν πνευματικὸν πατέρα αὐτὸς ὁ χαρακτηρισμὸς, ὅταν ἀποκόπτῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τὸ ποιμνίον του.

Ἡ ἄποψις ὅτι ἡ ἐπαφή μὲ τὸν κόσμον δύναται νὰ θέσῃ εἰς κίνδυνον τὴν ἠθικὴν ὑπόστασιν τοῦ κληρικοῦ, ἀποτελεῖ τὸ πλέον ἐφυές τέχνασμα, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ διάβολος ἐξουδετερώνει τὴν λυτρωτικὴν προσπάθειαν τῆς Ἐκκλησίας, διότι καταστρέφει τὸν ἱεραποστολικὸν τῆς χαρακτῆρα, πὺ εἶναι βασικὸν στοιχεῖον τῆς ὑπάρξεώς τῆς καὶ τῆς προόδου τῆς.

Μία σύντομος ἀναδρομὴ εἰς τὴν ἀνὰ τοὺς αἰῶνας χριστιανικὴν παράδοσιν θὰ ἦτο ἀπαραίτητος πρὸ οἰασδήποτε ἀναπτύξεως τῆς ἀξίας καὶ τοῦ ρόλου τῆς ποιμαντικῆς ἐπισκέψεως. Κατ' ἀρχὴν, θὰ πρέπη νὰ τονισθῇ μία βασικὴ ἀρχή, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὴν καθ' ὅλου ποιμαντικὴν προσέγγισιν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀρχὴ αὐτὴ συνίσταται εἰς τὴν κίνησιν τοῦ ἀποστόλου τοῦ εὐαγγελικοῦ μηνύματος πρὸς τὸν κόσμον, ἡ ὁποία κυριαρχεῖ εἰς ὁλόκληρον τὴν Καινὴν Διαθήκην καὶ ἡ ὁποία ἀποδίδεται πολὺ ἐκφραστικὰ διὰ τοῦ «Πορευθέντες». Ἡ ἀρχὴ δὲ αὐτὴ εὐρίσκειται εἰς πλήρη ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν σήμερον ἀντίληψιν, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν ὁ κληρικὸς θὰ πρέπη νὰ ἀναμένῃ τὸν κόσμον εἰς τὸν ναόν.

Ὁ Χριστὸς ἐκινεῖτο διαρκῶς. Δὲν εἶχε μίαν μόνιμον διαμονήν. Ἀνεζήτει διαρκῶς τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος θὰ τὸν ἐχρειάζετο. Ἐπεσκέπτετο διαρκῶς καὶ χωρὶς διάκρισιν. Ἐπεσκέπτετο κατ' οἶκον ἢ εἰς τὸν τόπον τῆς ἐπαγγελματικῆς ἀπασχολήσεως τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς του. Ἐπεσκέπτετο τοὺς ἀσθενεῖς, ὅπως τὴν πενθερὰν τοῦ Πέτρου, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑγιεῖς, ὅπως τὸν Σίμωνα. Ἐπεσκέπτετο τοὺς οἴκους τῶν ἐναρέτων μελῶν τῆς τότε κοινωνίας, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀμαρτωλῶν, ὅπως τοῦ Ζαχαρίου. Εἰς τοὺς μαθητὰς δίδει ἐντολὴν νὰ ἀκολουθήσουν τὸ παράδειγμά του καὶ νὰ κινηθοῦν πρὸς τὸν κόσμον. Ἡ Κ.Δ. περιέχει καὶ συγκεκριμένον ὑπαινιγμόν, ὁ ὁποῖος φανερώνει ὅτι ἡ καθ' οἶκον ποιμαντικὴ ἐπίσκεψις ἐπεβλήθη ὡς σαφῆς ἐντολὴ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ. «Εἰς ἣν δ' ἂν οἰκίαν εἰσέρχησθε, πρῶτον λέγετε εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ» (Λουκ. 10,5).

Ἡ ἔρευνα τῶν μεθόδων ποιμαντικῆς δραστηριότητος, τὰς ὁποίας ἐχρησιμοποίησεν ἡ Ἐκκλησία ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, ἀποτελεῖ μακρὰς πνοῆς ἔργον καὶ δὲν εἶναι ἡ φιλοδοξία αὐτοῦ τοῦ ἄρθρου. Τὸ κατωτέρω ὅμως ἀπόσπασμα ἐκ τῶν περὶ ἱερωσύνης λόγων τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἀποδεικνύει ὅτι ἡ Ἐκκλησία συνέχιζε νὰ παραμένῃ πιστὴ εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ Χριστοῦ, ὅσον ἀφορᾷ τὴν καθ' οἶκον ποιμαντικὴν ἐπίσκεψιν. «Εἰ γὰρ μὴ καθ' ἐκάστην ἡμέραν μᾶλλον τῶν ἀγοραίων περινοστεῖ τὰς οἰκίας ὁ τὴν ἐπισκοπὴν ἔχων, προσκρούσματα ἐντεῦθεν ἀμύθητα. Οὐδὲ γὰρ ἀρρωστοῦντες μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑγιαίνοντες ἐπισκοπεῖσθαι βούλονται,

οὐ τῆς εὐλαβείας αὐτοὺς ἐπὶ τοῦτο προσκαλουμένης, τιμῆς δὲ καὶ ἀξιώματος οἱ πολλοὶ ἀντιποιοῦμενοι μᾶλλον. Εἰ δέ ποτε συμβαίη τινὰ τῶν πλουσιωτέρων καὶ δυνατοτέρων, χρείας τινὸς κατεπειγούσης, εἰς τὸ κοινὸν τῆς Ἐκκλησίας κέρδος συνεχέστερον ἰδεῖν, εὐθέως ἐντεῦθεν θωπείας καὶ κολακείας προσετρίψατο δόξαν». (Πατρολογία Migne, τόμος 48, σελ. 657).

Σοβαρωτέρα ἔρευνα θὰ ἔφερε εἰς φῶς πολλὰ διαφωτιστικὰ στοιχεῖα σχετικὰ μὲ αὐτὸ τὸ θέμα. Ἀλλὰ καὶ ἄνευ αὐτῶν, πάντοτε γνωρίζομεν ὅτι εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν ἢ ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἐπίσκεψις τῶν πιστῶν κατ' οἶκον ἀπετέλει καθιερωμένην πρᾶξιν καὶ ἐλάμβανε χώραν διὰ πολλοὺς εἰδικοὺς λόγους, ἀλλὰ καὶ χωρὶς συγκεκριμένην αἰτίαν. Ἡ παράδοσις δὲ αὕτη συνεχίζεται ἀκόμη καὶ σήμερον εἰς τὴν ὑπαιθρον. Ὑπολείμματα μάλιστα αὐτῆς τῆς πράξεως ἔχουν διασωθῆ ἀκόμη καὶ εἰς τὰς μεγάλας πόλεις μὲ τὴν διατήρησιν τῆς παραδόσεως τοῦ Ἀγιασμοῦ τῶν οἰκιῶν κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Θεοφανείων, ἂν καὶ ὁ τρόπος, διὰ τοῦ ὁποίου συνεχίζεται σήμερον αὕτη ἢ παράδοσις, τῆς ἀποστερεῖ μεγάλην ποιμαντικὴν ἀξίαν.

Δὲν ὑπάρχουν πολλοὶ κληρικοὶ εἰς τὴν χώραν μας σήμερον, οἱ ὅποιοι θὰ ἐδέχοντο ἀκόμη καὶ νὰ συζητήσουν τὸ νόημα καὶ τὴν ἀξίαν τῆς ποιμαντικῆς κατ' οἶκον ἐπισκέψεως. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ὀλίγοι, οἱ ὅποιοι θὰ ἐδέχοντο μίαν τοιαύτην συζήτησιν, εὐρίσκουν τὴν ἰδέαν ἐντελῶς ἀπραγματοποιήτον. Προβάλλουν συνήθως ὀρισμένα στατιστικὰ στοιχεῖα, ποὺ ἀποκλείουν κάθε περαιτέρω συζήτησιν. Λέγουν ὅτι, ὅταν μίᾳ ἐνορίᾳ ἔχη τριάκοντα ἢ πενήκοντα χιλιάδας κατοίκων καὶ μόνον δύο ἢ τρεῖς ἱερεῖς, οἱ ὅποιοι δύνανται ἴσως νὰ ἐπισκέπτωνται συνολικῶς δύο χιλιάδας ἐνορίτας κατ' ἔτος, θὰ ἀπαιτηθῆ χρονικὸν διάστημα τοῦλάχιστον εἴκοσι ἐτῶν διὰ τὴν ἐπίσκεψιν ὅλων τῶν ἐνοριτῶν.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι τὰ στατιστικὰ δεδομένα δὲν εἶναι ἰδιαιτέρως ἐνθαρρυντικὰ, ἀλλὰ δὲν εἶναι καὶ τόσον ἀποκαρδιωτικὰ, ὅσον πολλοὶ τὰ ἐμφανίζουν. Ἐν σημείον δέ, τοῦ ὁποίου ἡ ἀνακριβὴς παρουσίασις μεγαλοποιεῖ τὴν ὅλην εἰκόνα τοῦ προβλήματος, εἶναι τὸ ὅτι παραγνωρίζεται τὸ γεγονός ὅτι οἱ ἐνορίται ζοῦν ὡς οἰκογένειαι καὶ ὄχι ὡς μεμονωμένα ἄτομα. Ἐπομένως ὁ ἀριθμὸς τῶν κατ' οἶκον ἐπισκέψεων, τὰς ὁποίας ἕνας ἐφημέριος θὰ πρέπη νὰ πραγματοποιήσῃ, περιορίζεται λίαν αἰσθητῶς. Ἀλλὰ τὸ ἐπιχειρημα τοῦ ἀριθμοῦ εἶναι ἀπαράδεκτον, διότι δὲν ἐφαρμόζεται εἰς καμμίαν ἄλλην ἐκδήλωσιν τῆς ζωῆς. Ἐὰν ἐφηρμόζετο εἰς τὴν προσπάθειαν τοῦ Κράτους νὰ καλύψῃ τὰς πολλαπλὰς ἀνάγκας τῶν πολιτῶν, θὰ διέκοπτε οἰανδήποτε πρόοδον. Τί θὰ συνέβαινεν ἐπὶ παραδείγματι, ἂν τὸ Κράτος δὲν προέβαινεν εἰς τὴν κατασκευὴν

δημοσίων ὁδῶν, ἐπειδὴ δὲν ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ κατασκευάσῃ ὅλας τὰς δημοσίας ὁδοὺς, αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ κατασκευασθοῦν; Τὸ αὐτὸ δύναται νὰ λεχθῆ καὶ διὰ τὴν ζωὴν τῶν ομάδων, τῶν οἰκογενειῶν καὶ τῶν ἀτόμων. Δὲν ὑπεστήριξε ποτὲ κανένας ὅτι δὲν θὰ πρέπει νὰ προσπαθῶμεν νὰ καλύψωμεν τὰς πολλαπλᾶς ἀνάγκας μας, ἐπειδὴ δὲν δυνάμεθα νὰ τὰς καλύψωμεν ὅλας. Ἐξ ἄλλου καὶ μόνον ἢ μετὰδοσις τῆς πληροφορίας μεταξὺ τῶν ἐνοριτῶν περὶ τῶν κατ' οἶκον ἐπισκέψεων τοῦ ἐφημερίου θὰ ἔχῃ τεραστίαν ἐπίδρασιν ἐπ' αὐτῶν. Τὸ πᾶν ὅμως ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν πεποιθήσεων, τὰς ὁποίας ἔχει ὁ κληρικός, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀξίαν τῆς κατ' οἶκον ποιμαντικῆς ἐπισκέψεως.

Ἐὰν ὁ κληρικός εἶναι πεπεισμένος περὶ τῆς ἀξίας τῆς κατ' οἶκον ποιμαντικῆς ἐπισκέψεως, θὰ ἀνεύρη τρόπον ἱκανοποιητικὸν νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ θέμα. Βεβαίως ἡ ἀναγνώρισις τῆς ἀξίας τῆς ποιμαντικῆς ἐπισκέψεως προϋποθέτει σχετικὴν ψυχολογικὴν ὀριμότητα καὶ κάποιαν ἐπιδεξιότητα καλλιιεργείας καὶ θεμελιώσεως διὰ προσωπικῶν σχέσεων. Ἄτομα τὰ ὁποῖα ἔχουν ἀμυντικὴν προσωπικότητα, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται εἰς συνεχῆ ἀναμονὴν ἐπιθέσεως, τὰ ὁποῖα μὲ πολλὴν δυσκολίαν δύνανται νὰ συνάψουν μίαν ὀριμον καὶ ἀληθῆ διαπροσωπικὴν σχέσιν, καταλαμβάνονται ἀπὸ πανικὸν καὶ εἰς τὴν σκέψιν ἀκόμη τῆς κατ' οἶκον ἐπισκέψεως ἐνὸς ἀγνώστου.

Τὰ ἄτομα αὐτὰ ἀρνοῦνται ἀσφαλῶς νὰ ἀναγνωρίσουν τὴν ἀξίαν τῆς κατ' οἶκον ποιμαντικῆς ἐπισκέψεως καὶ προσπαθοῦν νὰ κατοχυρώσουν τὴν στάσιν των διὰ τῆς προβολῆς ποικίλων εὐλογοφανῶν ἐπιχειρημάτων.

Πάντες ὅμως οἱ διακεκριμένοι ἐκπρόσωποι τοῦ κλάδου τῆς ποιμαντικῆς ψυχολογίας ὁμοφώνως διακηρύττουσιν ὅτι ἡ κατ' οἶκον ποιμαντικὴ ἐπίσκεψις ἀποτελεῖ βάσιν τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου.

Ἄλλὰ διατί ἀποδίδεται τόση σημασία εἰς τὴν κατ' οἶκον ποιμαντικὴν ἐπίσκεψιν; Ἐπειδὴ, λέγουσιν οἱ εἰδικοί, δι' αὐτῆς καθίσταται δυνατὴ ἡ θεμελιώσις μιᾶς βαθείας διαπροσωπικῆς σχέσεως μεταξὺ τοῦ ποιμένου καὶ τοῦ πιστοῦ, ἄνευ τῆς ὁποίας οὐδεμίαν ποιμαντικὴν καὶ λυτρωτικὴν ἐπίδρασιν δύναται νὰ ἔχῃ οὗτος ἐπ' αὐτῶν.

«Διὰ νὰ δυνηθῆ νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ ἔργον του ὁ ἱερεὺς ὡς ποιμὴν, ὡς προφήτης καὶ ὡς ὑπρέτης», λέγει ὁ Kenneth Child, «θὰ πρέπει νὰ αἰσθάνεται τόσον ἄνετα εἰς τὴν οἰκίαν τῶν ἐνοριτῶν του, ὅσον αἰσθάνεται εἰς τὸ Γραφεῖόν του», καὶ συνεχίζει ὁ ἴδιος· «Ἐπιμένομεν εἰς τὴν ἄποψιν ὅτι τὸ ποιμαντικὸν ἔργον πρέπει νὰ περιλαμβάνῃ γνωριμίαν τῶν προβάτων ὑπὸ τοῦ ποιμένου καὶ τοῦ ποιμένου ἀπὸ τὰ πρόβατα». Ἄλλὰ πῶς δύναται νὰ

ἐπιτευχθῆ αὐτῇ ἢ γνωριμία χωρὶς τὴν ἄμεσον προσωπικὴν ἐπαφήν; καὶ πῶς θὰ καταστῆ δυνατὴ ἢ ἄμεσος προσωπικὴ ἐπαφή χωρὶς τὴν κατ' οἶκον ποιμαντικὴν ἐπίσκεψιν;

Ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἀμφισβητοῦν τὴν ἀξίαν τῆς κατ' οἶκον ποιμαντικῆς ἐπισκέψεως, διατείνονται ὅτι τὰ πάντα ἔχουν ἀλλάξει, ἀπὸ τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἢ κατ' οἶκον ποιμαντικὴ ἐπίσκεψις ἦτο ὠφέλιμος καὶ χρῆσιμος. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην αἱ οἰκογένειαι ἀπετέλουν μίαν ἐνιαίαν μονάδα καὶ εἴτε ἠσχολοῦντο μὲ τὴν γεωργίαν εἴτε μὲ τὴν βιοτεχνίαν. Τηλεγραφήματα δὲν ὑπῆρχον, τὸ ἐντυπον δὲν ἦτο τόσον διαδεδομένον καὶ τὰ σχολεῖα δὲν ἦσαν τόσον καλὰ ὀργανωμένα καὶ προσιτά. Ἡ κατ' οἶκον ποιμαντικὴ ἐπίσκεψις τότε ἦτο μία ἀπὸ τὰς ὀλίγας εὐκαιρίας τοῦ ποιμένου διὰ διδασκαλίαν καὶ προσωπικὴν ἐπαφήν μὲ τὴν οἰκογένειαν καὶ ἦτο ἀκόμη δυνατὸν τότε διὰ τὸν ποιμένα νὰ ἴδῃ ὀλίκληρον τὴν οἰκογένειαν ἢ τρεῖς καὶ περισσοτέρας οἰκογενεῖας μαζί.

Ἄλλὰ εἰς τὸν βιομηχανικὸν πόλιτισμὸν τῆς ἐποχῆς μας, ὁ σύζυγος συνήθως εὐρίσκεται μακρὰν τῆς οἰκίας, ἐργαζόμενος κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας καὶ ἡ σύζυγος εἶναι ἀπησχολημένη μὲ τὴν φροντίδα τῶν παιδιῶν, τὰ ὁποῖα εἶναι ἰδιαίτερος ἀπαιτητικά. Μὲ αὐτὰς τὰς δυσκολίας καὶ τὴν συνεχῆ ἐνόχλησιν τοῦ τηλεφώνου ἢ τοῦ κώδωνος εἶναι συνήθως δύσκολον νὰ ἐξασφαλίσθῃ ἡ ἡσυχία, ἡ ὁποία εἶναι ἀπαραίτητος διὰ μίαν ποιμαντικὴν συνομιλίαν. Ἐπιπροσθέτως σήμερον ὑπάρχουν πολλὰ ἄλλα μέσα ἐπικοινωνίας, ὅπως τὸ ραδιόφωνον, αἱ ἐφημερίδες, τὰ περιοδικά, τὰ κοινοτικά δελτία, τὰ φυλλάδια καὶ τέλος τὸ τηλέφωνον. Ἀναγνωρίζεται βεβαίως, ὅτι αὐτὰ τὰ μέσα δὲν δύνανται νὰ δώσουν τὸν ἀπαραίτητον προσωπικὸν τόνον, ἀλλὰ παρὰ ταῦτα ἡ ἀξία τῆς κατ' οἶκον ποιμαντικῆς ἐπισκέψεως ἀμφισβητεῖται καὶ πολλοὶ κληρικοὶ ἔχουν ἐντελῶς ἀποκλείσει αὐτὸ τὸ ἐνδεχόμενον.

(Συνεχίζεται)

Πρεσβ. ΦΙΛΟΘΕΟΣ ΦΑΡΟΣ

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

ΕΝΟΡΙΑΚΑ

Η ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΔΙΑ ΤΟΝ ΓΑΜΟΝ

Ἐχει ἤδη ἀναφερθῆ, ὅτι προκειμένου νὰ ἀσκήσωμεν μίαν συστηματικὴν ποιμαντικὴν ἐργασίαν ὑπὲρ τῆς οἰκογενείας εἰς τὰ πλαίσια τῆς ἐνοριακῆς μας ζωῆς, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ περιορίσωμεν τὴν ποιμαντικὴν μας μέριμναν εἰς τὸν τομέα τῆς θεραπείας τῶν διαφόρων πληγῶν. Δὲν ἐπιτρέπεται δηλαδὴ ἡ παρουσία μας καὶ ἡ πατρικὴ μας μέριμνα νὰ γίνεταί ἀντιληπτὴ μόνον, ὅταν ὑπάρχη ὁ κίνδυνος τοῦ διαζυγίου, ὅταν ὑφίσταται μία παράνομος συμβίωσις ἢ ὅταν γεννηθοῦν ἐξώγαμα τέκνα.

Ἡ ποιμαντικὴ μέριμνα ὑπὲρ τῆς οἰκογενείας πρέπει κατ' ἀρχὴν καὶ κυρίως νὰ ἀποβλέπη εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν προϋποθέσεων διὰ τὴν πρόληψιν τῶν τοιούτων καὶ τῶν παρομοίων περιπτώσεων. Ὅφειλομεν νὰ ἐργασθῶμεν συστηματικῶς διὰ τὴν οἰκοδομὴν τῶν νέων οἰκογενειῶν ἐπὶ ἰσχυρῶν θεμελίων.

Εἶναι δὲ φανερόν, ὅτι ἐνταῦθα ἀνήκει ἡ φροντίς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ποιμένων Αὐτῆς διὰ τὴν προετοιμασίαν τῶν νέων μας διὰ τὸν γάμον. ὅπως ἐπίσης καὶ ἡ ὅλη συμπαράστασις καὶ παρουσία τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ζωὴν τῶν νέων συζυγικῶν ζευγῶν.

Μία τοιαύτη προετοιμασία θὰ βοηθήσῃ τοὺς νέους μας εἰς μίαν περισσότερον ὀρθὴν ἐκλογὴν, βάσει οὐσιαστικωτέρων κριτηρίων. Θὰ παράσχη ἀκόμη εἰς αὐτοὺς τὰς προϋποθέσεις καλύτερας γνωριμίας, βαθυτέρας ἀξιολογήσεως τῶν τυχόν προβλημάτων καὶ δυσκολιῶν καὶ ἀποτελεσματικωτέρας ἀντιμετωπίσεως αὐτῶν. Μία τοιαύτη προετοιμασία τῶν νέων διὰ τὸν γάμον ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς Ἐκκλησίας, ἐντὸς τοῦ πνεύματος δηλαδὴ τῆς «προσλήψεως» καὶ τῆς «μεταμορφώσεως» ὅλων τῶν προβλημάτων καὶ ὀλοκλήρου τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι βέβαιον ὅτι θὰ προσλάβανε καὶ πολλὰ συζυγικὰ ναύαγια καὶ θὰ ἔθετε διὰ τὸν γάμον θεμέλια ἀσφαλῆ.

Εἰς τὴν ἔλλειψιν ἀκριβῶς τῆς προετοιμασίας αὐτῆς δυνάμεθα νὰ ζητήσωμεν τὴν αἰτίαν πολλῶν διαζυγίων. Διότι, καθὼς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Καθηγητῆς κ. Σ. Ἀγουρίδης, «συνήθως οἱ χριστιανοὶ ἐκπαιδεύονται εἰς τὰ ἐκ τοῦ γάμου ἀπορρέοντα καθήκοντα

μετά τὸν γάμον. Εἶναι δὲ φανερόν, ὅτι ὠρισμένοι γάμοι δὲν ἀντέχουν εἰς αὐτὴν τὴν δοκιμασίαν»¹.

Ἄλλὰ, ἴσως διερωτηθῆ κανεῖς, ἀποτελεῖ ἡ προετοιμασία διὰ τὸν γάμον ἐν ἀντικείμενον τῆς ποιμαντικῆς φροντίδος τῆς Ἐκκλησίας καὶ μάλιστα πρωταρχικῆς μορφῆς; Τὸ ἐρώτημα αὐτὸ δὲν θὰ εἶχε ἐνταῦθα τεθῆ, ἐὰν δὲν εἴχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν ὅλην ποιμαντικὴν πρᾶξιν τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν Πατρίδα μας κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας.

Καθ' ὅλην αὐτὴν τὴν περίοδον ἀνεπτύχθη ὄντως ἀξιόλογος ἱεραποστολικὴ ἐργασία εἴτε εἰς τὰ πλαίσια τῆς ζωῆς τῆς ἐνορίας εἴτε, πολὺ περισσότερον, εἰς τὰ πλαίσια τῶν γνωστῶν θρησκευτικῶν ὀργανώσεων. Καθ' ὃν χρόνον ὅμως ἡ ἐργασία αὐτὴ ἐκάλυπτε τοὺς περισσότερους τομεῖς τῆς ζωῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐλάχιστα προσέφεραν εἰς τὸν τομέα τῆς συστηματικῆς προετοιμασίας τῶν νέων διὰ τὸν γάμον. Δὲν ἀποκλείεται δὲ ἡ ἔλλειψις αὕτη εἰς τὰ προγράμματα, κυρίως τῆς ποιμαντικῆς φροντίδος ὑπὲρ τῆς νεότητος, νὰ συντελέσεν, ὥστε νὰ σχηματισθῆ εἰς μερικοὺς γονεῖς ἢ ἐσφαλμένη ἀντίληψις, ὅτι ἡ στενὴ ἐπικοινωνία τῶν τέκνων των μὲ τὸν ἐξομολόγον, ἢ παρακολούθησις τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων καὶ τῶν διαφόρων ἄλλων θρησκευτικῶν ἐκδηλώσεων καὶ ἢ ἐν γένει ἐντάξεις αὐτῶν εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας ἀπομακρύνει τὴν σκέψιν των ἀπὸ τὸν γάμον καὶ τὴν οἰκογένειαν καὶ τὰ ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἀφιέρωσιν καὶ τὸν μοναχισμόν.

Πόσον δὲ ξένη εἶναι ἡ κατηγορία αὕτη πρὸς τὸ γνήσιον πνεῦμα τῆς Ἐκκλησίας, ἀποδεικνύει ἡ πρᾶξις τῶν μεγάλων πατέρων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἐδίσταζον εἰς τὰ κηρύγματα των καὶ εἰς τὰς ὁμιλίαις των νὰ ἀναφέρονται καὶ εἰς τὸ θέμα αὐτὸ τῆς προετοιμασίας τοῦ γάμου καὶ μάλιστα ὄχι ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς δημιουργίας τῶν ὑλικῶν προϋποθέσεων, ἀλλὰ κυρίως τῶν πνευματικῶν διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἐκλογὴν τῆς συζύγου καὶ διὰ μίαν κατὰ Θεὸν συζυγικὴν ζωὴν.

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος π.χ. εἰς μίαν ὠραίαν ὁμιλίαν του ἀναφέρεται εἰς τὰς φροντίδας, τὰς ὁποίας ἔχει ὁ ἄνθρωπος, ὅταν πρόκειται νὰ ἀγοράσῃ μίαν οἰκίαν ἢ καὶ ἓνα ὑπηρέτην. Ἐξετάζει τὴν κατασκευὴν καὶ τὴν εὐρωστίαν τοῦ σώματος καὶ φροντίζει νὰ λάβῃ πᾶσαν πληροφορίαν ἐκ τῶν προηγουμένων κτητόρων. Ἐπίσης, λέγει, εἰς περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν πρόκειται νὰ ἔλθῃ εἰς γάμον, φροντίζει διὰ κάθε τι, τὸ ὁποῖον σχετίζεται μὲ

1. Σ. Ἀγουρίδου, Ἀγιογραφικὰ κείμενα περὶ τοῦ γάμου, ἐν «Ἐκκλησίᾳ» 48/1971, σελ. 516.

τὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα καὶ τὰ κληρονομικὰ θέματα, «πάντα περιῶν καὶ περισκοπῶν», καὶ καταλήγει: «Πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, χρημάτων μὲν ἡμῖν ἀπόλλυσθαι μελλόντων, τσοαύτην σπουδὴν ἐπιδεικνυσθαι, ὑπὲρ δὲ ψυχῆς ὄντος ἡμῖν τοῦ κινδύνου καὶ τῶν εὐθυνῶν τῶν ἐκεῖ, μηδένα ποιείσθαι λόγον, δέον πρὸ τῶν ἄλλων πάντων ταῦτα ζητεῖν καὶ περιεργάζεσθαι καὶ πολυπραγμονεῖν;»²

Ἐπισημασθέντος ὅτι ἡ προετοιμασία διὰ τὸν γάμον ἀποτελεῖ ἔργον ὀλοκλήρου ζωῆς καὶ χαρακτηρίζεται ὡς «προετοιμασία ἀγάπης»³. Εἶναι φανερόν, ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο ἀρχίζει ἀπὸ τὴν πρώτην παιδικὴν ἡλικίαν. Δὲν εἶναι δὲ τυχαῖον τὸ γεγονός, ὅτι τὰ περισσότερα παραμύθια, τὰ ὁποῖα διηγούμεθα εἰς τὰ μικρὰ παιδιά, ἔχουν ὡς κύριον θέμα τὸν γάμον καὶ τὴν οἰκογένειαν.

Ἡ ἀγωγή αὐτὴ ὀφείλει νὰ λαμβάνη μὲ τὴν πάροδον τῶν ἐτῶν περισσότερον συγκεκριμένην μορφήν καὶ νὰ ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰ ἐνδιαφέροντα καὶ τὰ προβλήματα ἐκάστης ἡλικίας.

Τὸ ἔργον τοῦτο ἀνήκει βεβαίως κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν οἰκογένειαν. Εἰς τὰ πλαίσια τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς πραγματοποιοῦν οἱ νέοι μας κατὰ τὸν καλύτερον καὶ τὸν πλέον φυσικὸν τρόπον τὴν «προετοιμασίαν τῆς ἀγάπης». Ἡ μέριμνα αὐτὴ ἀνήκει ἐπίσης καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, μάλιστα δὲ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὑπὸ τὴν πλέον συγκεκριμένην Αὐτῆς μορφήν, δηλαδὴ εἰς τὴν ἐνορίαν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν πνευματικὴν μας οἰκογένειαν. Ὁ σύνδεσμος, ὁ ὁποῖος δημιουργεῖται ἐνταῦθα δὲν βασιζέται βεβαίως εἰς τὴν συγγένειαν τῆς σαρκός, ἀλλὰ εἰς τὸ κοινὸν αἷμα τοῦ Κυρίου, τὸ ὁποῖον ἐχύθη διὰ τὴν ἀγάπην καὶ εἰς τὸ κοινὸν αἷμα τοῦ Θεοῦ⁴ καὶ τὸ ὁποῖον ῥέει διὰ τῆς θείας κοινωνίας εἰς τὰς φλέβας ὅλων μας καὶ εἰς τὸ κοινὸν Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ὁποίου εἴμεθα ὅλοι μέλη.

Δικαίως λοιπὸν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὸ ἔργον τῆς προετοιμασίας τῶν νέων μελῶν τῆς Ἐκκλησίας μας διὰ τὸν γάμον πρέπει νὰ ἀποτελῇ μέλημα ὀλοκλήρου τῆς ἐνορίας. Ἐπισημασθέντος ὅτι «ἔργον ὀλοκλήρου τῆς ἐνορίας εἶναι νὰ συμπαρασταθῇ εἰς τὸ νέον ζεῦγος διὰ τὴν ἀύξησίν αὐτοῦ ἐν Χριστῷ καὶ νὰ οἰκοδομηθῇ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Εἶναι ὁ νέος οἶκος, ὁ ὁποῖος οἰκοδομεῖται εἰς τὴν οἰκοδομὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ αὐξάνει. Ὡς ἐκ τούτου εἶναι καθήκον ἀγάπης ὀλοκλήρου τῆς ἐνορίας νὰ προετοιμάσῃ τοὺς μελλονύμφους διὰ τὸ μυστήριον τῆς ἀγάπης»⁵.

2. Ἰ. Χρυσόστομος, Ἐγκώμιον εἰς Μάξιμον α', Ρ.Γ. 51, 226.

3. Ἀ. Σταυροπούλου, Ποιμαντικὴ προετοιμασία τῶν μελλονύμφων, Ἀθήναι 1971, σελ. 73 ἐξ.

4. Ἰωάν. 11, 52. Ἀ. Ἀλεβιζοπούλου, Διὰ τὴν γνωρίσῃ ὁ Κόσμος, Ἀθήναι 1972, σελ. 22.

5. Ἀ. Σταυροπούλου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 78.

Ἱερατικὲς Μορφές

π. ΝΙΚΟΛΑΚΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Α'.

«ΓΗΙΝΗ ΑΙΩΝΙΟΤΗΣ»

*«Κύριος διηγήσεται ἐν γραφῇ λαῶν καὶ ἀρχόντων
τούτων τῶν γεγενημένων...» (Ψαλμ. 86,6).*

Τὴν Δευτέραν, 29ην Μαΐου 1972, ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἰς τὴν Κοινότητα Βασιλακίου (τ.δ. Ἀρχαίων Ὀλυμπίων) ἐτελέσθη μία τῶν ὑψηλοτάτων ἅμα δὲ καὶ καταναυκτικωτάτων τελετῶν τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς «μυσταγωγίας» τῶν ἀποκαλυπτηρίων τῆς μαρμαρίνης προτομῆς τοῦ, ἀπὸ τοῦ ματαίου τούτου κόσμου ἐκδημήσαντος καὶ πρὸς Κύριον ἐνδημήσαντος, πρεσβυτέρου-ἐφημερίου τοῦ χωρίου Νικολάου Παπαδημητρίου.

Εἰς τὸ πνευματικὸν τοῦτο συμπόσιον καὶ ἡμεῖς, χρέος ἱερὸν ἐκπληροῦντες, ἐσπεύσαμεν, «ἀγαλλομένῳ ποδί», καὶ εὐλαβικὰ ἀπεθέσαμεν ὀλίγα ἄνθη υἱϊκῆς ἀφοσιώσεως, σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἀειμνήστου τούτου πνευματικοῦ πατρός, πρώτου ἡμῶν διδασκάλου τῆς ἐκκλησιαστικῆς λατρείας καὶ Παραδόσεως καὶ συλλειτουργοῦ εἴτα γενομένου.

“Ὅλα εἶχαν τὴν ἡμέραν ἐκείνην μίαν ἄλλην ὄψιν. Ὁψιν διαφορετικὴν. Μίαν καθαρῶς ἑορταστικὴν συγκέντρωσιν παρουσίαζε τὸ μικρὸν τοῦτο ἡμιορεινὸν χωρίον, ἐν μέσῳ τοῦ ὁποίου διέρχεται ἡ ἐθνικὴ ὁδὸς Πύργου—Τριπόλεως.

Σειρὰ ἀτελείωτος λεωφορείων, ταξὶ καὶ παντὸς μεταφορικοῦ μέσου ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ. Ἀψίδες εἶχον στηθῆ εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ χωρίου καὶ ἐντὸς αὐτοῦ μὲ σχετικὰ πρὸς τὴν τελετὴν

Τὸ ὅλον θέμα εἶναι πολὺ εὐρὺ καί, καθὼς ἀνεφέρθη, ἡ φροντίς πρέπει νὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ πολὺ ἔνωρις. Πρέπει δὲ ἡ Ἐκκλησία νὰ προσπαθῆσῃ διὰ παντὸς τρόπου νὰ βοηθήσῃ τοὺς νέους καὶ εἰς τὸν τομέα αὐτόν. Τοῦτο εἶναι εἰς τὴν ἐποχὴν μας περισσότερον ἀναγκαῖον, εἰς μίαν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ νέοι μας κινδυνεύουν νὰ ἀπωλέσουν τελείως καὶ αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ἑνὸς σταθεροῦ καὶ ἀμεταβλήτου μέτρου, νὰ ἐξέλθουν ἀπὸ τὸν πνευματικὸν χῶρον τῆς πίστεως.

(Συνεχίζεται)

Πρεσβ. Α. ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

καὶ τὸν Ἀρχιερέα συνθήματα, μὲ κλάδους δὲ μυρτιᾶς εἶχον ἐπιστρωθῆ οἱ δρόμοι καὶ ὁ πρὸ τοῦ ἱεροῦ ναοῦ χώρος.

Τῆς τελετῆς, βάσει Προγράμματος, τὸ ὁποῖον ἐγκαίρως καὶ λίαν προσεκτικῶς κατήρτισεν ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Ἡλείας, προηγήθη θεία Λειτουργία ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Νικολάου, τὴν ὁποίαν, τῇ συμμετοχῇ τῆς πολυμελοῦς βυζαντινῆς χορωδίας τῆς Σ.Ε.Τ.ΗΛ, (στρατιωτικῆς μονάδος Πύργου), ἐτέλεσεν ὁ Ἀρχιθύτης καὶ Πρωτεργάτης τῆς Ἐκκλησίας Ἡλείας κ. Ἀθανάσιος, ἐνώπιον παντὸς τοῦ τιμίου Πρεσβυτερίου, τῶν Στρατιωτικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἀρχῶν τοῦ Νομοῦ, ἀπαξιαπάντων τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου καὶ πλήθους εὐσεβῶν χριστιανῶν, ἐλθόντων ἐπὶ ταῦτα ἐκ τῶν πλέον ἀπομεμακρυσμένων καὶ ἐγγὺς ἐνοριῶν, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἐφημέριον ἐκάστης. Δέκα χιλιάδες (10.000), περίπου, εὐλαβεῖς προσκυνηταὶ παρηκολούθησαν τὴν ἱεράν τελετὴν τῶν ἀποκαλυπτηρίων.

Εἰς τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν ἔλαβον μέρος· ὁ ἱεροκέρυξ πανοσιολ. ἀρχιμ. π. Νεκτᾶριος Κοτζιάς, οἱ Ἀρχιερατικοὶ Ἐπίτροποι: Ἀμαλιάδος π. Χριστόδουλος Βελέντζας, Γαστούνης πρωτοπρ. π. Ἀνδρέας Σωτηρόπουλος, Ἀνδραβίδας πρωτοπρ. π. Διονύσιος Μαρίνος, ὁ πρεσβύτερος-ἐφημέριος Καμένης π. Ἀνδρέας Παπαδημητρίου, ἀνεψιὸς τοῦ τιμωμένου, καὶ οἱ Διάκονοι: Γεώργιος Ἀγγελόπουλος καὶ Βλάσιος Φιλιππόπουλος. Ἐντὸς δὲ τοῦ εὐρυχώρου ἱεροῦ Βήματος τοῦ ναοῦ παρέστησαν ἅπαντες, σχεδόν, οἱ πρεσβύτεροι-ἐφημέριοι τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

Τελετάρχης ἦτο ὁ πανοσιολ. ἀρχιμ. π. Γερμανὸς Παρασκευόπουλος, πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, μὲ βοήθην τὸν Ἀρχ. Ἐπίτροπον Στρεφίου πρωτοπρ. π. Κων/νον Χριστακόπουλον. «Εὐταξίας» — τελετάρχης δὲ ἐντὸς τοῦ ἱ. ναοῦ ἦτο ὁ Ἀρχιερ. Ἐπίτροπος Ἀρχ. Ὀλυμπίων π. Κωνστ. Κούτρας.

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς «μεθεόρτου καὶ τελευταίας [τοῦ Πεντηκοσταρίου] ἑορτῆς» καὶ τῆς πνευματικῆς ταύτης ἐκδηλώσεως ὁ Σεβασμιώτατος ἐχειροτόνησεν εἰς Διάκονον τὸν Παναγιώτην Γιατράν, πτυχιούχον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ριζαρείου Σχολῆς.

Τόσον ὁ εὐλαβέστατος Ὑποδιάκονος κατὰ τὴν προσφώνησίν του, ὅσον καὶ ὁ Σεβασμιώτατος, ἀντιφωνῶν, εὗρον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐξάρωσι τὸ ἔργον τοῦ π. Νικολάου Παπαδημητρίου καὶ νὰ ὑπερτονίσωσι τὰ τῆς συνεχοῦς ἱερατικῆς διακονίας αὐτοῦ.

Μάλιστα δὲ ὁ Σεβασμιώτατος, ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, ἀδιέγραψε τὰ καθήκοντα τοῦ νέου ἐργάτου τοῦ Εὐαγγελίου, ὡς καὶ κάθε κληρικοῦ. Ὁμίλησε διὰ τὰ ἐμπόδια καὶ διὰ τοὺς πειρασμούς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς πνευματικὰς τέρψεις καὶ εὐλογίας, τὰς ὁποίας ἔχει καὶ ἐκ τῆς Θεῆς Χάριτος ἀντλεῖ ὁ κάθε πιστὸς καὶ ἀφωτισμένος

διάκονος τῶν Μυστηρίων τῆς Ὁρθοδόξου παναγίας Ἐκκλησίας μας»¹. Ἐν τέλει δὲ ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν χειροτονούμενον εἶπεν. «Εἰς τὸ φρικτὸν θυσιαστήριον τοῦ ἱεροῦ τούτου ναοῦ, ἐντὸς τοῦ ὁποίου πρόκειται μετ' ὀλίγον νὰ εἰσέλθῃς, ἵνα λάβῃς τὴν Θεῖαν Χάριν τῆς διακονίας τῶν ἱερῶν, πενήτηντα καὶ ἓνα συνεχῆ ἔτη ὁ ἀείμνηστος πατὴρ Νικόλαος, γονυκλινῆς προσέφερε δῶρά τε καὶ θυσίας πνευματικὰς ὑπὲρ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων· ἐμεσίτευσεν ὑπὲρ τῶν λογικῶν προβάτων καὶ ἀνελλιπῶς ἐτέλεσε τὰς ἱεράς ἀκολουθίας... Τόσα, εὐχομαι ἐκ μέσης ψυχῆς, νὰ εἶναι καὶ τὰ ἔτη σου ἐν τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου καὶ τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ λαοῦ, τὸν ὁποῖον ὁ ἅγιος ἡμῶν Θεὸς, μετ' ὀλίγα ἔτη, θὰ ἐμπιστευθῇ εἰς τὰς χεῖράς σου...».

*

Ὅμως, ἄς ἴδωμεν, πῶς καὶ διατι ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἡλείας ἐθεράπευσε τὴν ὁμόθυμον αἴτησιν τῶν «εὐλογημένων χριστιανῶν τῆς ἐνορίας Βασιλακίου», προκειμένου νὰ στηθῇ τὸ μνημεῖον, ἡ γνήνη αὐτῆ αἰωνιότης.

Εἰς Βασιλάκιον τὴν 30ὴν Μαρτίου 1882 ἐγεννήθη ὁ τιμηθεὶς πρεσβύτερος-ἐφημέριος π. Νικόλαος Παπαδημητρίου καὶ ἐπὶ πέντε συνεχεῖς δεκαετηρίδας ἐθεράπευσε τὰς θρησκευτικὰς ἀνάγκας τῶν ἐνοριτῶν του. Ὁ εὐσεβὴς πατὴρ του Ἄνδρέας ἦτο Ἄναγνώστης-ψάλτης εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ χωρίου καὶ ὡς Ἄναγνώστη» ὅλοι τὸν ἐγνώριζον καὶ οὕτω τὸν ἀπεκάλουν. Ὁ Νικολάκης, ὅπως τὸν ἔλεγον μικρὸν —καὶ ἔτσι τοῦ ἔμεινε μέχρι γήρατος— «διακονοῦσε» τὸν ἐκ Νεμούτας παποῦ του, παπα-Δημήτηρον, μὲ τὸ χάρισμα τῆς ψαλτικῆς ὅπου εἶχεν, εἰς τὴν θεῖαν λατρείαν καὶ εἰς τὴν τέλεσιν τῆς ἀναιμάκτου θυσίας.

Πρὶν ἢ παραιτηθῆ ὁ π. Δημήτρης, ὁ ὁποῖος, σημειωτέον, ἐξυπηρετοῦσε τὰς θρησκευτικὰς ἀνάγκας «τῶν 50 σπιτιῶν» τοῦ χωρίου, ὁ Νικολάκης μὲ ζῆλον ἔφερε τὰ βήματά του εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων. Ἀπὸ τὸν ἀείμνηστον Μητροπολίτην Ἡλείας Δαμασκητὸν (Σπηλιωτόπουλον), τὴν 20ὴν Σεβρίου τοῦ 1909, ἐχειροτονήθη διάκονος. Τὴν 23ην Ἰανουαρίου τοῦ 1910, ἠπλώσε τὰς χεῖράς του καὶ ἔλαβεν, ἀπὸ τὸν ἴδιον Μητροπολίτην, τὴν θεῖαν Χάριν τοῦ πρεσβυτέρου καὶ τὴν ἱεράν «Παρακαταθήκην», τὴν ὅποιαν ἐφύλαξε μὲ περισσὴν εὐλάβειαν πέραν τοῦ ἡμίσεος αἰῶνος!

Μία ἀπλῆ ἐφημεριακὴ διακονία μὲ βαθυτέραν ὅμως ση-

1. «Ἄμπελος» Ἰουνίου-Ἰουλίου 1972, ἐν ἣ δημοσεύεται, μετὰ πλουσίας εἰκονογραφίας, ἡ τελετὴ τῶν Ἀποκαλυπτηρίων καὶ οἱ κατ' αὐτὴν ἐκφωνηθέντες πανηγυρικοὶ λόγοι.

μασίαν. Πεντήκοντα και ένα συνεχή ἔτη ιερατικῆς ἀποστολῆς εἰς μίαν και τὴν αὐτὴν ἐνοριακὴν θέσιν! Παρ' ὅτι εἶχε τὴν στοιχειώδη μόρφωσιν, ὅμως εἶχε θεμέλια γερά και ἀνταπεκρίθη εἰς τὸ μέγα ἔργον τῆς ἐσωτερικῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας. Εἶχε τὴν πίστιν, τὴν ταπεινώσιν και τὴν ὑπακοήν. Ὁσάκις «φοροῦσε» τὸ Ἐπιτραχῆλιόν του, ἐγνώριζεν ὅτι αἱ 250 ψυχαὶ τῆς ἐνορίας του ἦσαν καθημερινῶς «κρεμασμένοι» ἀπὸ τὸν λαιμόν του. Ἐκήρυττε τὴν ἀλήθειαν μὲ τοὺς λόγους τῆς συμβουλῆς και τῆς παρηγορίας, μὲ τὰ ἔργα, μὲ τὴν καλωσύνην, μὲ τὴν ἀγάπην του. Μὲ τὴν ἀγάπην πρὸς πάντας ἀνεπλήρου τὴν ιερατικὴν του δραστηριότητα.

Τὸ στόμα τοῦ π. Νικολάκη ἐπληρώθη τῆς αἰδέσεως τοῦ Κυρίου και τὰ χεῖλη αὐτοῦ ἐδοξολόγησαν τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον αὐτοῦ. Πέντε χιλιάδας τριακοσίας (5.300), κατὰ τοὺς μετριοτέρους ὑπολογισμούς, Κυριακὰς και ἄλλας ἐπισήμους και μὴ ἑορτάς, κατηξιώθη, ἕνα παραστῆ ἐνώπιον τοῦ ἱεροῦ Θυσιαστηρίου και τελέση τὴν θείαν Μυσταγωγίαν.

Τοσάκις αἱ χεῖρες τοῦ π. Νικολάκη, ὡς λειτουργοῦ, μετέδωσαν τὴν «Εἰρήνην» και τὴν «Χάριν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ και τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ και Πατρὸς και τὴν κοινωνίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος».

Οἱ πόδες αὐτοῦ κατηθύνθησαν πρὸς τὸν δρόμον τοῦ Εὐαγγελίου. Ὁργωσεν, ἔσπειρεν, ἐθέρισεν ἐκεῖ ὅπου ὁ θερισμὸς ἦτο πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται, τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἐλάχιστοι.

Ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης Ἡλείας Ἀντωνίως, ἐκτιμῶν τὰς προσωπικὰς ἀρετὰς τοῦ ταπεινοῦ ἐργάτου τοῦ Εὐαγγελίου, ἰδιαιτέρως δὲ τὰς βάσεις τῆς πίστεώς του, τὸ ἔτος 1927, ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ἐξουσίαν και τὴν χάριν πρὸς ἔρευναν και ἀποκάλυψιν τῶν ψυχικῶν πληγῶν και πόνων τῶν Χριστιανῶν, και πρὸς θεραπείαν αὐτῶν τοῦ ἐπέτρεψε νὰ ἐξομολογῇ τοὺς χριστιανοὺς και τῶν πέριξ χωρίων.

Τῇ 6ῃ Ἰουνίου 1939 ὁ αὐτὸς Μητροπολίτης, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς τελετῆς τῶν ἐγκαινίων τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ ἐξωκκλησίου τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου «Πετράδας» κτισμένου ἐπὶ τῆς ὕψους τοῦ ποταμοῦ Ἐρυμάνθου (Δοάνας), ἐχαρίσατο αὐτῷ τὸ ὄφρϊνον τοῦ Σακελλαρίου.

*

«Ἰλική» ἀντιμισθίαν διὰ τὰς προσφερομένας ὑπηρεσίας του εἶχε τὴν συγκέντρωσιν δημητριακῶν καρπῶν κατὰ τὸν καιρὸν τῆς «ἐσοδείας». Τὸ «κανονικόν», ὅπως συνηθέστατα ἐλέγετο (ἢ «διακονία») ἐκ τοῦ ξυλίνου δοχείου μὲ ὠρισμένην χωρητικότητα ξηρῶν καρπῶν), διετηρήθη μέχρι τοῦ 1947. Τὸ Κράτος μετέτρε-

φεν εἰς «χρῆμα» τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου τῆς ὑπαίθρου καὶ συνετάσσοντο οἱ Ἀ'Ενοριακοὶ Κατάλογοι», ἵνα καὶ αὐτοὶ μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου καταργηθῶσι.

Κατὰ τὸ πολυχρόνιον αὐτὸ διάστημα ὁμολογουμένως ὑπέφερον οἱ Ἐφημέριοι τῶν χωριῶν ἐκ τῆς δυστροπίας τῶν ἐνοριτῶν διὰ τὴν καταβολὴν τοῦ «κανονικοῦ».

*

«Παρὰ ταῦτα πάντα εὐχαριστήσωμεν Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ὃς πειράζει (δοκιμάζει) ἡμᾶς καθὰ καὶ τοὺς πατέρας ἡμῶν»², διότι «ἐδοκίμασε Κύριος τὴν καρδίαν»³ τοῦ παπα-Νικολάκη, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ἥρωα εἰς τὸν στίβον τοῦ παρόντος βίου, ὁ ὁποῖος εἶναι προσπάθεια, ἀγών, ἀνάβασις. Μὲ τὸν θάνατον τοῦ παιδιοῦ του Κώστα καὶ τῆς ἐκλεκτῆς συντρόφου τῆς ζωῆς του, τῆς πρεσβυτέρας του, ὁ ὑψηλόκορμος καὶ ρωμαλαῖος π. Νικόλαος, «ἐκοπίασεν ἐν τῷ στεναγμῷ του»⁴. Ἠσθάνετο πλέον τὴν λεωφόρον ἀνηφορικὴν καὶ κοπιώδη. Τὰ ἔτη παρῆλθον καὶ ἐλευκάνθησαν αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς του, ζήσας ἀποστολικώτατα «ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν ψύχει, ἐν γυμνότητι»⁵, γενικῶς δ' εἶπεῖν, «ἐν στενοχωρίαις ὑπὲρ Χριστοῦ»⁶. Τέλος δὲ ὁ σεβαστὸς καὶ ἀγαπητὸς π. Νικολάκης, ὅστις τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγωνίσθη, τὸν δρόμον τῆς πνευματικῆς καὶ χριστιανικῆς ζωῆς ἐτελείωσε, τὴν πίστιν τὴν ἀληθινὴν καὶ ἀμώμητον ἐτήρησεν, ἐξῆλθε, λόγῳ ὑγείας, τῆς ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας, ἵνα δοκιμασθῇ ἔτι περισσότερον. Ὁ πόνος, τὸ μεγάλο αὐτὸ μέσον τῆς σωτηρίας, ἔπαιξε σπουδαῖον ρόλον. Τὸν ὠδήγησε πλησιέστερα πρὸς τὸν Θεόν.

Ὁ λύχνος, ὁ ὁποῖος μὲ τὸ ἀμυδρὸν του, ἀλλὰ σωτήριον φῶς ἐφώτισεν ἐπὶ δύο ὀλοκλήρους γενεάς τὸ Βασιλάκιον καὶ τὴν ἀνατολικὴν περιοχὴν τοῦ τέως δήμου Ἀρχαίων Ὀλυμπίων, εἰς ἡλικίαν 79 ἐτῶν «ἐσβυσεν». Οὕτω πως ἔκλεισεν ὁ κύκλος ἑνὸς ἱερατικοῦ καὶ οἰκογενειακοῦ ἐν ταῦτῳ βίου, ἵνα συνεχισθῇ ἐκεῖ «ἐνθα οὐκ ἔστι πόνος, οὐ λύπη, οὐ στεναγμός, ἀλλὰ ζωὴ ἀτελεύτητος»...

ΔΙΑΤΙ ΕΣΤΗΘΗ Η ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ

«Οἱ ἐκλεκτοὶ μου οὐ κοπιήσουσιν εἰς κενόν»⁷. Ἡ συγκινητικὴ αὐτὴ ἀγιογραφικὴ φράσις δύναται ἐπακριβῶς νὰ λεχθῇ καὶ διὰ τὸν π. Νικόλ. Παπαδημητρίου, ὁ ὁποῖος, κατὰ τὴν

2. Ἰουδῆθ 8,25. — 3. Ψαλμ. 16,3. — 4. Ψαλμ. 6,7. — 5. Β' Κορ. 11,27. — 6. Β' Κορ. 12,10. — 7. Ἦσ. 65,35.

λαϊκὴν ἔκφρασιν, «δὲν ἀπέθανεν»! Ἀπῆλθεν ἐκ τοῦ κόσμου τοῦτου ὄχι διὰ νὰ λησμονηθῆ, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀφήσῃ εἰς ὅλους ἡμᾶς βαθεῖαν καὶ παντοτινὴν ἀνάμνησιν τῆς διαβάσεώς του καὶ τῆς ἀγάπης του πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἐξήκοντα δύο ἔτη μετὰ τὴν χειροτονίαν του καὶ ἑνδεκα μετὰ τὴν κοίμησίν του ὁ π. Νικόλ. Παπαδημητρίου ἀποκτᾷ ἕνα ἀγαλμα. Ἐστήθη «εἰς τὴν πόρταν τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Νικολάου», ἐκεῖ ὅπου «ὅλες τὶς ὥρες τῆς ἡμέρας εὐρίσκετο καὶ ἐδέχετο, γιὰ νὰ ἀκούσῃ καὶ νὰ λύσῃ τὰ προβλήματα» τοῦ ποιμνίου του. Διὰ νὰ βλέπῃ τοὺς διερχομένους ἐκ τοῦ χωρίου καὶ τοὺς πρὸ τοῦ μνημείου του. Ὁ εὐσεβὴς καὶ πιστὸς τοῦ Κυρίου λαός, οἱ κάτοικοι Βασιλακίου, οἵτινες ἠσθάνοντο ἀπεριόριστον σεβασμὸν πρὸς αὐτόν, «κατ'εὐδοκίαν Θεοῦ» ἠτήσαντο, «ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ» τὴν ὑλοποίησιν τῆς ἱερατικῆς του μορφῆς διὰ τοῦ παραπόδας «ἀξιοπίστου» γράμματός των πρὸς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Ἡλείας κ. Ἀθανάσιον⁸.

Σεβασμιώτατε, προσκνυόμεν.

Ἡ ἀγάπη καὶ στοργή σας γιὰ τὸ ποιμνίόν σας καὶ τὸ μεγάλο ἐνδιαφέρον σας γιὰ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τόπου μας ἔδωσαν τὴν δύναμιν καὶ τὸ θάρρος εἰς ὅλους ἡμᾶς τοὺς ὑπογραφομένους κατοίκους τοῦ χωρίου Βασιλακίου νὰ ἀπευθυνθῶμεν εἰς τὴν Σεβασμιότητά σας, βέβαιοι ὄντες, ὅτι θὰ εἰσακουσθῶμεν.

Ἐδτόχησε τὸ χωριό μας, Σεβασμιώτατε, εὐδοκία Θεοῦ, νὰ ἔχῃ ἐπὶ μίαν ὁθετίαν ὡς ἐφημέριον τὸν ἱερέα Νικόλαον Παπαδημητρίου, υἱὸν Ἀναγνώστου καὶ ἐγγονὸν ἱερέως.

Αὐτὸς ἐποίμανε τὴν σημερινὴν γενεὰν τοῦ χωριοῦ μας. Αὐτὸς μᾶς ἐβάπτισε, μᾶς ἐκατήχησεν εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ καὶ ὁ ἴδιος μᾶς ἤνωσε μὲ τὸ μυστήριον τοῦ γάμου. Εἴμαστε τὰ πνευματικά του παιδιὰ καὶ ἦτο ὁ πατέρας μας εἰς Χριστόν. Ὁχι παιδαγωγὸς ἀπλὸς εἰς Χριστόν, ἀλλὰ «Πατέρας» εἰς Χριστόν.

Ἦτο ὁ καθημερινὸς μας συμπαραστάτης καὶ ὁδηγός. Μᾶς ἔλνε τὶς διαφορὰς μεταξύ μας. Μᾶς ἐνεδονάμωνεν εἰς τὰς περιστάσεις. Ἦτο ὁ ἀφιλοκερδὴς βοηθός μας εἰς ὅλα. Ἐχαίρει μὲ τοὺς χαίροντας καὶ ἠγωνίζετο νὰ ἀνακουφίσῃ τοὺς πάσχοντας. Ἡ παρουσία του ἐνέπνεε σεβασμὸν καὶ ὁ λόγος του ἔχυνε βάλσαμον εἰς τοὺς πονεμένους. Ποτὲ δὲν μᾶς ἀπησχόλησεν ὅτι δὲν εἴχομεν χρήματα νὰ πληρώσωμεν τὸν παπὰ γιὰ νὰ διαβάσῃ τὸ παιδί μας, γιὰ νὰ διαβάσῃ εὐχρὲς εἰς τὴν λεχῶ σύζυγόν μας ἢ γιὰ νὰ διαβάσῃ

8. «Ἀμπελος» Ἰαν. 1972.

τὴν Νεκρώσιμον Ἀκολουθίαν εἰς κάποιον νεκρόν μας. Ἦτο ἀνώτερος χρημάτων, ἂν καὶ εἶχε πολυμελῆ οἰκογένειαν καὶ ἐπέρασε στάδια οἰκονομικῆς δυσχερείας.

Ἦτο ὁ Ποιμὴν ὁ καλός, ὁ ὁποῖος θυσιάζεται γιὰ τὸ ποιμνίον του κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Θρησκείας μας, τοῦ Κυρίου Ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Δὲν μᾶς ἐδίδασκε μόνον μὲ λόγους, ἀλλὰ καὶ μὲ ἔργα. Ἡ ζωὴ του ἦτο ζωὴ ἀγίου ἀνθρώπου. Ὅλες τὶς ὥρες τῆς ἡμέρας εὐρίσκετο εἰς τὸν ναὸν καὶ μᾶς ἐδέχετο, γιὰ νὰ ἀκούσῃ καὶ νὰ λύσῃ τὰ προβλήματα μας. Ἦτο ἕνας ἀσκητῆς μέσα εἰς τὸν κόσμον.

Ἄλλὰ ὁ «Παπανικολάκης», Σεβασμιώτατε, δὲν ὑπάρχει πλέον μαζί μας. Ἐφυγε μακριὰ μας ἀπὸ τὸ 1961 καὶ ζῆ καὶ ἀναπαύεται, ὅπου ἀναπαύονται οἱ ψυχές τῶν δικαίων. Δὲν τὸν βλέπομεν τώρα νὰ κάθεται σεβάσμιος ἔξω εἰς τὴν πόρταν τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Δὲν τὸν βλέπομεν μπροστὰ εἰς τὴν ἁγίαν Τράπεζαν ἐξαῦλωμένον νὰ τελῆ κατανοητικώτατα τὴν Θεϊαν Λειτουργίαν. Δὲν ἀκούομεν τὰ παρήγορα λόγια του στὶς ὥρες τοῦ πόνου μας. Ἀκόμη δὲν ἀκούομεν μπροστὰ στοῦ Ἐξομολογητήρι τὶς συμβουλές του, ἀλλὰ καὶ τὶς βαρεῖες ποιές, πὸν μᾶς ἐπέβαλλε γιὰ τὰ κρίματά μας, μὲ σκοπὸν νὰ μᾶς σωφρονήσῃ, νὰ μᾶς φέρῃ στὸ δρόμο τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν σωτηρίαν μας.

Διὰ τοῦτο ὑποβάλλομεν θερμὴν εὐχὴν παράκλησιν, Σεβασμιώτατε, πρὸς Ὑμᾶς, νὰ μᾶς ἐπιτρέψῃτε καὶ νὰ μᾶς ἐνισχύσετε τὴν προσπάθειαν νὰ στήσωμεν τὴν προτομὴν τοῦ ἄλλοτε ἐφημερίου τοῦ χωριοῦ μας Νικολάου Παπαδημητρίου εἰς κάποιον σημεῖον, πὸν ἐκεῖνος ἠγάπησε περισσότερον καὶ πὸν ἡ Σεβασμιότης σας θὰ κρίνῃ καλλίτερον καὶ συμφερότερον γιὰ τὸ ἰδικόν μας πνευματικὸν καλόν. Τὸ ἄφνηρον μάρμαρον τῆς μορφῆς τοῦ Παπανικολάκη θὰ εἶναι γιὰ μᾶς καὶ τὰ παιδιά μας φάρος, πὸν θὰ φωτίζῃ τὰ βήματά μας στὸ δρόμο τῆς ζωῆς. Θὰ μᾶς διδάσκῃ χωρὶς νὰ μᾶς ὀμιλῇ, διότι θὰ μᾶς φέρῃ εἰς τὴν μνήμην μας τοὺς λόγους καὶ τὰ ἔργα του. Θὰ δοθῇ δὲ διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ ἡ εὐκαιρία εἰς ἡμᾶς νὰ ἐκφράσωμεν ἐμπρόκτως τὴν εὐγνωμοσύνην μας πρὸς τὸν ἄξιον λειτουργὸν τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος ἐπὶ 50 ὀλόκληρα χρόνια ὑπηρέτησεν ἀφιλοκερδῶς καὶ ἐπαξίως τὸν Ὑψιστον καὶ ἡμᾶς.

Μετὰ τοῦ προσήκοντος βαθυτάτου σεβασμοῦ προσκυνοῦντες καὶ εὐχαριστοῦντες.

(Ἔπονται 78 ὑπογραφαὶ ἐκ τῶν κατοίκων τοῦ Βασιλακίου).

(Συνεχίζεται)

Πρεσβ. ΚΩΝΣΤ. Θ. ΠΑΛΤΑΝΙΤΗΣ

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ

ΘΕΟΛΟΓΟΣ Κ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ Δ. Θ.

(1876 - 1938)

Ο ΑΠ' ΑΜΒΩΝΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΚΑΙ Ο ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ*

2. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΑΝΕΚΔΟΤΩΝ
ΚΑΤΑΛΟΙΠΩΝ ΤΟΥ

Ὡς καὶ εἰς τὸν προταχθέντα κατάλογον τῶν συγγραφῶν του ἐμφαίνεται, τὰ χειρόγραφα κατάλοιπα τοῦ ἀειμν. Παρασκευαΐδου συνίστανται εἰς τὴν πραγματείαν «ἡ ἐνάργεια ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος», εἰς πολλὰς ἀξιολογωτάτας Συλλογὰς ὁμιλιῶν, ἐκφωνηθεισῶν εἰς διαφόρους περιστάσεις, ὡς καὶ εἰς τινὰς ἀνεξαρτήτους ὁμιλίαις.

Δεδομένου ὅτι πολλαὶ τῶν ὁμιλιῶν τούτων διαπραγματεύονται σοβαρώτατα δογματικά, ἠθικοκοινωνικά, θρησκευτικοῖστορικά κ.ἄ. θέματα καὶ ἀπηγγέλθησαν εἰς πολλὰς συνεχείας, λαμβάνουν τὴν μορφήν ἀνεξαρτήτων πραγματειῶν λίαν ἀξιολόγων.

Οὕτω π.χ. ἔχομεν σειρὰς ὀλοκλήρους συστηματικῶν ὁμιλιῶν: «Περὶ τῆς δίκης καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰ. Χριστοῦ», «Περὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τοῦ Χριστοῦ», «Περὶ τῶν προσώπων παρὰ τῷ Σταυρῷ», «Περὶ τῶν ἑπτὰ λόγων τοῦ Σωτῆρος ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ», «Περὶ τῶν θαυμάτων τοῦ Κυρίου», «Περὶ τῶν κυριωτέρων ἀρετῶν τῆς Θεοτόκου» κ.ἄ.

Πολλὰ ὁμιλίαι του ἐπίσης ἀναφερόμεναι εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν Εὐαγγελικῶν καὶ Ἀποστολικῶν περικοπῶν, τῶν ἀναγιγνωσκομένων κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ τὰς ἑορτὰς τῶν Ἀγίων, ἐπειδὴ ἀπηγγέλθησαν ἐπὶ συναπτὰ ἔτη, ὥστε τὸ αὐτὸ θέμα νὰ ἀναπτύσσεται πολλὰς φορὰς καὶ ὑφ' ἑλας τὰς ἀπόψεις του, δύνανται νὰ συστηματοποιηθοῦν καὶ νὰ ἀποτελέσουν πλήρη Κυριακοδρόμια, πολυτίμους ὁδηγοὺς ἀπάντων τῶν ἀσχολουμένων περὶ τὸ θεῖον κήρυγμα θεωρητικῶς καὶ πρακτικῶς.

Αἱ ὁμιλίαι Παρασκευαΐδου, ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἀρετῶν των, περὶ ὧν ἐγένετο εἰδικὸς λόγος ἐν τοῖς πρόσθεν, συγκεντρῶνουν τὸ πρόσθετον προσὸν ὅτι ἐξεφωνήθησαν ὑπὸ ἐνὸς δοκίμου Ἐκκλησιαστικοῦ ρήτορος καὶ ὑπὸ ἐνὸς εἰδικοῦ ἐπιστήμονος τῆς Ὀμιλητικῆς,

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 495 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 15-18 τεύχους.

ὅστις ἐγνώριζε τὴν θεωρίαν καὶ παρέδωκε τὴν συγκεκριμένην ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος ἐφαρμογὴν τῆς, ὥστε αὐταὶ νὰ ἀποβαίνουν ὑποδειγματικαί.

Κατωτέρω θὰ ἀναλύσωμεν ἐν συντομίᾳ, ἐκτὸς τῆς πραγματείας «ἡ ἐνάργεια ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος», καὶ τινὰς, κατ' ἐπιλογὴν, συλλογὰς ὁμιλιῶν του, ὡς καὶ τὴν λίαν ἀξιόλογον ὁμιλίαν του «περὶ τοῦ παγχριστιανικοῦ Συνεδρίου τῆς Λωζάννης», τὰς δὲ λοιπὰς θὰ ἀντιπαρέλθωμεν ὄχι ὡς ἐπουσιωδεστέρας, ἀλλὰ φοβούμενοι μήπως εἰς τὰ πολὺ περιορισμένα πλαίσια τοῦ ἐνταῦθα διατιθεμένου χώρου παραβλάψωμεν τὸ πλούσιον, ἀλλὰ καὶ ποικίλον περιεχόμενόν των.

Προβαίνομεν εἰς τοῦτο, καίτοι γνωρίζομεν ὅτι ἄλλην ὁμολογουμένως εἰκόνα ἀπολαμβάνομεν, ὅταν ἐπισκεφθῶμεν μυροβόλον ἀνθήκηπον καὶ μαγευθῶμεν ἀπὸ τὸ ἐξάισιον θέαμα αὐτοῦ, καὶ ἄλλην ὅταν μᾶς μεταφέρουν ὡς δεῖγμα μόνον μερικὰ εὔοσμα ἀνθη του.

1. Π ρ α γ μ α τ ε ῖ α ι :

α'. «Ἡ ἐνάργεια ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος». Ἐν Λειψία 15 /5 /1925 σελ. 120.

Ἡ παροῦσα πραγματεία του «εἶναι προῖόν τῆς τακτικῆς καὶ ἐνθουσιώδους ἀπασχολήσεως περὶ τὸ θεῖον κήρυγμα καὶ τῆς συγχῆς καὶ ἐμπεριστατωμένης μελέτης διαφόρων σχετικῶν πονημάτων ἐκ τῆς ξένης ἐπιστήμης».

Ὁ σ. ποιεῖται εὐρυτάτην χρῆσιν τῆς ξένης καὶ μόνον βιβλιογραφίας, εἰς τὴν ὁποίαν παραπέμπει τὸν ἀναγνώστην, εὐκαιρίας διδομένης. «Ἐν τῇ χρήσει τῶν διαφόρων παραδειγμάτων διὰ τὴν ἐνάργειαν, ἀπὸ σκοποῦ «περιορίσθη» εἰς τὰ τῆς ξένης φιλολογίας, διὰ νὰ καταστήσῃ ταῦτα γνωστὰ καὶ εἰς τοὺς ἡμετέρους.

Προσιματικῶς ἀναφέρεται εἰς τὴν ὠραιότητα παραβολῆν τοῦ σπορέως, καὶ ἀφοῦ ἐπισημαίνει τὰς ἄλλας αἰτίας τῆς ἀποτυχίας τοῦ σπόρου, ἐπιζητεῖ κυρίως νὰ εὕρῃ καὶ τὰς εὐθύναι τοῦ πνευματικοῦ σπορέως, τοῦτέστιν τοῦ ἱεροκλήρυκος, ὅστις σπεῖρει πολλάκις μετ' ἀδιαφορίας, ἀπογοητεύσεως, ἀπογνώσεως, ἀπροθυμίας καὶ ἐκδήλου κοπώσεως.

Ἐλλείπει εἰς τὸν ὁμιλητὴν ἡ ἱκανότης νὰ προσελκύῃ τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν καὶ νὰ τὰς ἀφυπνήσῃ.

«Μεταξὺ τῶν δραστικῶν μέτρων διὰ τὴν προσοχὴν ἐν πρωτίστῃ γραμμῇ εἶναι ἡ ἐνάργεια. Ἐὰν δώσῃ τις εἰς τοὺς ἀνθρώπους βιβλίον μετ' εἰκόνων, τότε θὰ ἴδῃ ὅτι οὗτοι ἀφίνουσι τὸ κείμενον

καὶ στρέφουσι τὴν προσοχὴν τῶν εἰς τὰς εἰκόνας. Οὕτω καὶ ἐν τῷ κηρύγματι, ἐὰν μετ' ἐπιτηδειότητος ἀναμίξῃς εἰς τὸ κείμενον εἰκόνας καὶ περιγραφάς, τότε θὰ ἴδῃς ὅτι οἱ ἀκροαταὶ δεικνύουσιν ἐνδιαφέρον, ἢ δὲ ἀνία αὐτῶν εἶναι ἐκδεδιωγμένη καὶ ἀποβεβλημένη».

Καὶ συμβουλεύει: «Δοκίμασον ἅπαξ τὴν ἐνάργειαν! Μετάβαλον τὰ ὄρα εἰς ὀφθαλμούς! Κάμε τὸν ἀκροατὴν οὐχὶ νὰ ἀκούῃ, ἀλλὰ νὰ ἴδῃ! Οὕτω θὰ ἔχῃς περισσοτέραν συμμετοχὴν εἰς τὰ κηρυττόμενα ἢ διὰ κραυγῶν ἐπιπλήξεων καὶ θυμοῦ».

Ἀλλαχοῦ: «Αἱ θρησκευτικαὶ ἀλήθειαι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ χορηγηθῶσιν δι' ἀφηρημένων προτάσεων, ἀλλὰ εἶναι ἀνάγκη πληθώρας παραστατικῶν μέσων, οὐχὶ πληθώρας λέξεων καὶ φράσεων, ἀλλὰ πραγματικότητων καὶ ἀκριβῶς κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ὑψίστων ἀληθειῶν ἢ παραμέλησις τῆς ἐναργείας ἐπιφέρει τὴν τιμωρίαν σκληράν».

«... Πάντως ἡ τέχνη τοῦ ἐξεικονίζειν παρέχει εἰς τὸν ὁμιλητὴν τὰ κράτιστα μέσα, ὅπως προσπελάσῃ εἰς τὸν κύκλον τῶν παραστάσεων τῶν ἀκροατῶν καὶ τὰ πλεῖστα συμβάλλεται εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ κηρύγματος».

«... Διὰ τῆς διεγέρσεως ἰσχυροῦ τινος τόνου τοῦ αἰσθήματος ἐτοιμάζομεν καλῶς καὶ πρεπόντως τὴν ὁδὸν πρὸς τὸ μνημονικόν.

Τὸ ἐναργὲς ὄχι μόνον εἰσδύει καλύτερον, ἀλλὰ προσκολλᾶται καὶ μακρότερον. Αἱ εἰκόνας τῆς φαντασίας διακρατοῦνται εὐχερέστερον ἢ αἱ ἰδέαι».

«... Ἡ ἐνάργεια ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος δύναται νὰ ἀποβῇ χρήσιμος διὰ πάντας τοὺς σκοποὺς τοῦ κηρύγματος, εἰς τὴν ἐρμηνείαν, προσαγωγὴν ἀποδείξεων, διεγερσιν τῶν παθῶν καὶ εἰς τὴν πρακτικὴν ἐφαρμογὴν».

«... Ἐπειδὴ ἡ ἐνάργεια πρέπει νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ πάσας τὰς ψυχικὰς δυνάμεις, νοῦν, βούλησιν, αἰσθημα καὶ μνήμην, ἢ ἀπαιτησις διὰ τὴν ἐνάργειαν δὲν ἀφορᾷ μόνον ἐν ὀρισμένον μέρος τοῦ κηρύγματος, τὸ ὁποῖον ἰδιαίτερος πρέπει νὰ προσαρμοσθῇ πρὸς ταύτην, ἀλλὰ ἡ ἐνάργεια πρέπει νὰ συνοδεύῃ ὅλον τὸ κήρυγμα καὶ νὰ διεισδύῃ ἐντελῶς εἰς αὐτό».

Ἡ ὅλη πραγματεία διαιρεῖται εἰς τέσσαρα κύρια μέρη, ἢ δὲ τελικὴ διατύπωσις τῶν τίτλων μερικῶν ἐκ τῶν ἐπὶ μέρους κεφαλαίων ἐγένετο ὑφ' ἡμῶν ὡς κατωτέρω:

Α'. Μέρος: Ἡ σπουδαιότης τοῦ κηρύγματος ἐν τῇ σημερινῇ ἐποχῇ. Ἡ ἀναγκαιότης διαρκοῦς μορφώσεως. Ἡ ἐνάργεια ἐν τῇ ψυχολογίᾳ, ἐν τῇ διδασκτικῇ, ἐν τῇ Κατηχητικῇ, ἐν ταῖς σχέσεσι τοῦ Ἀγ. Ἰγνατίου, ἐν τῇ Ὀμιλητικῇ. Ἡ ἀναγκαιότης τῆς ἐναρ-

γείας διὰ πάντα τὰ εἶδη τοῦ κηρύγματος καὶ δι' ὅλα τὰ τμήματα αὐτοῦ.

Β'. Μέρος: Ὑποδείγματα ἐποπτείας καὶ ἐναργείας: Ἡ Ἁγία Γραφή. Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ ἱεροκῆρυκες τοῦ Μεσαίωνα. Ἡ ἐνάργεια κατὰ τοὺς 17ον καὶ 18ον αἰῶνας. Ἡ ἐνάργεια σήμερον. Ἡ ἐνάργεια δὲν εἶναι σκοπός. Ὅχι, κατὰχρησις εἰκόνων.

Γ'. Μέρος: Πῶς πρέπει νὰ κηρύττη τις ἐναργῶς; Ποῖα μέσα τῆς ἐναργείας ἔχει τις εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ διὰ τὸν ἄμβωνα; 1. Ἡ Ἁγία Γραφή. 2. Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία. 3. Ἡ Ἁγία Ἐκκλησία ἐν ταῖς ἱεραῖς ἀκολουθίαις. 4. Ἡ Χριστιανικὴ τέχνη. 5. Ἡ Ἱστορία. 6. Ἡ Φύσις. 7. Ὁ καθημερινὸς βίος. 8. Αἱ πλασταὶ διηγήσεις καὶ ἡ ὀρθὴ χρῆσις αὐτῶν.

Δ'. Μέρος: Ἡ ἐξωτερικὴ ἐνάργεια: Ἡ εἰκονικὴ γλῶσσα. Ὁ τόνος τοῦ κηρύγματος. Ὁ τελευταῖος χρωματισμὸς ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ ἱεροκῆρυκος.

Ὁ σ. «τῆς ἐναργείας ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος» ἐκθέτει κατὰ τρόπον ἐναργέστατον καὶ παραστατικώτατον τὸ περιεχόμενον τῆς πραγματείας του ταύτης, ὥστε καίτοι εἶναι ἐπιστημονικωτάτη καὶ παραπέμπει εἰς ἀπάσας σχεδὸν τὰς σελίδας τῆς εἰς συγγράμματα ὀνομαστῶν ξένων ἐπιστημόνων καὶ διαπρεπῶν ἱεροκηρύκων, ἀποβαίνει ἐλκυστικωτάτη καὶ μελετᾶται πολὺ εὐχαρίστως. Ἰδιαίτερος δὲ τέρψιν αἰσθάνεται ὁ μελετητῆς ἀπὸ τὰ λίαν ἐπιτυχῆ παραδείγματα, διὰ τῶν ὁποίων διανθίζεται τὸ κείμενον.

2. Συλλογαὶ τινες ὁμιλιῶν.

α'. «ΟΙ ΕΠΤΑ ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ». Ἐν Λειψία 1918-1919, σελ. 56.

Ὁ σ. ἀναπτύσσει τοὺς ἐπτὰ τελευταίους ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ λόγους τοῦ Κυρίου καὶ βοηθεῖ ἡμᾶς «νὰ γνωρίσωμεν ἐν τῇ ὀρθῇ μορφῇ του τὸ ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ δραματικὸν γεγονός».

(Συνεχίζεται)

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

Θεολόγος

ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΙΣ ΙΕΡΕΩΝ

ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΤΡΙΚΚΗΣ ΚΑΙ ΣΤΑΓΩΝ

Διὰ δευτέραν ἤδη φοράν, πρωτοβουλία τοῦ Σεβασμ. Μητροπολίτου κ. Σεραφείμ, ἐπραγματοποιήθη καὶ ἐφέτος εἰς τὸν χῶρον τῶν μονίμων καὶ συγχρόνων κατασκηνωτικῶν ἐγκαταστάσεων Πύρρας Τρικάλων, καὶ εἰς δύο περιόδους, Κατασκήνωσις τῶν ἐφημερίων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Τρίκκης καὶ Σταγῶν.

Συγκεκριμένως εἰς τὴν α' περίοδον ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν «Κιβωτὸς» (21-26 Αὐγούστου) συμμετέσχον 70 ἱερεῖς-ἐφημέριοι με' ἀρχηγὸν τὸν Πανοσ. ἀρχιμ. π. Ἀλέξιον Μαντζίρη, εἰς δὲ τὴν β' (28 Αὐγούστου-2 Σεπτεμβρίου) ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν «Βασιλεῖα Οὐρανῶν», ἕτεροι 70 ἱερεῖς με' ἐπικεφαλῆς τὸν ἱεροκῆρυκα τῆς Ἱ.Μ. Πανοσ. ἀρχιμ. π. Ἰγνάτιον Ποῦτον. Οἱ κατασκηνωταὶ-ἱερεῖς ἦσαν κεχωρισμένοι εἰς 7 ὀμάδας, τῶν Ἀποστόλων, τῶν Διακόνων, τῶν Χαρισματούχων, τῶν Διδασκάλων, τῶν Χριστοκηρύκων, τῶν Ὁμολογητῶν καὶ τῶν Ἀρτίων.

Τὸ ὄλον πρόγραμμα, ἐκτὸς τῶν καθ' ἡμέραν λατρευτικῶν εὐκαιριῶν ἐν τῷ κατανυκτικῷ Ναῶ τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ (Ἱ.Μ. Ἀγ. Μοδέστου), τῶν ὁμιλιῶν, τῆς ψυχαγωγίας κ.λ.π., περιελάμβανε καὶ εἰδικὰς εἰσηγήσεις ἐπὶ τοῦ θέματος: «Ἡ Ἐκκλησία ὡς Σῶμα Χριστοῦ», ὥστε ἐν ταύτῳ ἡ Κατασκήνωσις νὰ ἀποβῆ ἓνα Ἱερατικὸν Συνέδριον, ὑπὸ τὴν προεδρίαν βεβαίως τοῦ Σεβασμιωτάτου, ὅστις παρέμεινε καθ' ὅλας τὰς ἡμέρας πλησίον τῶν ἱερέων, συμβάλλον οὕτω εἰς τὴν ἀρτιωτέραν ἐπιτυχίαν τῆς ὅλης προσπάθειας.

Τὰ θέματα εἰσηγήθησαν ὁ Πανοσ. ἀρχιμ. π. Ἰγνάτιος Ποῦτος, «ἡ Ἐκκλησία ὡς σῶμα Χριστοῦ»· ὁ πρεσβ. π. Εὐγένιος Θεοδοσιάδης, «ἡ Θεία Εὐχαριστία καὶ τὰ Ἱερά Μυστήρια ὡς κέντρον καὶ πηγαὶ τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας»· ὁ πρωτοπρ. π. Πολύκαρπος Τύμπας, «Γρόποι ἀναζωπυρήσεως τῆς ζωῆς τῆς Ἐνορίας» καὶ ὁ πρωτοπρ. π. Νικόλαος Γκαγκᾶτσος τὸ θέμα: «Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ ἡ Ἐκκλησία».

Γενικῶς, ἐτονίσθη ὑπὸ τῶν εἰσηγητῶν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία, κιβωτὸς τῆς σωτηρίας καὶ ταμιοῦχος τῆς θείας χάριτος, εἶναι τὸ μυστικὸν σῶμα τοῦ Κυρίου καὶ οἱ χριστιανοί, ποιμαίνοντες καὶ ποιμαινόμενοι, εἴμεθα «σῶμα Χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ μέρους» (Α'

Ἐκκλησία καὶ Κόσμος

« ΠΥΡΠΟΛΗΜΕΝΕΣ ΚΑΡΔΙΕΣ »

Παρ' ὅλα τὰ τεράστια κοινωνικά, οἰκονομικά, δημοσιονομικά καὶ ὑπαρξιακὰ ἀκόμη προβλήματα πού ἀντιμετωπίζει ἔντονα ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος, ἡ ἐποχή μας εἶναι μιὰ μεγαλειώδης ἐποχή. Ἡ ζωὴ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἓνα συγκλονιστικὸ θαῦμα καὶ ἡ ἀνθρώπινη ὑπαρξίς ἓνα ἀναντικατάστατο δῶρο τοῦ Δημιουργοῦ.

Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι τὰ μεγάλα ἀνοίγματα πού πραγματοποιεῖ ὁ σημερινὸς κόσμος σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς, δὲν ἀνταποκρίνονται πάντοτε στὶς μύχιες ἀπαιτήσεις τῆς ἀνθρώπινης, βαθύτερης ἀνησυχίας.

Ἡ ἀναζήτησις, ὥστόσο, καθημερινὰ νέων δρόμων εὐτυχίας καὶ ἐμπειριῶν φέρουν τὴν ἀνθρωπότητα στοὺς ἀπώτερους στόχους τῆς. Πλησιάζουν πολὺ τὰ φωτισμένα ἱερὰ τεμένη τῆς Ἀγάπης, τῆς Εἰρήνης καὶ τῆς Ἐλευθερίας.

Κορινθ. ιβ' 27), καὶ οἱ «πνεύματι Θεοῦ λατρεύοντες» τὸν ἐν Τριάδι Θεόν. Μεθ' ἐκάστην εἰσήγησιν ἐπηκολούθει καὶ ἐγένετο εὐρυτάτη συζήτησις τῇ συμμετοχῇ ὅλων τῶν ἐφημερίων.

Ἐπίσης, ὠμίλησαν πρὸς τοὺς ἐφημερίους οἱ καθηγηταὶ Θεολόγοι κ. κ. Ἰωάν. Κολοβός, («Τρόποι μελέτης Ἀγ. Γραφῆς») καὶ Δημ. Γκαραγκούνης («Ἡ Ὁρθοδοξία τῆς Διασποράς»), ἐπὶ τούτῳ προσκληθέντες ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου.

Τοὺς κατασκηνωτὰς ἱερεῖς ἐπεσκέφθησαν καὶ ὠμίλησαν πρὸς αὐτοὺς ὁ Σεβασμ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ἡλίας καὶ οἱ Εἰσαγγελεὺς καὶ Ἀντιεισαγγελεὺς τοῦ Ἀρείου Πάγου κ. κ. Θεράπος καὶ Τούσιας. Οἱ τελευταῖοι ἐξέφρασαν τὸν θαυμασμόν των διὰ τὸ ἐπιτελούμενον πνευματικὸν ἔργον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Τρίκκης καὶ Σταγῶν.

Ἐξ ἄλλου, εἰς τὸν αὐτὸν χώρον, πρὸ τῆς κατασκηνώσεως τῶν Ἱερέων ἐπραγματοποιήθη (16-19 Αὐγούστου) καὶ κατασκηνώσις διὰ πρεσβυτέρας ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν «Γεθσημανῆ», εἰς τὴν ὁποίαν συμμετέσχον 44 πρεσβυτέραι τῆς Ἱ. Μητροπόλεως με ἀρχηγὸν τὴν θεολόγον πρεσβυτέραν κ. Μαρίαν Τύμπα. Τὸ γενικὸν σύνθημα ἦτο «προσεύχεσθε».

Ἄλλὰ στήν ἱλιγγιώδη αὐτὴ πορεία ποὺ πραγματοποιεῖ σήμερα ὁ κόσμος, μιὰ ξεχωριστὴ νότα ἀποτελοῦν οἱ ἀπέραντες στρατιῆς τῶν νέων. Οἱ καινούργιες αὐτὲς κραυγὲς τῆς νιότης, ποὺ ἔρχονται ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα τῆς γῆς καὶ μὲ τὴν ζωντανὴ παρουσία τους ἀπηχοῦν τὶς νέες, ἀναγεννητικὲς δυνάμεις ποὺ ἔρχονται νὰ διαρρήξουν τὰ φράγματα τῶν κατεστημένων θρόνων. Νὰ μπολιάσουν μὲ ιδέες, αἰσθήματα, πόθους καὶ γνησιότητα τὶς παλιὲς δομές.

Δὲν ἀρνεῖται κανεὶς, ὅτι τὸ θέμα τοῦ παγκοσμίου κινήματος τῶν νέων εἶναι ἓνα ὀξύτατον ἀντιμαχόμενον καὶ καυτὸ θέμα. "Ὅτι οἱ νέοι ζαλισμένοι, πικραμένοι μέχρι τὰ μύχια τῆς ψυχῆς τους καὶ φορτωμένοι μ' ἓνα κουρασμένο παρελθόν, ποὺ θέλουν τελικὰ νὰ ξεπεράσουν, ἐμφανίζουσι συχνὰ ἀξεκαθάριστες ὕψεις. Γίνονται ἀνεξερευνήτοι καὶ κάποτε ἀπροσδιόριστοι. Ἐντούτοις εἶναι μιὰ ἀμετάθετη πιά πραγματικότητα, πὼς οἱ νέοι αὐτοὶ βρίσκονται στήν πρωτοπορεία τοῦ μέλλοντος. Ἀποτελοῦν τὸν κληρονόμον τῆς ζωῆς μας καὶ φυσικὰ εἶναι ἐκεῖνοι, ποὺ πρέπει νὰ ἐκφράζουσι τὸ μέλλον καὶ νὰ παίρνουσι στὰ χέρια τους τὴν σκυτάλη τῆς ζωῆς, φέροντάς τὴν στὰ νέα Ἐβερεστ τῆς ἀλήθειας καὶ τῆς ὁμορφιάς.

Εἶναι ὅμως δυστύχημα, πὼς στὰ προφητικὰ ὄραματα τῶν παλαιῶν γενεῶν, πολὺ λίγη θέσι κατέχουσι τὰ ὄνειρα, οἱ πόθοι καὶ οἱ ἀνάγκες — ὑπαρξιακὲς καὶ βιοτικὲς — τῶν νέων. Σπάνια φτάνουσι στ' αὐτιά τῶν μεγάλων τὰ ρίγη, οἱ σπασμοὶ καὶ οἱ λαχτάρεις τῶν νεανικῶν καρδιῶν, ποὺ ἀναζητοῦν ἓνα μήνυμα. Μιὰ νέα πνοή, ποὺ θὰ δονήσῃ τὴν ψυχὴ τους. Ἐνα ἄξιο ἰδανικόν, ποὺ θὰ κινήσῃ τὸν ἥρωϊσμό τους. Ἐναν ὁδηγόν, ποὺ θὰ μεθύσῃ τὴν ὑπαρξί τους γιὰ μιὰ καινούργια «κένωσι».

Ἀπορροφημένος ὁ σύγχρονος κόσμος ἀπὸ τὰ προβλήματα τοῦ ὑπερπληθυσμοῦ, τῆς πείνας, τοῦ πολέμου, τῆς βίας παραμελεῖ νὰ ἀσχοληθῇ συστηματικὰ μὲ τὴν νεότητα. Μὲ ὅ,τι δηλαδὴ ἀποτελεῖ πάντοτε τὴν ἀκρογωνιαία βεβαιότητα, τὸ στήριγμα καὶ τὴν ρίζα τοῦ μέλλοντός μας.

Γιὰ τοῦτο καὶ οἱ νέοι προσπαθοῦν ν' ἀνοίγουν μόνοι τους τὸν δρόμο τους. Θέλουσι νὰ ζήσουσι ὀλοκληρωμένα, σωστά, καὶ γι' αὐτὸ μόλις βροῦν κάποιον ἰδεῶδες, ρίχνονται μὲ πάθος γιὰ τὴν κατάκτησίν του. Γίνονται ἱεραπόστολοι τῆς πίστεως, ποὺ μόνοι τους ἀνακάλυψαν.

«Γυρίζουμε στοὺς δρόμους καὶ στὰ πάρκα, μιλοῦμε στοὺς ἀνθρώπους γιὰ τὴν πίστι μας καὶ προσπαθοῦμε νὰ τοὺς προσελκύσουμε στὸν Χριστό. "Ὅχι μὲ κομπασμοὺς καὶ κηρύγματα, ἀλλὰ μὲ διάλογο καὶ συμπαραστάσι».

Αὐτὰ εἶναι λόγια μιᾶς δεκαετιᾶς κοπέλας, τῆς "Α-
λισον Ρέντις, πού μαζί με ἄλλους διοργανώνουν τὸ «Φέστιβαλ
τῆς Ἑβδομάδος τοῦ Ἰησοῦ» στὸ Χάυντ Πάρκ τοῦ Λονδίνου.

«Πάρα πολλοὶ νέοι σήμερα, λέει ἀκόμη, ἔχουν μεγάλη πείνα.
Ὁφείλεται στὰ σύγχρονα προβλήματα, τὸν ὑπερπληθυσμό, τὴν
πορνογραφία, τὴν βία. Μοναδικὴ λύσι εἶναι ἡ ἐπιστροφή στὸν
Ἰησοῦ».

Βέβαια αὐτὰ τὰ λόγια, καὶ καλύτερα ἀκόμη, ἀκούγονται
συγγὰ μέσα σ' ὅλους τοὺς χριστιανικοὺς ναοὺς. Οἱ ἱεροκλήρυκες,
οἱ ἱερωμένοι, πολλοὶ δάσκαλοι καὶ παιδαγωγοί, δὲν κάνουν τίποτε
ἄλλο, παρὰ νὰ μιλοῦν καθημερινὰ μετ' ὁ ἴδιο πάντα στυλ, γιὰ τὴν
μοναδικότητα τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὴν λυτρωτικὴ δύναμη τῆς θρησκείας.

Τὸ σπουδαῖο ὅμως εἶναι ὅτι δὲν μιλοῦν μετ' ὁ γλῶσσα τῆς
"Αλισον Ρέντις. Δὲν ἀπευθύνονται ἄμεσα, ἐπίκαιρα καὶ σωστὰ
στὶς πυρπολημένες καρδιές τῶν νέων πού διψοῦν καὶ πεινοῦν στ'
ἀλήθεια γιὰ ἓνα νέο μήνυμα. Ἐνα μήνυμα σὰν τοῦ χριστιανισμοῦ,
πού εἶναι πάντοτε μεγάλο, νέο καὶ αἰώνιο.

Γιὰ τοῦτο καὶ ἀνοίγονται μόνοι τους στοὺς χώρους τῶν
πνευματικῶν καὶ θρησκευτικῶν ἀναζητήσεων.

Προσελκύνονται καὶ ἐνθουσιάζονται ἀπὸ τίς δικές τους ἀνα-
καλύψεις καὶ ἐκτιμήσεις, καὶ ἔτσι ἀβοήθητοι πού μένουν στοὺς
πειραματισμοὺς καὶ ἀκροβατισμοὺς τους, δημιουργοῦν τὸν δικό
τους κόσμο καὶ τὸ δικό τους μέλλον. Ἐνα μέλλον ὅμως πιδ γνή-
σιο καὶ πιδ ἥρωϊκό, σύμφωνο μετ' ὁ θέλησί τους καὶ μετ' ὁ ὀρα-
ματισμὸ τῶν ἑκατομμυρίων νέων, σὰν τὴν "Αλισον Ρέντις.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΕΡΟΥΣΗΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Οἱ συνδρομηταὶ τῶν Περιοδικῶν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΕΦΗ-
ΜΕΡΙΟΣ» καὶ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ» παρακαλοῦνται, ὅπως πᾶσαν
ἀλλαγὴν διευθύνσεως τῶν γνωστοποιοῦν ἀμέσως εἰς τὰ Γρα-
φεῖα τῶν ὡς εἴρηται Περιοδικῶν, Ἰωάννου Γενναδίου 14,
Ἀθῆναι Τ. 140, δι' ἐπιστολῆς τῶν, σημειουμένης ἀπαι-
τήτως τῆς παλαιᾶς διευθύνσεως, ἵνα καταστῆ δυνατὴ ἡ κα-
νονικὴ ἀποστολὴ τῶν φύλλων.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

(Συνέχεια ἀπαντήσεως εἰς τὰς ὑπ' ἀριθμ. 242-247 ἐρωτήσεις).

Ἐρχόμεθα στὴν ἀπάντησι τῆς σειρᾶς τῶν ἐρωτημάτων. Ἀπὸ τὸ λειτουργικὸ ἀδιέξοδο, ποῦ προκύπτει κατὰ τὴν ἀναζήτησι τῆς ὀρθῆς ἐκάστοτε πράξεως, θὰ ἐπιβεβαιωθῇ καὶ τὸ λειτουργικῶς ἄτακτο τῆς ἀρχιερατικῆς χοροστασίας κατὰ τὴν θεία λειτουργία, καθὼς καὶ τὸ προγονικὸν ρητὸν περὶ τῶν μυρίων κακῶν, ποῦ ἀκολουθοῦν τὸ ἔν.

α') Πότε παίρνει «καιρὸν» ὁ ἱερεὺς; Μετὰ τὴν εἴσοδο τοῦ ἀρχιερέως καὶ τὴν ἀνάβασί του στὸ δεσποτικὸ, ὁ ἱερεὺς μὲ τὸν διάκονο κάμνουν μετάνοια καὶ ἀσπάζονται τὴν χεῖρά του, εὐλογούμενοι ὑπ' αὐτοῦ. Ἐφ' ὅσον ὁ ἀρχιερεὺς θὰ εἶναι ὁ λειτουργὸς κατὰ τὴν λειτουργία ποῦ θὰ ἐπακολουθήσῃ, θὰ ἐνδυθοῦν χωρὶς νὰ λάβουν «καιρὸν», μὴ ἀπαγγέλλοντες δηλαδὴ τὴν συνήθη ἀκολουθία. Ὁ ἀρχιερεὺς θὰ λάβῃ «καιρὸν» κατὰ τοὺς αἶνους. Ἄν ὅμως χοροστατήσῃ μόνον; Λειτουργὸς θὰ εἶναι ὁ ἱερεὺς, ἐπομένως, κατὰ τὴν κρατοῦσαν τάξιν, ὀφείλει νὰ τελέσῃ τὴν σχετικὴ ἀκολουθία τοῦ «καιροῦ». Ἡ μετάνοια στὸν ἀρχιερέα δὲν μπορεῖ νὰ τὴν ἀντικαταστήσῃ, ἐφ' ὅσον αὐτὴ οὕτως ἢ ἄλλως, παρόντος ἢ ἀπόντος δηλαδὴ τοῦ ἀρχιερέως, θὰ ἐγίνετο καὶ πρὸ τοῦ κενοῦ στασιδίου του ἢ πρὸ τοῦ ἡγουμένου-προεστῶτος στάς μονάς. Ἀπὸ τὴν τέλεσι τῆς προπαρασκευαστικῆς ἀκολουθίας τοῦ «καιροῦ», διὰ τῆς ὁποίας θὰ ζητήσῃ τὴν ἐξ ὕψους ἐνίσχυσι γιὰ τὴν ἐπιτέλεσι τῆς ἀναιμάκτου ἱερουργίας, δὲν ἐξαιρεῖται οὔτε ὁ ἀρχιερεὺς· πολὺ περισσότερο ὁ ἱερεὺς.

Πότε ὅμως θὰ λάβῃ καιρὸν ὁ ἱερεὺς παρόντος καὶ τοῦ ἀρχιερέως; Μετὰ τὴν ἔλευσί του θὰ ψαλοῦν οἱ καταβασίεις, ἢ θ' ὦδῃ, οἱ αἶνοι καὶ ἡ δοξολογία. Ἴσως δὲν μένει ἀρκετὸς καιρὸς στὸν ἱερέα νὰ λάβῃ καιρὸν, νὰ ἐνδυθῇ, νὰ τελέσῃ τὴν προσκομιδὴν, νὰ θυμιάσῃ κατὰ τὴν θ' ὦδῃ, νὰ ἀπαγγείλῃ τὰς συνήθεις αἰτήσεις τοῦ τέλους τοῦ ὄρθρου καὶ τὴν ἀπόλυσί του, ἐπὶ πλέον δέ, ἂν εἶναι Κυριακὴ, νὰ ἀναγνώσῃ τὸ ἑωθινὸ εὐαγγέλιον καὶ νὰ ἐξέλθῃ γιὰ τὸν ἀσπασμὸ. Θὰ ἦτο προφανῶς προτιμότερον νὰ λάβῃ «καιρὸν» πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ ἀρχιερέως, ἂν καὶ κανονικῶς ἢ μετάνοια στὸν προεστῶτα ἢ στὸν θρόνον τοῦ ἐπισκόπου προηγῆται τοῦ «καιροῦ». Ἐδῶ, παρατύπως, θὰ ἔπεται.

β') Δὲν βλέπω τὴν αἰτία, γιὰ τὴν ὁποία ἡ μετάνοια στὸν ἀρχιερέα θὰ ἀπήλλαξε τὸν ἱερέα ἀπὸ τὴν ὑποχρέωσι νὰ εὐλογῇ καὶ νὰ ἀπαγγέλλῃ τοὺς παραδεδομένους στίχους κατὰ τὴν ἔνδυσιν τῶν ἱερῶν τοῦ ἀμφίων. Ἄν θὰ ἱερουργήσῃ ὁ ἀρχιερεὺς, θὰ μπορῇ ἴσως νὰ τεθῇ σχετικὸ θέμα, ἂν καὶ ἡ ἀπάντησις καὶ στὴν περίπτωσι αὐτὴ δὲν νομίζω, ὅτι θὰ πρέπη νὰ εἶναι διάφορος ἀπὸ τὴν προηγουμένη.

γ') Τὸ «Καιρὸς τοῦ ποιῆσαι τῷ Κυρίῳ» λέγεται ἀπὸ τὸν διάκονο πρὸς τὸν λειτουργοῦντα ἱερέα. Ὁ διάκονος ζητεῖ δι' αὐτοῦ τὴν ἄδεια (τὴν «εὐλογία») νὰ λάβῃ μέρος στὴν ἱερουργία — ἀνάλογα ἔχομε καὶ σὲ ἄλλα σημεῖα τῶν λειτουργιῶν μας καὶ στὴν λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἰακώβου — καὶ παρακαλεῖ τὸν ἱερέα νὰ «μνησθῇ αὐτοῦ» κατὰ τὰς δεήσεις τῆς θείας λειτουργίας. Εἰδικῶς κατὰ τὴν ἀρχιερατικὴν λειτουργία, ὁ διάκονος εὐρίσκεται κοντὰ στὸν ἀρχιερέα, στὸ δεσποτικόν, καὶ εἶναι φυσικόν, ἐφ' ὅσον αὐτὸς θὰ εἶναι ὁ λειτουργός, νὰ πάρῃ ἀπὸ αὐτὸν τὴν εὐλογία. Κατὰ τὴν χοροστασία ὅμως δὲν λειτουργεῖ αὐτός. Τὴν γενικὴ «ἄδεια» τὴν ἔδωκε, ὅταν οἱ λειτουργοί, ἱερεὺς καὶ διάκονος, ἔλαβαν τὴν εὐλογία του, ὅταν εἰσῆλθε στὸν ναὸ καὶ ἀνέβηκε στὸν θρόνο. Τὸ ἴδιον ἰσχύει καὶ γιὰ τὴν εὐλογία τοῦ διακόνου πρὸ τοῦ εὐαγγελίου, πού προβλέπει ἡ διάταξις τῆς χοροστασίας τοῦ Ἱεροτελεστικοῦ (σελ. 245-246). Τὸ ἄτοπο μάλιστα τοῦ πράγματος φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι ὁ διάκονος ζητεῖ εὐλογία τοῦ «εὐαγγελιστοῦ» κρατώντας τὸ θυμιατήριον.

δ') Ὑπόκλισι («σχῆμα») πρὸς τὸν χοροστατοῦντα ἀρχιερέα προβλέπει τὸ ἀνωτέρω Ἱεροτελεστικὸν μόνον ὅταν δέωνται ὑπὲρ αὐτοῦ ὁ διάκονος μὲν στὰ εἰρηνικά, ὁ ἱερεὺς δὲ στὸ «Ἐν πρώτοις...». Τὸ νὰ κάμῃ σχῆμα ὁ ἱερεὺς πρὸ καὶ μετὰ ἀπὸ κάθε ἐκφώνησι καὶ ὁ διάκονος, κατ' ἀναλογίαν, πρὸ καὶ μετὰ ἀπὸ κάθε συναπτὴ ἢ παρέμβασί του στὴν λειτουργία εἶναι ἀδιανόητο καὶ ἀντίθετο πρὸς τὴν σοβαρότητα καὶ ἱεροπρέπεια τῆς τελεσιουργίας, ἀλλὰ καὶ τὴν στοιχειώδη ἀνθρωπίνην ἀξιοπρέπεια. Χειροτέρα περιπτώσεις εἶναι αὐτὴ, στὴν ὁποία παρέστη αὐτόπτης καὶ ὁ γράφων, ὅταν σὲ ἀρχιερατικὴν χοροστασία οἱ λειτουργοὶ ἐγκατέλειπαν τὸ θυσιαστήριον κατὰ τὸ χερουβικὸ καὶ τὸ κοινωνικὸ καὶ ἔβγαιναν ἐν πλήρει στολῇ πρὸ τοῦ θρόνου γιὰ νὰ κάμουν «μετάνοια» στὸν ἀρχιερέα.

Σχῆμα, ἀντιθέτως, πρὸς τὸν ἀρχιερέα δικαιολογεῖται στὴν ἀρχιερατικὴν λειτουργία προκειμένου νὰ εἰπουν οἱ ἱερεῖς τίς ἐκφωνήσεις τῶν ἀντιφώνων, ἐνῶ ὁ ἀρχιερεὺς εὐρίσκεται ἔξω κατὰ

Στὸ περιθώριο τῆς Ἁγίας Γραφῆς

Η ΜΑΚΡΟΘΥΜΙΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀπεριόριστα μακρόθυμη. «Μακρόθυμος ὁ Κύριος καὶ πολυέλεος. Οὐκ εἰς τέλος ὀργισθήσεται οὐδὲ εἰς τὸν αἰῶνα μηνιεῖ» (Ψαλμ. ρβ' 8,9).

Χάρη στή μακροθυμία τοῦ Θεοῦ ζοῦμε ἀκόμη πάνω στή γῆ. Οἱ ἁμαρτίες μας θὰ ἦτο δίκηο νὰ κόψουν τὸ νῆμα της καὶ νὰ βρεθοῦμε ἔτσι χωρὶς ἀπολογία ἐμπρὸς στὸ φοβερὸ βῆμα τῆς θείας Κρίσεως. Ἀλλὰ ὁ Θεὸς ξέρει νὰ περιμένῃ, νὰ ἀνέχεται. Γιατὶ ἀποβλέπει στή σωτηρία μας. Περιμένει νὰ ἀνανήψῃ κάθε ἁμαρτωλὸς, νὰ ἔλθῃ σὲ συναίσθηση καὶ νὰ πατήσῃ τὸ πόδι του στὸν δρόμο τοῦ Εὐαγγελίου. Πόσες καὶ πόσες ψυχὲς κέρδισε ὁ Παράδεισος ἀπ' αὐτὴ τὴν παρατεταμένη ἀναμονὴ τοῦ Θεοῦ!

Ὁ ψαράς, ὅταν τὸ μεγάλο ψάρι καταπιῇ τὸ ἀγκίστρι, δὲν τραβᾷ εὐθὺς τὴν πετονιά, ἀλλὰ τὴν ἀφήνει νὰ ξετυλιχθῇ γιὰ ἀρκετὴ ὥρα. Τὸ ψάρι ἀπομακρύνεται. Ἀλλὰ, στὸ τέλος, θὰ ἀποκάμῃ. Καὶ ἔτσι, εὐκολα, χωρὶς κίνδυνο νὰ κοπῇ ἡ πετονιά, θὰ ἀνασυρθῇ ἀπὸ τὰ βάθη τῶν νερῶν. Τὸ ἴδιο κάνει καὶ ὁ Θεὸς

τὴν ἀρχὴ τῆς λειτουργίας, γιατί τότε ἐνεργοῦν ἐξ ὀνόματος αὐτοῦ, τοῦ εἶναι ὁ λειτουργὸς καὶ λέγει καὶ τις εὐχὲς τῶν ἀντιφώνων.

ε') Τὸ Ἱεροτελεστικὸν προβλέπει κατὰ τὴν μεγάλη εἴσοδο, ὅτι αὐὸ διάκονος, φθάσας πρὸ τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου, ἐκφωνεῖ, στρεφόμενος πρὸς τὸν ἀρχιερέα: 'Τῆς ἀρχιερωσύνης σου...', ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἱερεὺς καὶ εἰσέρχονται εἰς τὸ βῆμα». Ἡ κατὰ τὴν μεγάλη εἴσοδο μνημόνευσις τοῦ ἀρχιερέως τῶν συλλειτουργούντων ἢ παρισταμένων ἱερέων ἢ τοῦ ἡγουμένου στὰς μονὰς ἀπαντᾷ καὶ στὰ χειρόγραφα. Ἐπὶ παραδείγματι στοὺς κώδικας Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν 766 τοῦ 15' αἰῶνος καὶ 765 τοῦ 1Η' αἰῶνος: «εἰ δὲ ἔστιν ἀρχιερεὺς λέγει καὶ τοῦτο βλέπων πρὸς αὐτόν, εὐχόμενος ὑπὲρ αὐτοῦ, ὃ τε διάκονος καὶ ὁ ἱερεὺς 'Μνησθεὶ Κύριος ὁ Θεὸς τῆς ἀρχιερωσύνης σου ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ'. Ὁμοίως ἐκφωνεῖ καὶ ὁ ἱερεὺς τοῦτο...». Καὶ σήμερα στὸ "Ἁγιον" Ὅρος οἱ ἱερεῖς, εἰσερχόμενοι στὸ βῆμα, εὐχονται μεγαλοφώνως ὑπὲρ τῶν παρόντων ἱερέων: «Τῆς ἱερωσύνης ὑμῶν...». Ἀπὸ τοῦ σημείου ὅμως αὐτοῦ μέχρι τοῦ νὰ λαμβάνῃ τὰ ἅγια ὁ ἀρχιερεὺς καὶ νὰ μνημονεύῃ, ὑπάρχει μεγάλη ἀπόστασις.

μέ ἀρκετὲς ψυχές. Ἔχουν καιαπιεῖ τὸ θεῖο δόλωμα τοῦ λόγου του, ἀλλὰ ἀντιστέκονται. Τείνουν νὰ ξεφύγουν. Ἄλλὰ ἡ ἁμαρτία καὶ οἱ συνέπειές της τὶς κουράζουν. Καὶ ἔρχεται στιγμή πού ἡ θεία μακροθυμία ἀμείβεται. Ἡ ἀντίσταση παύει. Καὶ ἡ ἔλκυστική δύναμη τοῦ Εὐαγγελίου φέρνει τὶς ψυχές αὐτὲς στὸ κατάστρωμα τῆς νοητῆς νηός, τῆς Ἐκκλησίας. Ἄν ὁ Θεὸς βιαζόταν, τὸ νῆμα θὰ κοβόταν καὶ τὰ ψάρια αὐτὰ θὰ χάνονταν στὰ σκοτεινὰ σπλάχνα τῶν νερῶν τῆς ἁμαρτίας.

Ἡ μακροθυμία αὐτὴ τοῦ Θεοῦ, ἡ ὑπέρτατη σοφία τῆς ἀγάπης του, πρέπει νὰ ἐμπνέη τὴν τακτικὴ τῆς Ἐκκλησίας ἀπέναντι τῶν ἁμαρτωλῶν. Οἱ ποιμένες καὶ διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας, ἀγαπώντας μετὴν ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ τοὺς ἀνθρώπους, διψώντας μετὴν δύσα τοῦ Θεοῦ τὴ σωτηρία τους, δὲν ἔχουν νὰ φοβηθοῦν ἀπὸ παρόμοια μακροθυμία, πού ἀποβαίνει σὲ ζημία τοῦ Ἀρχεκάκου, ὅπως καὶ ἡ ἀποστολικὴ πείρα μαρτυρεῖ.

Ἄλλὰ ἄς προσέξουμε. Αὐτὴ ἡ μακροθυμία δὲν εἶναι ἀπλὴ τακτικὴ. Ἐμπνέεται ἀπὸ τὴ γνησίᾳ εὐαγγελικῇ ἀγάπῃ. Καὶ ἡ ἀγάπη αὐτὴ δὲν ἐξαντλεῖται. Φιλοτιμία της εἶναι νὰ μὴν ἀφήνῃ τόπο στὴ δικαιοσύνη, στὴν ἀγανάκτηση, στὴν ὀργή, στὸ βίαιο ξέσπασμα. Ξέρει νὰ ὑπομένῃ, νὰ ἀφήνῃ περιθώρια ἐπάλληλα. Νὰ μὴ «μηνίη», νὰ μὴν ὀργίζεται. Κοντὰ στις δύο ἄλλες μεγάλες ἀρετές, τὴν πίστι καὶ τὴν ἐλπίδα, εἶναι βεβαία γιὰ τὴ νίκη της. Πιστεύει καὶ ἐλπίζει ὄχι μονάχα στὸν Θεό, ἀλλὰ καὶ στὸν ἄνθρωπο. Τὸν περιβάλλει μετρυφερό, ἀλλὰ καὶ ἐπίμονο κῆδος. Βασίζεται στὴν ἀπερίγραπτη ἀξία τοῦ σὰν «εἰκόνος» τοῦ Θεοῦ. Στις ἀπειρες δυνατότητες τῶν ἐμφύτων ἐφέσεών του. Στὸ ὅτι ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ «εἶναι ἐκ φύσεως Χριστιανή», ὅπως λέγει ὁ Τερτυλλιανός. Μπορεῖ τὰ δεσμὰ τοῦ κακοῦ νὰ ἔχουν μετὸν καιρὸ πολλαπλασιασθῆ καὶ ἐνισχυθῆ, κατὰ τὸ «ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας» (Ἰω. ἡ' 34). Ἄλλὰ σὲ μιὰ στιγμή, ἀργὰ ἢ γρήγορα, δὲν ἀποκλείεται καθόλου ἡ ἀνάνηψις, τὸ νὰ «ἔλθῃ εἰς ἑαυτὸν» ὁ ἄσωτος. Νὰ καταλάβῃ τὴν ἀξία του, τῆς ὁποίας ὅλη ἡ ὑλικὴ κτίσις δὲν εἶναι ἰσοστάσιος. Νὰ νοιώσῃ μιὰ ὀρμητικὴ τάσις πρὸς τὸν Θεό, πού τοῦ ἀρέσει νὰ χαρακτηρίζεται μέσα στὴν Ἁγία Γραφή, ὡς «Θεὸς τῶν μετανοούντων». Καὶ νὰ παραδοθῆ σ' αὐτόν, ἀνοίγοντας, μετὴ κλειδὶ τὸ «μνήσθητί μου» τοῦ ληστῆ, τὸν Παράδεισο.

Τί θὰ περίμενε ἡ ἀνθρώπινη λογικὴ ἀπὸ τὴν ἁμαρτωλὴ γυναῖκα, πού ὅμως στὸ τέλος ἔπесе στὰ πόδια τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὸν ἄλειψε μετὸ μύρο καὶ τὰ δάκρυά της; Τί θὰ περίμενε ἀπὸ τὸν Αὐγουστῖνο, πού πέρασε τὰ χρόνια τῆς νεότητός του ἐκδοτος στις ἡδονὲς τῆς σαρκὸς καὶ στὰ δελεάσματα τῆς αἰρέσεως

(λίγο πριν από τὴ μετάνοιά του εἶχε παρασυρθῆ ἀπὸ τοὺς Μανιχαίους) καὶ ὅμως, χάρι στα κηρύγματα τοῦ Ἁγίου Ἀμβροσίου φωτίσθηκε, μετενόησε καὶ ἐγίνε ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους φαστήρες τῆς Ἐκκλησίας; Τί θὰ περίμενε ἀπὸ τὸν Μουσῆ τὸν Αἰθίοπα, τὸν ἄξεστο κακοποιό, πὺ ὅμως, μιὰ ὥραία ἡμέρα, παράτησε τὸ ἐγκλημα καὶ ἀφοσιώθηκε στὸν μοναχικὸ βίον, γιὰ νὰ λάμψη σὰν ἓνας ἀπὸ τοὺς πιδ ὀνομαστοὺς ἀσκητὲς τῆς Αἰγύπτου; Αὐτοὶ καὶ τόσοι ἄλλοι Ἅγιοι δὲν προσῆλθαν στὴν πίστη εὐθὺς. Ὁ Θεὸς περίμενε γι' αὐτοὺς ἀρκετὰ χρονικὰ διάστημα. Ἀλλὰ ἡ μακροθυμία του δὲν βγῆκε γελασμένη. Τὴν ἀσωτεία τὴ διαδέχθηκε ἡ ἀγνεία. Τὴν πλάνη ἡ ἀλήθεια. Τὴ βεβαία ἀπώλεια ἡ ἀκλινῆς σωτηρία.

Ὅλοι, προκαταβολικά, εἴμαστε πιασμένοι στὸ ἀγκίστρι τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Ἔχουμε μέσα μας μιὰ ψυχὴ προορισμένη γιὰ τὴ βασιλεία του. Πλασμένη γιὰ νὰ τὸν ποθῆ καὶ νὰ τὸν ἀναζητᾶ. Ἄν μερικοὶ χάνονται, αὐτὸ συμβαίνει γιατί, ἴσως, ἀδέξιοι ποιμένες ἢ διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας τράβηξαν τὴν πετονιὰ βίαια καὶ κόπηκε. Κάθε ψυχὴ θέλει τὴ δική της μεταχείριση. Καί, πολὺ συχνά, ἡ μακροθυμία εἶναι ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ κατάλληλη μεταχείριση. Γιατί ἀφοπλίζει τὴν κακία καὶ δίνει τίς καλύτερες προϋποθέσεις γιὰ νὰ γεννηθῆ ἡ μετάνοια. Ἐνας Θεὸς ἄκακος, ἀόργιστος, πολυέλεος, πὺ ξέρει νὰ περιμένη σὰν τὸν πατέρα τῆς Παραβολῆς τοῦ Ἀσώτου, γίνεται στὸ τέλος ἀκατανίκητα ἔλκυστικός. Οἱ ψυχὲς τὸν νοσταλγοῦν, κατευθύνονται ἀποφασιστικά, μὲ σπαρακτικά αἰσθήματα, πρὸς Αὐτόν. Καὶ ἀκριβῶς ἡ ἀπόσταση πὺ τὸν χωρίζει, τὸν κάνει τόσο ἐπιθυμητὸ στὴ μετανοημένη ψυχῇ, ἡ ὁποία, τότε, δοκιμάζει τὴν «ἀγάπη της τὴν πρώτην» (Ἀποκ. β' 4), πὺ εἶναι τόσο φλογερῇ, τόσο σφοδρῇ, τόσο ἀκούραστη.

Εἶσαι ἐργάτης τῆς Ἐκκλησίας; Ποθεῖς τὴν σωτηρία τῶν ἀνθρώπων μέσα της; Μὴ δειλιάζεις καὶ μὴν ἀδημονεῖς. Γνώριζε ὅτι, στὴν πραγματικότητα, κανεὶς ἀπ' ὅσους βρίσκονται ἔξω της, δὲν εἶναι πέρα ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου μπορεῖ νὰ φτάση τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι βρίσκονται καὶ κινοῦνται μέσα στὸν ὀρίζοντα τῆς ἀγκάλης του. Προβληματικὴ βέβαια εἶναι ἡ μεταστροφή τοῦ καθενός. Ἀλλὰ, συχνά, τὴν τελευταία λέξη τὴν ἔχει ὁ Θεός. Τὸ νὰ χαθῆ μιὰ ψυχὴ εἶναι πρᾶγμα πὺ ὁ ἴδιος ὁ Σατανᾶς ξέρει ἀπὸ τὴν πικρὴ του πείρα πόσο εἶναι ἀπίθανο. Χριστὸς νικᾶ: ἰδοὺ ἓνα ἔμβλημα μὲ εὐρύτατο περιεχόμενο. Νικᾶ μὲ τὴν πανσθενῆ χάρι του, μὲ τὴν ἀνεξάντλητη μακροθυμία του.

= Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α =

Κωνστ. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Συμπόσιον Πατέρων. Κλήμεντος πρὸς Κορινθίους Α΄. — **Ἐπίκαιρα**. — **Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου**, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Αἱ Ἱεροτελεστίαί τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας — **Ἀρχιμ. Χριστοδούλου Παρασκευαΐδου**, Γνωριμία μετὰ τὸν Ὁρθόδοξο Μοναχισμό. — **Ἀρχιμ. Θεοκλ. Φεφέ**, Ἡ Μεταμόρφωσι τοῦ Σωτῆρος. — **Ἀρχιμ. Τιμοθέου Τριβιζᾶ**, Τὸ Μυστικὸν σῶμα τοῦ Χριστοῦ. — **Πρεσβ. Φιλοθέου Φάρου**, Ἡ ποιμαντικὴ ἐπίσκεψις. — **Πρεσβ. Ἀντ. Ἀλεβιζοπούλου**, Ἐνοριακά. Ἡ πρεστομασία τῶν νέων διὰ τὸν γάμον. — **Πρεσβ. Κων. Πλατανίτη**, π. Νικόλαος Παπαδημητρίου. — **Παναγιώτου Δ. Σακελλαρίου**, Ἀρχιμ. Θεολόγος Κ. Παρασκευαΐδης δ. Θ. (1876-1938). Ὁ ἀπ' ἄμβωνος διδάσκαλος καὶ ὁ ἐπιστήμων. — **Κατασκήνωσις Ἱερῶν Ἰ. Μ. Τρίκινης**. — **Δημήτρη Φερούση**, «Πυρπολημένες καρδιές». — **Φ.**, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες. — **Βασ. Μουστάκη**, Ἡ μακροθυμία τοῦ Κυρίου.



Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Σ Ι Σ

Ἀποφάσει τῆς Ἐποπτικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς (Πρακτικὸν τῆς 23/1/69), ἅπαντες οἱ Ἱ. Ναοὶ τῆς Χώρας εἰς τοὺς ὁποίους ἀπεστέλλετο ἡ «**ΕΚΚΛΗΣΙΑ**» δὲν θὰ λαμβάνωσιν εἰς τὸ ἐξῆς φύλλον καθ' ὑποχρέωσιν. Οἱ Πρόεδροι τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων ἐκάστου Ἱ. Ναοῦ, ἐφ' ὅσον ἐπιθυμοῦν νὰ συνεχισθῇ ἡ ἀποστολὴ διὰ νὰ ἔχωσι τὴν σειρὰν τῶν τόμων τοῦ Περιοδικοῦ εἰς τὰς Βιβλιοθήκας τῶν Ἱ. Ναῶν, παρακαλοῦνται νὰ δηλώσωσι τοῦτο ἐγγράφως, συναποστέλλοντες καὶ τὴν ἐτησίαν συνδρομὴν, ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140), Περιοδικὸν «**ΕΚΚΛΗΣΙΑ**».